

ПОЛИТИКИН
ПОЛИТИКИН

BiH	2.40	KM
Македонија	75.00	ДЕН
Slovenija	500.00	SIT (2.09 EUR)
Sverige	28.00	SEK
USA	3.50	USD
Hrvatska	12.00	KN
Црна Гора	1.20	EUR

ЗАБОВНИК

17. 8. 2007.

ЛХХ • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2897

За све ог 7 го 107!

ISSN 0032-339-x

02897

9 770032 339010

PRINTED IN SERBIA

СУПЕРМЕН БЕЗ РАЗЛОГА

ЛИЦЕ
ИСТИНЕ

Ово МОЖДА
нисте знали
О БИЉКАМА

Ripley

Веровали или не!

ФЕСТИВАЛ КЊИГА КОЈЕ МОГУ ДА СЕ ЈЕДУ
ОДРЖАВА СЕ СВАКЕ ГОДИНЕ У АПРИЛУ
ШИРОМ СЈЕДИЊЕНИХ АМЕРИЧКИХ ДРЖАВА
И У ЈОШ 15 ЗЕМАЉА У СВЕТУ.

**ВУНЕНЕ
ЏЕМПЕРЕ
НОСЕ
ПИНГВИНИ
С ОСТРВА
ФИЛИП
У АУСТРАЛИЈИ**

ДОК СЕ НЕ ОПОРАВЕ ОД ГУБИТКА ПРИРОДНЕ
ИЗОЛАЦИЈЕ ПЕРЈА КОЈУ ЈЕ УНИШТИЛА НАФТА
ИЗЛИВЕНА У ВОДУ ЊИХОВОГ СТАНИШТА.

© 2006 Ripley Entertainment Inc.

ЖАБЕ И ИНСЕКТИ
БИЛИ СУ ЈЕДИНА ХРАНА
КОЈА ЈЕ ОДРЖАЛА У ЖИВОТУ
РИКИЈА МЕГИЈА КАД СЕ ИЗГУБИО
У АУСТРАЛИЈСКОМ БЕСПУЉУ.

Dist. by United Feature Syndicate Inc.

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

••• **Амерички национални** центар за урагане од 1953. године даје званична имена ураганима. До 1979. године урагани су носили само женска имена, а од тада – и женска и мушка. На пример, 2005. године урагани су се звали Деси, Катрина, Стен и Вилма ■

••• **Џо ди Мађо** (1914–1999), чувени играч бејзбола и један од мужева глумице Мерилин Монро (1926–1962), осим што је платио сахрану своје бивше супруге, уговорио је да следећих двадесет година, три пута недељно, цвећари доносе пупољке црвених ружа на њен гроб ■

••• **балегар** може да нањуши пожар на великој даљини и тада почиње да се пари. То је један од инсеката са најсавршенијим чулом мириса ■

••• **српски астроном** Миодраг Б. Протић половином 20. века открио је неколико астероида којима је дао називе као што су Србија, Београд, Тесла и тако даље. Једном астероиду дао је име Владимир – по свом унуку ■

••• **истраживање** научника са Универзитета у Ослу којим је обухваћено више од две стотине педесет хиљада младића, показало је да је коефицијент интелигенције старије браће у поређењу с млађом виши у просеку за два и по бода ■

••• **људи** у просеку чешће усвајају псе луталице (30 одсто) него мачке (25 одсто) ■

••• **бресква** од 100 грама има приближно 65 калорија ■

••• **статистике** наговештавају да ће 2050. године највећи број становника живети у Ин-

••• **убичајена боја** жабе гаталинке, односно *Hyla arborea*, јесте зелена, али под одређеним условима ова жаба мења боју. За време облачних, кишних дана она је сивкаста или плава ■

дији: милијарду шест стотина двадесет осам милиона људи. На другом месту биће Кина са милијарду четири стотине тридесет седам милиона становника, док ће на трећем месту бити Сједињене Америчке Државе са четири стотине двадесет милиона становника ■

ПОДМТНИК
ЗАБАВНИК

17. 8. 2007.

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ПРЕЖИВЉАВАЊЕ У ОВИМ ВРЕМЕНИМА
БАШ ЈЕ ТЕШКО, ХЕЛГА!

НЕ СХВАТАМ
КАКО ТО
ДРУГИМА
УСПЕВА!

УБИШЕ МЕ
ПОРЕЗИ!

БРОДУ ЈЕ
ПОТРЕБНО
ОДРЖАВАЊЕ!

ПОСАДА ТРАЖИ
ПОВИШИЦУ!

СТРЕЛЕ
И КОПЉА
СТАЛНО
ПОСКУПЉУЈУ!

©2007 by King Features Syndicate, Inc.

**ЗАШТО
ЈА МОРАМ
ТОЛИКО
ДА РАДИМ?**

**ЗАШТО?
ЗАШТО?
ЗАШТО?**

ТО ЈЕ ДОБРО ПИТАЊЕ
- САЧЕКАЈ МАЛО,
ДАЌУ ТИ ОДГОВОР...

ОВО СУ РАЗЛОЗИ ЗБОГ
КОЈИХ МОРАШ ТЕШКО
И ДУГО ДА РАДИШ!

World rights reserved.

CHRIS
BROWNE
8-19

КАКО СУ СЕ МИРИЛИ ИСТОК И ЗАПАД

МАРКО ЕВГЕНИК ЈЕ РЕКАО — НЕ!

И у наше време говори се и расправља о могућности да се хришћанство после безмало хиљаду година уједини. Као што је познато, до „Великог раскола” дошло је 1054. године, кад се хришћанска васељена распала на два дела, православни Исток и римокатолички Запад. У столећима која су уследила, с времена на време, улагани су знајни напори да дође до поновног уједињења хришћанства

Унија је склопљена у два маха, у Лиону 1274. и у Фиренци 1439. године, али је оба пута остала мртво слово на папиру. Одбацили су је како византијско свештенство, тако и византијски народ јер је утаначена под условима који су православље стављали у потчињен положај. Један од најважнијих учесника на црквеном сабору у Фиренци с византијске стране био је Марко Евгеник. Реч је о ученом богослову и доследном духовнику, антилатински настројеном и непоколебљивом у својим уверењима.

Сматра се да је будући црквени великодостојник рођен у византијској престоници 1394. године. Потичао је из угледне византијске породице: био је син ђакона Георгија Евгеника који је службовао као *сакеларије* (једна врста црквеног чиновника) у храму Свете Софије у Цариграду. Иначе, Георгије Евгеник потичао је из Трапезунта, града на јужним обалама Црног мора и престонице малене царевине која је припадала византијском цивилизацијском кругу. Георгијева супруга и мајка Марка Евгеника звала се Марија и била је кћи лекара Луке. Дечак је на крштењу назван Манојло, што је било његово световно име све док није примио монашки завет.

Долазе Руси!

Мало пре почетка великог црквеног сабора у Ферари и Фиренци на коме је између римокатолика и православца

требало да буде склопљена унија, Марко Евгеник постао је митрополит града Ефеса. То се десило 1437. године. Како је забележено у сачуваним изворима, учинио је то после убеђивања и повинујући се вишим интересима цркве, а не добровољно. Реч је о славном античком, а потом и хришћанском средишту на западним обалама Мале Азије. Овај град се још од 1304. године налазио у турским рукама и био је заувек изгубљен за Византију. То што је изабран за митрополита Ефеса није значило да је отишао у древни град. Тек неколико година касније, под околностима које могу понети придев ванредне, Марко Евгеник стигао је у Ефес. Као и многи други титуларни митрополити и епископи малоазијских градова који су били на простору под влашћу Османлија, и он је углавном боравио у Цариграду.

Да би се разумели догађаји везани за одржавање црквеног сабора на коме су се срили представници источног и западног хришћанства, потребно је нагласити оновремену подељеност византијског друштва на противнике и присталице уније с римокатоличком црквом. Трагика и једних и других састојала се у томе да су обе оштро супротстављене групације, додуше свака на свој начин, биле истовремено реалисти, али и жртве идеалистичких заблуда у којима се губио смисао за реално сагледавање

ондашњег стања. Реализам латинског огледао се у процени да само са Запада може доћи помоћ против Османлија који су опасно запретили да сруше немоћно и исцрпено царство и да је унија само нужни уступак којим би се обезбедио спас. Исту врсту смислене процене показивали су и туркофили, свесни огромног нерасположења већине свештенства и највећег дела становништва које је сваку помисао црквеног сједињавања чинило утопистичком. У том смислу чувена је изјава Луке Нотараса, византијског великодостојника 15. столећа, који је рекао: „Више волим да усред града (Цариграда) видим турски турбан него латинску митру.” Заблуда присталица уније лежала је у нереалним надама у готовост Запада да похита у помоћ, а идеализам противника уније огледао се у погрешном веровању у мирну симбиозу са Османлијама.

Византијски цар Јован VIII Палеолог (1425–1448) све наде у борби против Турака полагао је у земље западне Европе и веровао је да ће после склапања црквене уније одатле стићи помоћ животну угроженој Византији. Пут Италије кренула је веома бројна византијска делегација у којој су се, осим цара и васељенског патријарха Јосифа II (1416–1439), налазили бројни црквени и световни великодостојници. Међу двадесетак архијереја био је Висарион, митрополит Никеје и касније кардинал римске цркве, док је

Марко Евгеник заступао интересе источних патријарха – првосвештеника Александрије, Антиохије и Јерусалима – којима муслиманске власти нису дозволиле да путују на сабор у Ферару. У делегацији су се налазили и филозоф Георгије Гемист Плитон, затим тројица

монаха са Свете горе, функционер цариградске Патријаршије и историчар Фирентинског сабора Силвестар Сиропул, Георгије Схоларије и други.

Византијска делегација, коју је предводио василевс Јован VIII Палеолог, на пут је кренула крајем новембра 1437. године. У Венецију су стигли у фебруару, а у Ферари, где је требало да се одржи сабор, обрели су се у марту 1438. године. Изасланици из Русије, којих је било око две стотине и које је предводио кијевски митрополит Исидор, после дугог путовања приспели су у августу 1438. и умногоме су ојачали православну странку. Било је учесника и из других земаља које су припадале источном хришћанству, а када се поброје и сви њихови пратиоци, папска курија морала је да издржава око осам стотина људи.

На сабору који је свечано отворио папа Евгеније IV (1431–1447) расправљало се о суштини чистиштва, затим су се водиле жустре препирке око такозваног *filioque*, то јест происхођења Светог духа, много сати расправљало се и о папском примату, а није мимоиђен ни разговор о употреби квасног или бесквасног хлеба приликом причешћа. Била је реч о вишемесечним заморним заседањима, појединачним прего-

ворима, свађама и жалбама на беспарицу јер папска курија није била у стању да редовно исплаћује трошкове многобројним учесницима. Због куге која се појавила, али и све горе ситуације с папином благајном, сабор је у првим месецима 1439. године из Фераре пребачен у Фиренцу.

Међу учесницима с православне стране од самог почетка издвојио се неустрашиви и проницљиви Марко Евгеник, који се показао „као храбри и непобедиви лав“, како је касније остало забележено у његовом житију. Он је ватрено упозоравао западне богослове да су они скренули с некада заједничког пута и да су увели неке новине, а да православци и сада верују у исто оно у шта су веровали и раније. Кад је

видео куда воде саборске седнице, ефески митрополит размишљао је у једном тренутку и о томе да се врати у домовину. Ипак, на наговор цара Јована VIII Палеолога одустао је од такве намере и био најтврђи преговарац православне стране.

Остали чланови византијске делегације, спремни да се попусти Латинима, убеђивали су га да у име виших интереса попусти у својим богословским ставовима. Посреди је била чувена *икономија*, византијско политичко начело којим се у нередовним приликама и у име часних циљева дозвољава одступање од строге привржености црквеним канонима. На то им је Марко Евгеник наводно одговорио: „Ствари вере не допуштају никакво попуштање и *икономију*. То је као када би казао: ‘Одсеци себи главу, па иди куда хоћеш!’ Никада, о човече, оно што се тиче цркве, не решава се нагодбама. Јер, не

постоји нешто средње између истине и лажи.” На истрајавању да се над читавом хришћанском васељеном призна папина врховна власт, Марко Евгеник је упозоравао да је римски првосвештеник само један од патријарха, „али и то под условом да буде православни”.

Мучно ћутање

Сабор је протицао у напетост атмосфери у којој су узвишену и мирну расправу, каква би доликовала таквом скупу, замениле бескрајне и мушичаве препирке. Као доказни материјал често су изношена и позивања на недопустиво мали и тенденциозно изабрани број рукописа светих отаца и учитеља цркве, а недовољно познавање латинског код Византинца и грчког међу Латинима додатно су отежавали споразумевање. Нису биле ретке ни ружне сцене кад је неким учесницима било забрањено да изнесу своје ставове. Како је сабор протицао, видело се да је византијска делегација све спремнија да попусти противничкој страни. Сачувана су и сведочанства о подмићивању појединих учесника сабора с византијске стране. Узбуђени Марко Евгеник, који се није слагао с

равнодушношћу и помиреношћу са судбином испољеном код неких својих сународника, одлучно је тврдио: „Латини су уистину јеретици, а ви их не називате тако јер очекујете да се заблудели преобрате.“ Двојица архијереја, озлојеђени због овако искључивог и уверљивог става, оштро су му узвратили питањем: „Ко си ти да Латине називаш јерeticима?“ Том приликом умало није дошло и до физичког обрачуна међу појединим учесницима сабора. У свађи која је настала, Висарион, митрополит Никеје, добацио је Марку Евгенику: „С безумницима не желим да разговарам!“ Будући да је излазио, митрополит Ефеса му је довикнуо: „Ти си изрод и тако се и понашаш!“ Евгеник се с подједнаким жаром борио и против латинских учесника и против униониста на византијској страни.

Кад се говори о току сабора и његовим учесницима, не треба губити из вида да једну слику дају византијски извори, поготово они изразито наклонени Марку Евгенику, а сасвим другачију латински источници. Док први готово некритички величају доследног духовника, други митрополиту Ефеса пребацују да је био претерано тврдокоран и потпуно неспреман да о спорним питањима прихвати било какво разложно убеђивање Латина. У сваком случају, он је остао доследан својим уверењима и на завршној свечаности у фирентинској катедрали, 6. јула 1439. године, кад су кардинал Јулијан Чезарини и никејски митрополит Висарион на грчком и латинском језику прогласили унију, није ставио свој потпис на саборски записник. Кад је то чуо, папа Евгеније IV разочарано је узвикнуо: „Дакле, ништа нисмо урадили!“

Свестан да његов одважни гест, због кога су га у Византији касније дочекали као јунака, носи одређене опасности, Марко Евгеник је од Јована VIII Палеолога затражио и добио заштиту како у Италији, тако и у Византији. Василевс га је у неколико наврата узимао у заштиту, па му је чак обезбедио и да се у Цариграду враћа на галији, а не на теретним лађама. Тако се ефески митрополит, заједно с царем, преко Венеције вратио у византијску престоницу 1. фебруара 1440. године. По повратку на Босфор, а у ишчекивању западне помоћи и настојању да смањи супротности

унутар византијског друштва, Јован VIII Палеолог показивао је широкогрудост и стрпљење према противницима уније.

Дука, византијски историчар 15. века, саопштава како су у Цариграду дочекали византијску делегацију по повратку из Италије. Тек што су се путници искрцали, радознали житељи престонице, као што је било уобичајено, почели су да их запиткују: „Како сте? Какве вести нам доносите са сабора? Јесмо ли победили?“ Уследио је горак одговор учесника сабора: „Издали смо своју веру и продали побожност за безбожништво. Издали смо свете дарове и постали азимити.“ (Азимити је назив за римокатолике који користе бесквасни хлеб – ази-му – док православци употребљавају квасни хлеб.) На пи-

шли су фебруар, март и април 1440. године. Онда је Јован VIII Палеолог одлучио да изабере новог патријарха: најпре је столицу византијског првосвештеника понудио Марку Евгенику, који је ту по част одбио, а онда се обратио Антонију, митрополиту Хераклеје, али је и он захвалио на указаном поверењу. Ни трапезунтски митрополит, као ни представник светогорског манастира Ватопеда, нису желели катедру унијатског патријарха. Јовану VIII Палеологу је лакнуло кад се, најзад, осведочени унијата Митрофан из Кизика сагласио да постане цариградски архипастир. Истовремено, био је то тријумф униониста.

У међувремену, по повратку са Апенинског полуострва, Марко Евгеник је развио живу делатност којом је желео да

је после избора унионисте Митрофана за новог патријарха, митрополит Ефеса морао осетити извесну несигурност, па се 15. маја 1440. године, управо на дан кад је нови цариградски архипастир служио свечану литургију – и у њој помињао папино име! – заједно са Антонијем, митрополитом Хераклеје, одлучио на бекство из престонице.

Марко се најпре запутио Османлијама у Брусу, да би отуда накратко отишао у Ефес, седиште своје дијецезе и град у коме, како је речено, никада раније, а ни касније није боравио. Онда се упутио на Свету гору, али кад је пролазио поред Лимноса, неки су га препознали. Царске власти деловале су врло хитро – ухватили су непопустљивог свештеника и бацили у тамницу на овом острву у Егејском мору, где је провео око две године (1440–1442). У међувремену био је очевидац турског напада на Лимнос и, пошто је схватио да никако неће моћи да оде на Свету гору, у лето 1443. године обрео се у Цариграду. И овога пута боравио је у манастиру Светог Георгија Манганског. Будући нежног здравља, а мучен тешком болешћу с којом се суочио још у Фиренци, Марко Евгеник се упокојио 23. јуна 1445, тек што је напунио педесет година. Сахрањен је у манастиру Светог Георгија Манганског. Тако се завршио један живот који је у Цариграду имао и своје исходиште и своју утоку.

Већ су савременици за Марка Евгеника тврдили да је „нови Василије Велики“ и „нови Богослов“, доводећи га на најлепши начин у везу с Василијем Великим, знаменитим кападокијским оцем 4. столећа. С друге стране, назив *Богослов* уживају само тројица људи: Јован Богослов, Христос најмлађи и омиљени ученик, писац јеванђеља, Григорије Богослов, епископ града Назијанза и велики црквени отац 4. века, и, напоследку, Симеон Нови Богослов, чувени мистик који је живео у другој половини 10. и првим деценијама 11. столећа.

Због заслуга и непоколебљивости у одбрани вере, православна црква га је 1734. године прогласила за светитеља и сваког 19. јануара прославља преподобног ефеског митрополита Марка Евгеника ■

Рагивој Рагић
Илустровао
Драган Максимовић

тање „Зашто сте потписали?“ они су одговарали: „Због страха пред Францима!“ Помало збуњени, грађани су упитали: „Зашто? Зар су вас Франци стављали на муке, бичевали или затварали у тамницу?“ Уследио је негативан одговор: „Не, али је потписала наша десна рука, и нека буде одсечена. Исповедио је наш језик, и нека буде ишчупан!“

Потом је завладало мучно ћутање. Становници Цариграда били су потиштени због оног што су чули, а учесници сабора посрамљени оним што су учинили, па се догодило да црквена служба није одржана иако је било време Великог поста. Једноставно, нико није желео да служи са онима који су издали своју веру. У таквом расположењу и осећању погружености и неверице про-

сруши оно што је договорено у Фиренци. За разлику од осталих чланова византијске делегације, становници Цариграда њега су дочекали с дивљењем и окупљени народ, без обзира на узраст и друштвени положај, поздрављао га је и клањао му се. Поједини западни истраживачи сматрају да Марко Евгеник своја богословска дела није писао за учене теологе, него пре свега за обичан народ и да се трудио да их срочи тако да буду јасна и недовољно образованим монасима и народу. Важно је подвући чињеницу да је делатност ефеског митрополита далеко надмашивала оквири црквених распри и непосредно је утицала на распоред и понашање политичких снага у царству. Уследио је прави мали рат против присталица сједињења с Римом, али

МОЖЕМО ЛИ ПОБЕЋИ
У СВЕМИР?

За путовање до
новооткривене
планете биће
потребне
васионске
летелице нове
генерације.

ТАМО... КОД ЦРВЕНОГ ПАТУЉКА

Станиште за опстанак могла би да нам буде новооткривена планета.
Налази се изван Сунчевог система и удаљена је „тричавих“ 20 светлосних година

ВЕСТ која је 25. априла ове године стигла из опсерваторије ESO (European Southern Observatory) у Ла Сили, у Чилеу, узбудила је човечанство. Астрономи, стручњаци из Швајцарске, Француске и Португала, спектрографом HARPS, моћним телескопом с објективом пречника 3,6 метара, открили су планету изван Сунчевог система на којој можда постоје услови за живот људи.

Планета је названа „Gliese 581c“ и једна је од три које кру-

же око звезде Црвени патуљак, „Gliese 581“. Та звезда давно је уочена. Прву планету астрономи опсерваторије ESO открили су 30. новембра 2005. године и обележили је малим латиничним словом b. Планете c и d откривене су истовремено, пре неколико месеци. Али, само „Gliese 581c“ изгледа има неке сличности с нашом планетом.

Према прорачунима, удаљена је од Земље више од 20 светлосних година. Верује се

да има пречник 1,5 пута већи од Земље, уколико јој је тло каменито, и да јој је маса као трећина Нептунове или 5 пута већа од Земљине. Путању око матичне звезде обиђе за 13 дана.

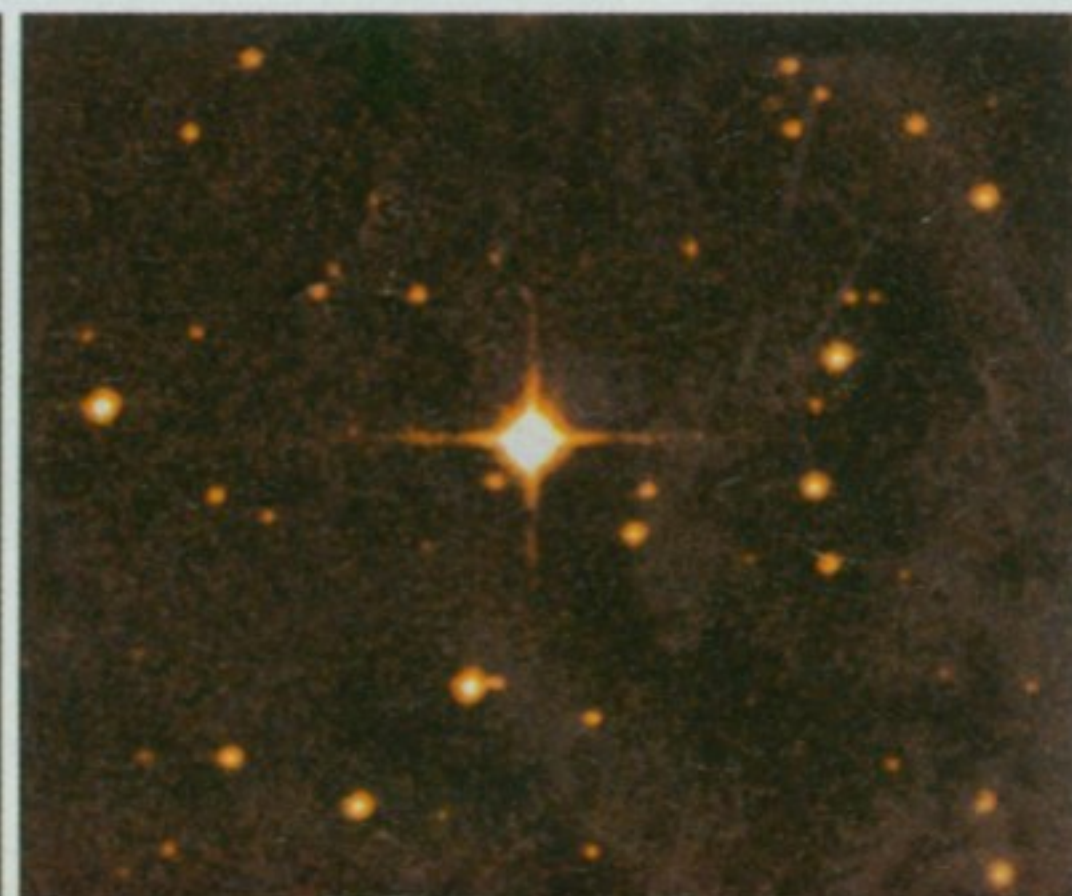
О температуре на „Gliese 581c“ постоје подељена мишљења. Неки стручњаци сматрају да би она могла да се креће у просеку од 3 степена испод нуле до 40 степени Целзијуса, али није немогуће ни да би могла да достигне чак 500

степени Целзијуса због ефекта стаклене баште, налик оном на Венери, како наводе други стручњаци.

Ипак, то су само научна нагађања. Правих података нема а и питање је када ће се до њих доћи. Да би се испитало и утврдило да ли је „Gliese 581c“, ако затреба, наша одступница у васиони, Суперземља, како многи називају новооткривену планету, потребно је премостити 20 светлосних година раздаљине. За сада не постоје васионске летелице које би толико летеле.

Али, не треба губити наду. Технологија брзо напредује а и астрономи у Ла Сили непрестано посматрају небеско пространство. Ко зна, можда ће открити још неку планету налик Земљи, али много ближе ■

С. Д.
седам

Рачунарска симулација планете „Gliese 581c“ и сунца Црвени патуљак.

Снимак „Gliese 581“ направљен опсерваторијским телескопом у Ла Сили.

КАКО ПРЕПОЗНАТИ ОСЕЋАЊА?

ЛИЦЕ ИСТИНЕ

*Да ли је могуће препознати говори ли неко истину или лаже,
да ли се претвара да је опуштен, а заправо се плаши?*

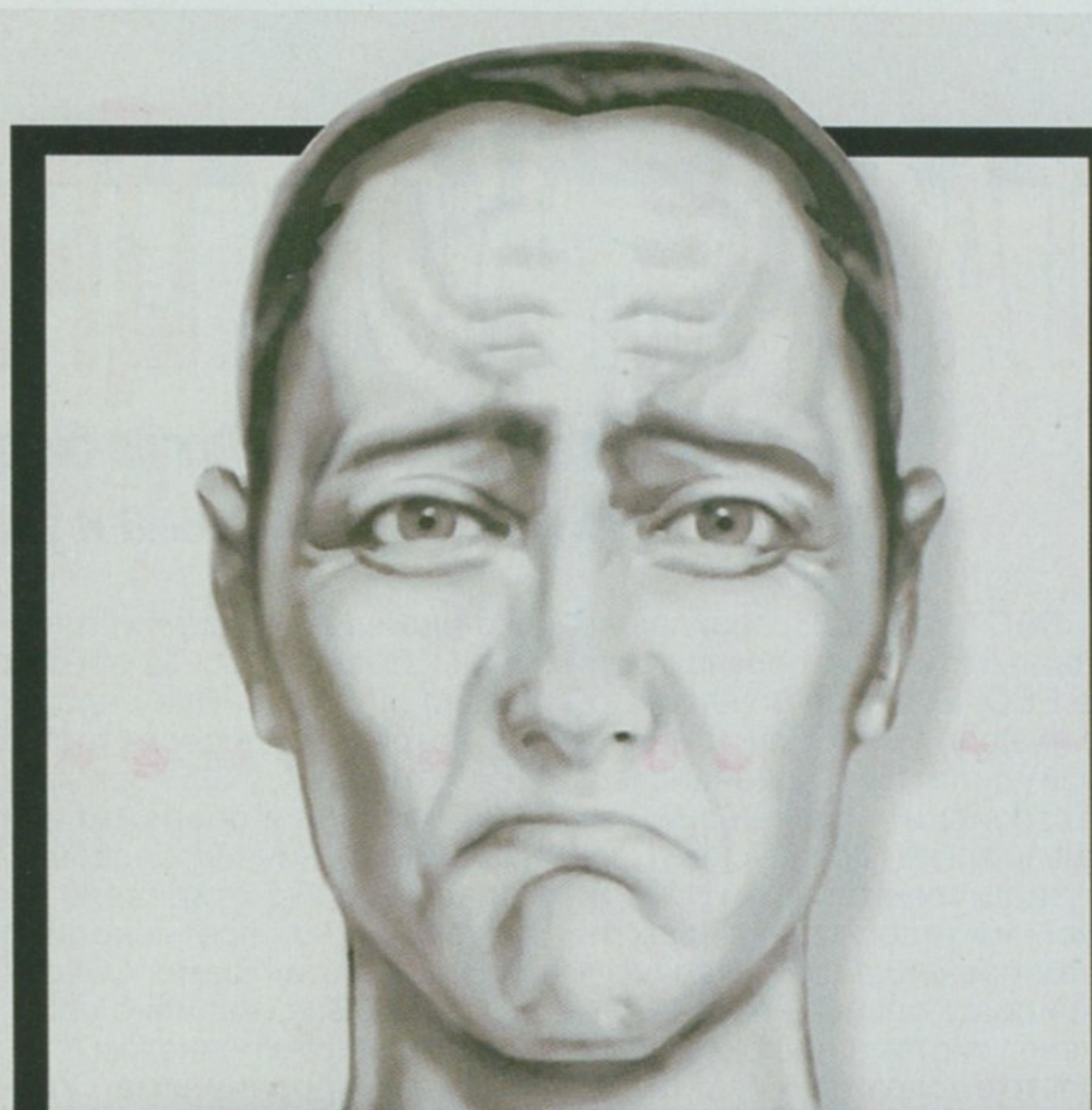
Пол Екман наводи да је знатно важније гледати нечији израз лица него слушати шта говори. Овај амерички психолог, заједно с Волосом Фризенем, седамдесетих година прошлог века смислио је поступак FACS (Поступак за декодирање помоћу израза лица). Двојици научника било је потребно седам година да створе неку врсту шифре којом би само погледом на израз очију, затим положај усана, обрва, могли да

одгонетну каква су осећања преплавила одређену особу. И, оно што је најзначајније, закључили су да је „мапа“ различитих гримаса заједничка свим људима света. Наравно, није увек једноставно некога одмах „прочитати“, па зато дајемо осам основних расположења која ће помоћи да се лакше одреди да ли неко, с ким разговарамо, вара или искрено одаје оно што мисли.

Е, ТО ЈЕ ПРАВИ ОСМЕХ!

Ако се човек смеје искрено и од срца, онда му се заиста и очи смеју. Претвара ли се да је раздраган, његов израз лица више ће подсећати на гримасу. Јер, кад је човек весео, усне су му извијене нагоре, мишићи подижу образе стварајући истовремено такозване боре смејалице око очију и усана, док се отвор око очију смањује ■

БАШ САМ ТУЖАН

Углови усана су спуштени, отвор око очију сужен, јагодице подигнуте, обрве скупљене и благо подигнуте тако да стварају набор у корену носа, брада повучена нагоре и спојена с доњом усном. Сасвим је јасно да је ово израз особе која је заиста тужна. Оно на шта треба обратити посебну пажњу је положај обрва у корену носа ■

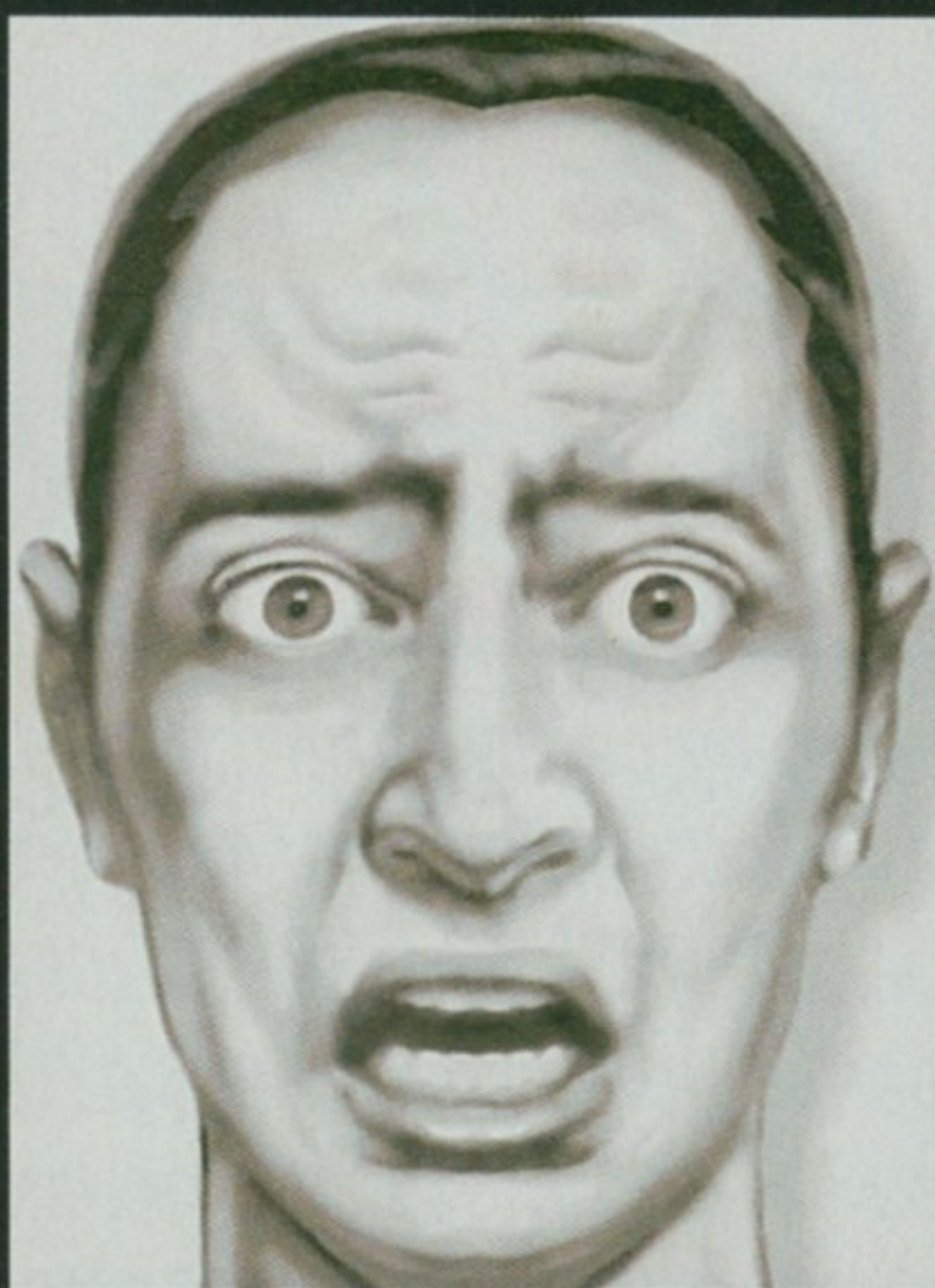

НЕ КАЧИ СЕ СА МНОМ!

Ако је човек љутит, испољиће то на два начина: скупиће уста или ће их отворити, стегнуте вилице. Знатно је злокобнији овај други израз лица, као што се и види на цртежу. Бес се препознаје и по затегнутим уснама, капцима који су стегнути, високо подигнутим обрвама у корену носа, где се стварају видљиви набори ■

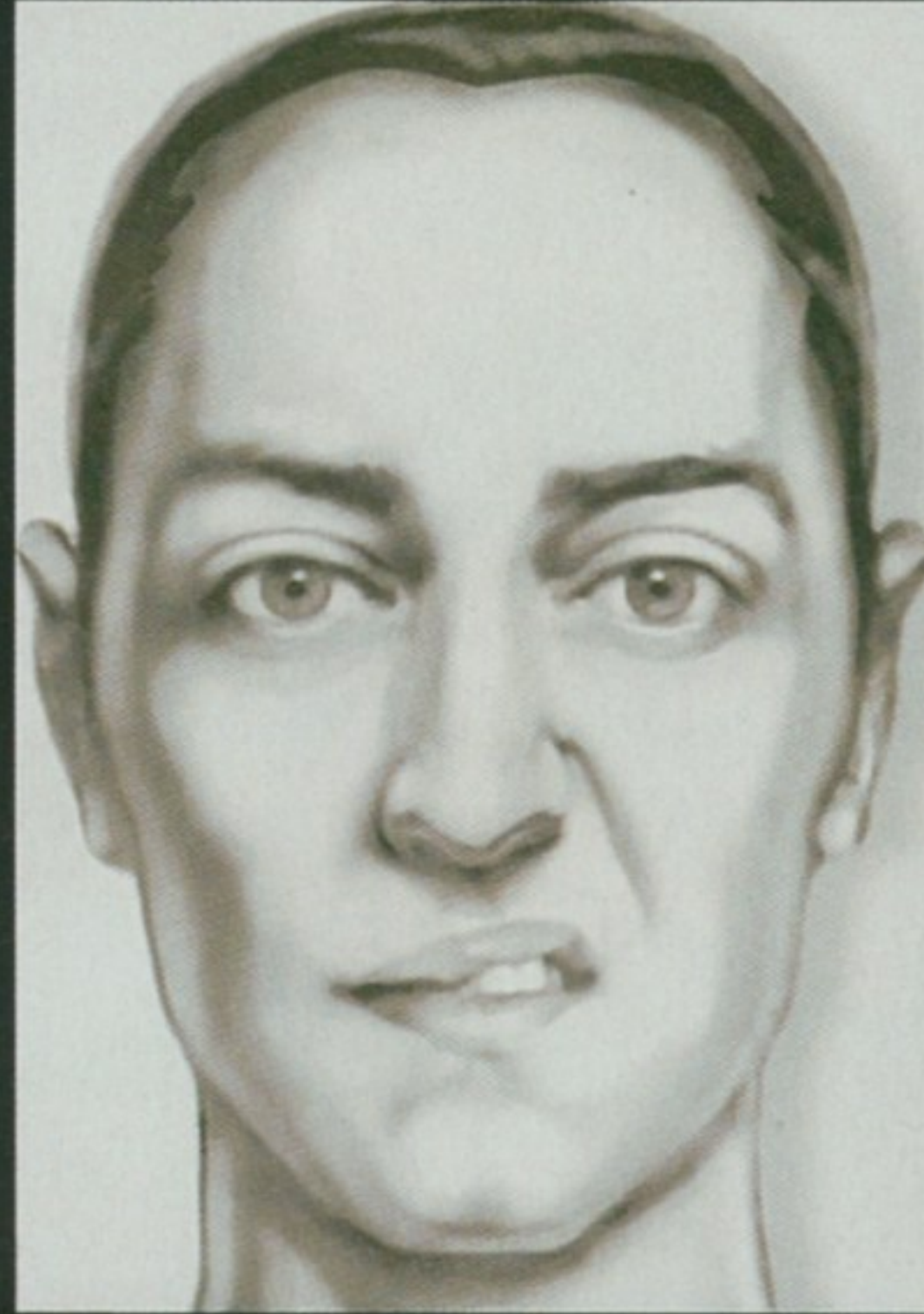
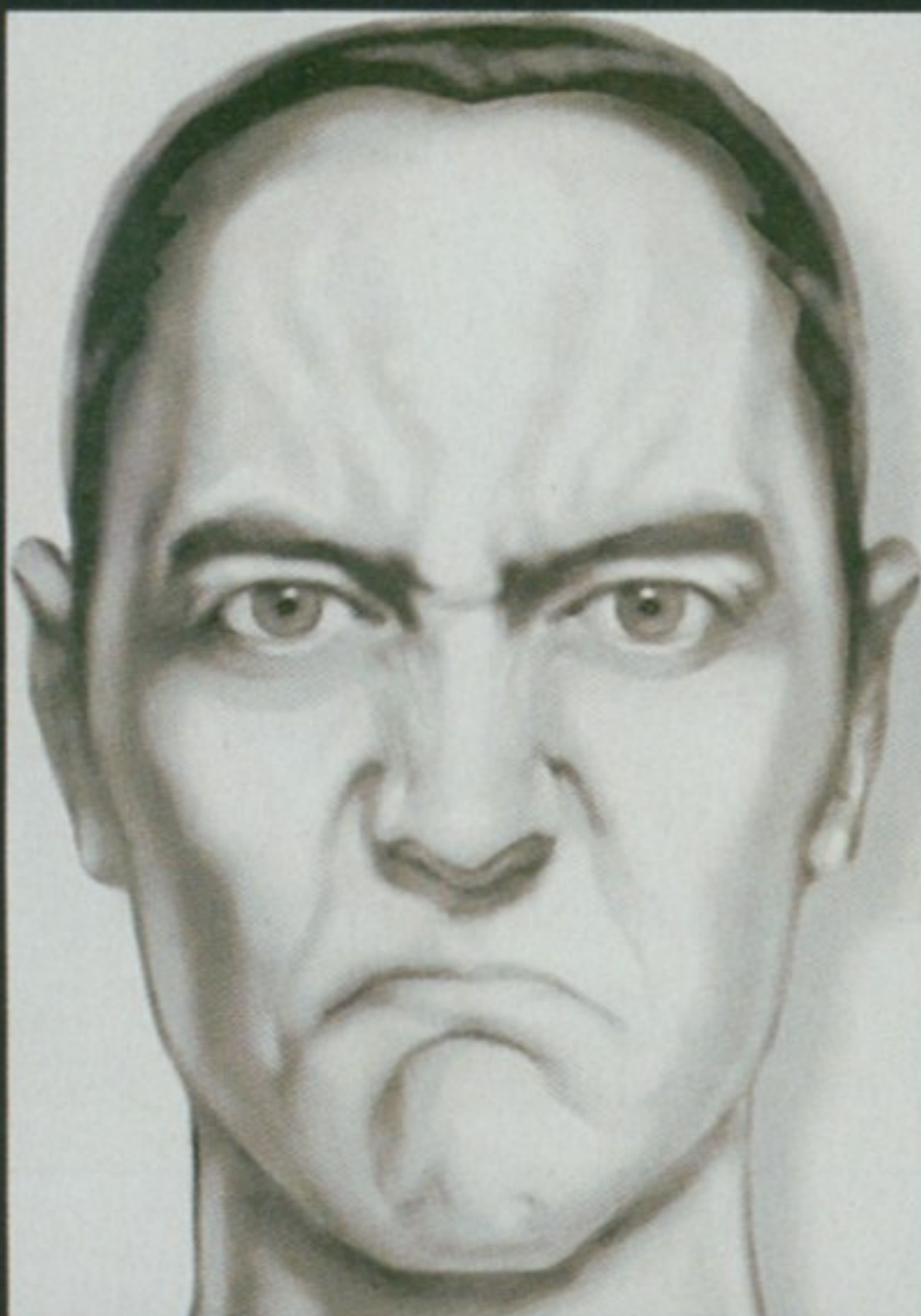
НЕ, НЕЕ!

Израз лица човека који је уплашен не разликује се много од оног кад је изненађен. Међутим, пажљивом посматрачу не може да промакне суштинска разлика. Ако је неко изненађен, несвесно ће подићи обрве, што ће урадити и кад се уплаши, али тада ће их скупити и приближити капцима, као што се види на слици. Истовремено ће широм отворити очи, често и уста ■

ЗГРОЖЕН САМ

Без много размишљања одмах се види да је овог човека преплавило осећање гађења и одвратности. Мапа Пола Екмана открива следеће: нос је наборан, обрве су спуштене надоле, очи су благо скупљене, брада је подигнута, углови усана искривљени. Ако некога убеђујете да нешто поједе или да погледа неки програм на телевизији, а он вам узврати оваквим изразом, боље да одмах одустанете од убеђивања ■

ТИ ЋЕШ ДА МИ КАЖЕШ?

Уколико сте намерили да од неког позајмите новац или тражите да вам учини неку другу услугу, а он вам узврати оваквим изразом лица, боље да се одмах повучете јер нема шансе да ће ваша молба бити услышана. Угао усне подигнут с једне стране, откривен очњак, стакласт поглед... Слика и прилика особе пуне презира, ма где се она затекла на земаљској кугли ■

МА НЕМОЈ?!

Обично се израз изненађења брзо смени другим – осећањем страха или среће. Наравно, све зависи од тога због чега се човек изненадио. Људи често знају да се претварају да су пријатно изненађени кад, на пример, добију поклон који им се не свиђа, а не желе да увреде дародавца. Зато, будите опрезни! Искрен је само онај коме су подигнуте обрве, чело наборано, очи разрогачене, а уста благо отворена ■

ВАРАМ, ЛАЖЕМ, МАЖЕМ

FACS, поступак психолога Пола Екмана, понекад користе полицајци да би могли да закључе да ли имају посла с превејаним лажовима. Различите неистине ће, током испитивања, произвести различита осећања и, самим тим, другачије изразе који могу кратко да трају и брзо да се смењују. Међутим, особа која бора чело, гледа у страну и благо скупља уста вероватно скрива праву истину ■

ПУСТОЛОВИ ПО НЕБУ И ЗЕМЉИ

СУПЕРМЕН БЕЗ РАЗЛОГА

Пентрају се по облакодерима, испаљују их из топова или једноставно трактор пређе преко њих. Како ови људи могу да остваре овакве немогуће подвиге? Храбри су, вежбају, а служе се и понеким триком

ЧОВЕК ЂУЛЕ

Дејвид Смит Старији, по занимању човек ђуле, прешао је 29. августа 2005. године границу између Мексика и САД у лету дугачком 46 метара (на великој слици). Како човеково тело успе да издржи убрзање које је четири пута веће од силе гравитације када га испали топ? Стручњаци за ову област објашњавају да све зависи од степена убрзања. Ако је постепено распоређено на дужину од неколико метара, неће произвести штетне последице. Треба имати у виду да је оптерећење које може да сломи кичму човека 17g (17 пута гравитација). Стога, што је цев топа дужа, убрзање је постепеније и мање опасно. Осим тога, за испаливање из топа човек ђуле користи припијено, веома тесно одело, да би спречио померање унутрашњих органа.

На мањој слици је Дејвид Смит Старији и његов син Дејвид Смит у Вест Мифину (САД) на једном такмичењу 1998. године. Победио је син летом од 56,64 метра, за један метар више од оца ■

ЧОВЕК ПАУК

Како је могуће да један човек који је 60 одсто инвалид (због претходних тешких падова) буде најбољи пењач на свету? Захваљујући упорности и искуству (од 1994. године савладао је више од 70 облакодера), сталној вежби и jakim живцима. Пре него што крене у освајање неке високе зграде, Француз Ален Робер, стар 44 године, месецима проучава и најмање неравнине на облакодеру. Приликом пентрања уз глатке фасаде овај човек паук не користи конопце, као што то раде „пењачи слободног стила“, већ само талк којим суши ознојене руке. Његов рекорд износи 439 метара уз Торањ 101 у Тајпеху на Тајвану, уз који се пео четири сата. Склоност ка пентрању открио је још у дванаестој години, када се нашао испред закључаних врата зграде у којој је живео. Уместо да сачека родитеље да се врате с посла, попео се по фасади до осмог спрата и ушао у стан. На слици га видите како се пење уз Њу Адија торањ у Абу Дабију (Арапски Емирати), висок 185 метара, док га посматра више од 100.000 гледалаца. То што Робер ради није дозвољено ни у једној земљи, па су зато од пресудног значаја први метри пењања: треба да их обави брзо да га полиција не би зауставила ■

ЧОВЕК РАКЕТА

Швајцарац Ив Роси у стању је да прелети 40 километара, али не у авиону већ у моторизованом оделу тешком 40 килограма, с четири мотора који се иначе уграђују на моделе авиона и два крила широка три метра. Ови мотори носе бившег четрдесетседмогодишњег пилота Ива просечном брзином од 150 km/h (са скоковима до 400), али не у неке велике висине. Он искаче из малог туристичког авиона, а потом се у лету понаша као птица: нагињући тело или мењајући положај главе, он мења правац, а пружањем ногу смањује висину. Пре него што изведе слетање падобраном мора да склопи крила да не би ометао спуст. Немогућност да полети и слети без помоћи главна је препрека да Роси свој „костим“ изнесе на тржиште.

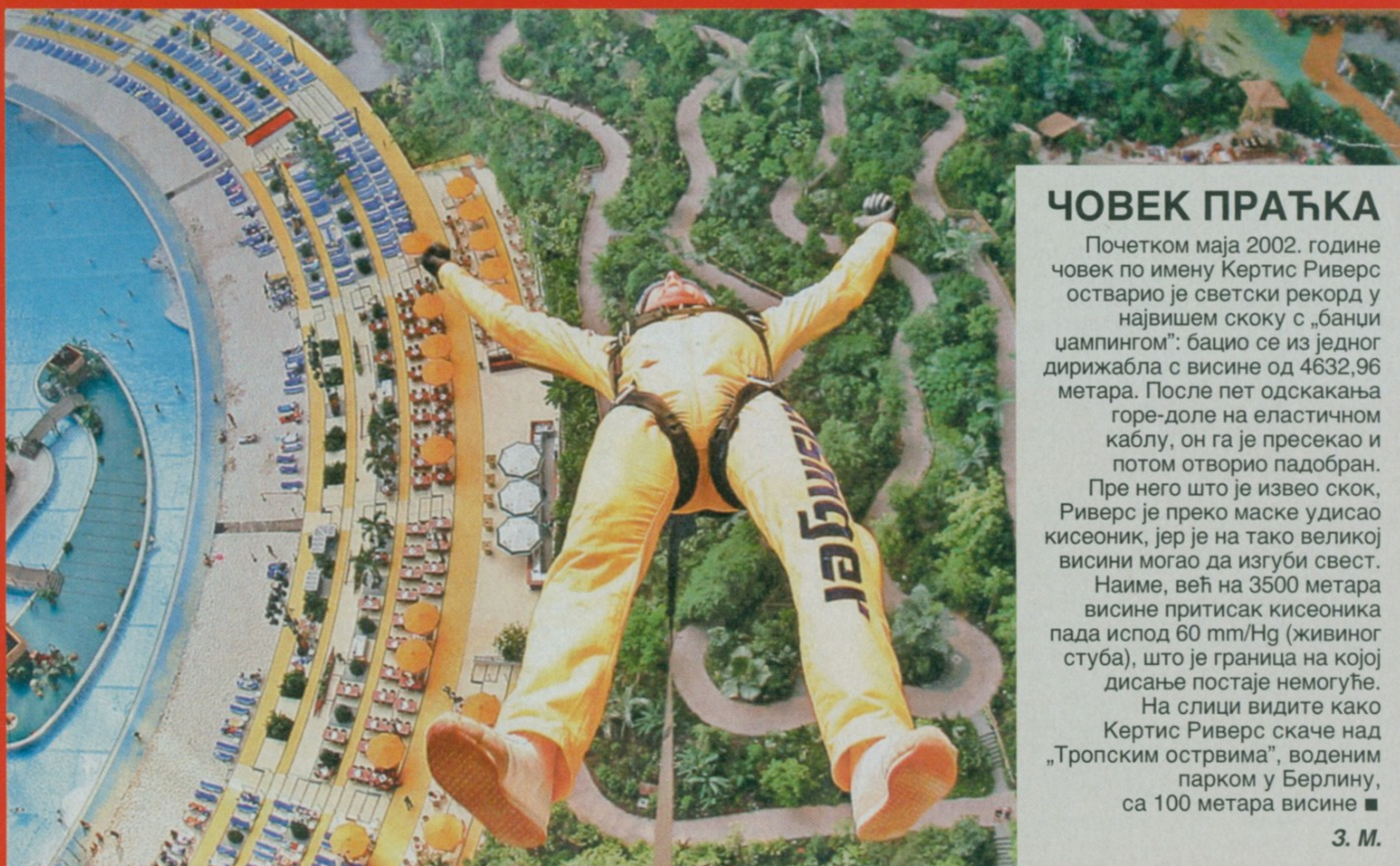
На сликама видите Ива Росија како надлеће Швајцарску: с крилима и моторима на леђима лети брзином од 200 km/h шест минута, јер му потом понестане гориво ■

ЧОВЕК ФЛЕКА

Ако сте помислили да ће трактор тежак више од једне тоне смрскати кости овог такмичара, Авганистанца из Кабула, варате се. Све је ствар трика: догађај се одвија на меком терену, попут земљаних атлетских стаза, а тракторске гуме мало су издуване, па је „цака“ у добром распореду маса. Комбинација горе поменутих чинилаца доводи до тога да тежина трактора врши минималан притисак на човеково тело, таман колико може да издржи. Иначе, авганистански спортиста на овај начин поздравља њихову 2006. годину ■

ЧОВЕК ПРАЋКА

Почетком маја 2002. године човек по имену Кертис Риверс остварио је светски рекорд у највишем скоку с „банци џампингом“: бацио се из једног дирижабла с висине од 4632,96 метара. После пет одскакања горе-доле на еластичном каблу, он га је пресекао и потом отворио падобран. Пре него што је извео скок, Риверс је преко маске удисао кисеоник, јер је на тако великој висини могао да изгуби свест. Наиме, већ на 3500 метара висине притисак кисеоника пада испод 60 mm/Hg (живиног стуба), што је граница на којој дисање постаје немогуће. На слици видите како Кертис Риверс скаче над „Тропским острвима“, воденим парком у Берлину, са 100 метара висине ■

З. М.

СВАКОДНЕВНЕ МУКЕ

ЗИНИТЕ, МОЛИМ!

Да вам оперем зубе
четкицом од свињских чекиња!

Кад зубар каже: „Сестро, припремите амалгам!”, онда с олакшањем заклаучите да се поправљање зуба ближи крају. Да ће бушилица убрзо престати да зуји у вашим устима. Јер, испуњавање избушене рупе у зубу означава крај посла, односно – поправке. И болова. Бар што се тог зуба тиче.

Треба имати у виду да су људи од давнина испуњавали рупе у зубима настале због каријеса. Те пломбе нису биле ни налик данашњим које се из године у годину усавршавају. Људи су се сналазили – стављали су чак и каменчиће. Италијански зубар Ђовани Арколи био је први који је 1848. године топио листиће злата и тиме пунио рупе настале у зубима. Међутим, француски зубари први су мешали живу с разним другим металима и стављали у шупљине зуба. Било је то почетком 19. века. Мајстор за поправљање зуба и испуњавање шупљина у зубима био је извесни зубар Бел. Касније су се извештили и други француски зубари.

Треба имати у виду да је прву зубарску столицу, донекле налик данашњој, направио Валдо Хачет 1848. године. А неколико деценија касније, 1875. године, Џорџ Грин изумео је електричну бушилицу за зубе. Зуби су поправљани „навелико”, све чешће, али поправка је била веома болна.

Одавно је било јасно да кварови настају због задржавања хране између зуба. Тако је измишљен зубарски конач. Веровали или не, конач је нађен и у зубима праисторијских људи! То су биле разне травке, корење и слично. Леви Пермли (1790–1859) из Њу Орлеанса сматра се проналазачем првог зубарског конача. Он је 1815. године направио калеме свиленог конача искључиво за потребе чишћења зуба. Године 1882. предузеће „Кодмен и Шортлет” почело је да производи свилени конач за зубе. Касније су и друге фабрике преузеле тај посао.

Упркос настојањима да се зуби поправе, ипак су људима стварали муке и испадали. Да ли су наши преци били равнодушни према онима који нису имали зубе? Изгледа да нису. Још 700. године пре наше ере Етрурци су правили

вештачке зубе од слонове кости. Како су стајали у устима ти древни лажњаци? Уз помоћ својеврсног моста направљеног од злата. А како би ублажили зубобољу, стари Кинези користили су акупунктуру, још 2700.

године пре наше ере. Уосталом, Кинези су у давна времена измислили и прве четкице за прање зуба. Четкице су биле необичне и нема сумње да су добро чистиле унутрашњост усне дупље. Можда болно, али делотворно. Наиме, биле су направљене од свињских чекиња! Што се Европе тиче, тек у седамнаестом и осамнаестом веку француски зубари почели су да предлажу људима да не би било лоше ако би истрљали зубе четкицом. Производња четкица за зубе почела је, међутим, нешто касније у Енглеској. Синтетичке четкице настале су тек 1938. године и то у Масачусетсу. Годину дана касније измишљена је у Швајцарској електрична четкица, али само за потребе стоматолога. Тек 1987. године електрична ротирајућа четкица почела је да се продаје за кућну употребу.

Али, шта су људи стављали на четкицу за зубе? Чиме су их прали? Зубна паста измишљена је, као што се може наслутити – у Кини. Било је то око 500. године пре наше ере, када су и стари Индијци почели да користе пасту за зубе. Тек 1873. године, и данас чувена, фабрика „Колгејт” почела је да производи зубне пасте сличне данашњима. После Другог светског рата произвођачи су у пасту за зубе почели да додају и флуор.

Вратимо се још једном болном вађењу и поправљању зуба. Један од првих анестетика који су зубари употребљавали био је кокаин који је користио Карл Колер (1857–1944). Убрзо су схватили да кокаин ствара зависност, па је немачки хемичар Алфред Ајнкорн 1905. године први почео да употребљава новокаин. Током Првог светског рата новокаин су користили и хирурзи и стоматолози. Иначе, Вилијам Мортон, зубар из Масачусетса, био је први зубар који је 1846. године користио анестезију да би безболно извадио зуб. Хвала му ■

М. О.

Илустрвала
Светлана
Кнежевић

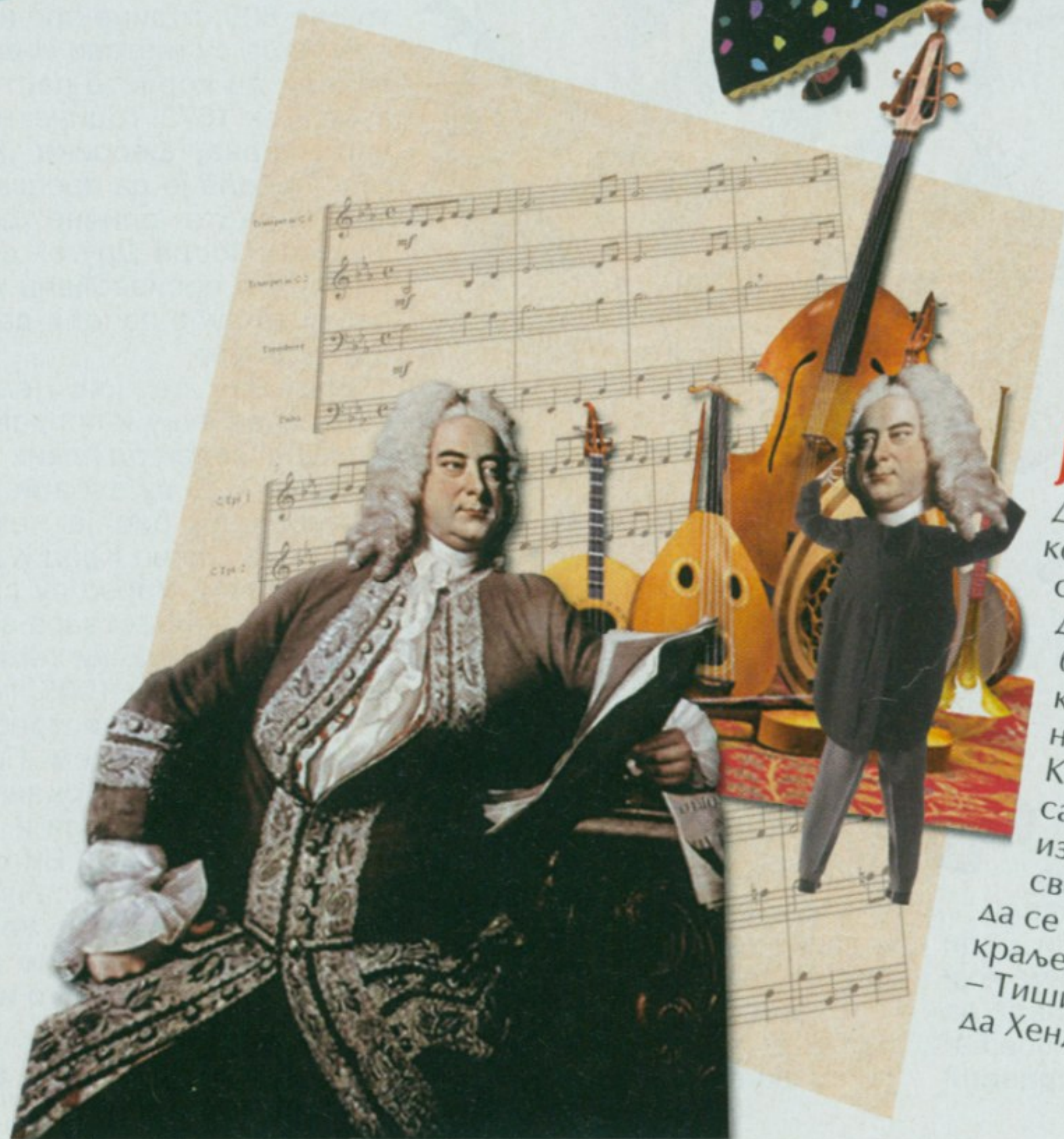
ПАДОБРАНОМ ПРОТИВ СТАРОСТИ

У 84. години једна бакица из Варшаве, главног града Пољске, недавно се одлучила на необичан подухват: скок из авиона уз помоћ падобрана. Тако је бакица Кристија постала најстарији падобранац у Пољској. После успешног скока новинари су је упитали да ли се плашила. Па, ја сам преживела – Чег да се плашим? Па, ја сам преживела. Други светски рат и нисам се ни тада бојала. Било би глупо да се у овим годинама плашим – одговорила је весело. Бакица иначе обожава рокенрол музику и слуша је веома гласно. Осим тога, воли да игра. Одлучила је да ће наставити са скакањем из авиона све до стоте године ■

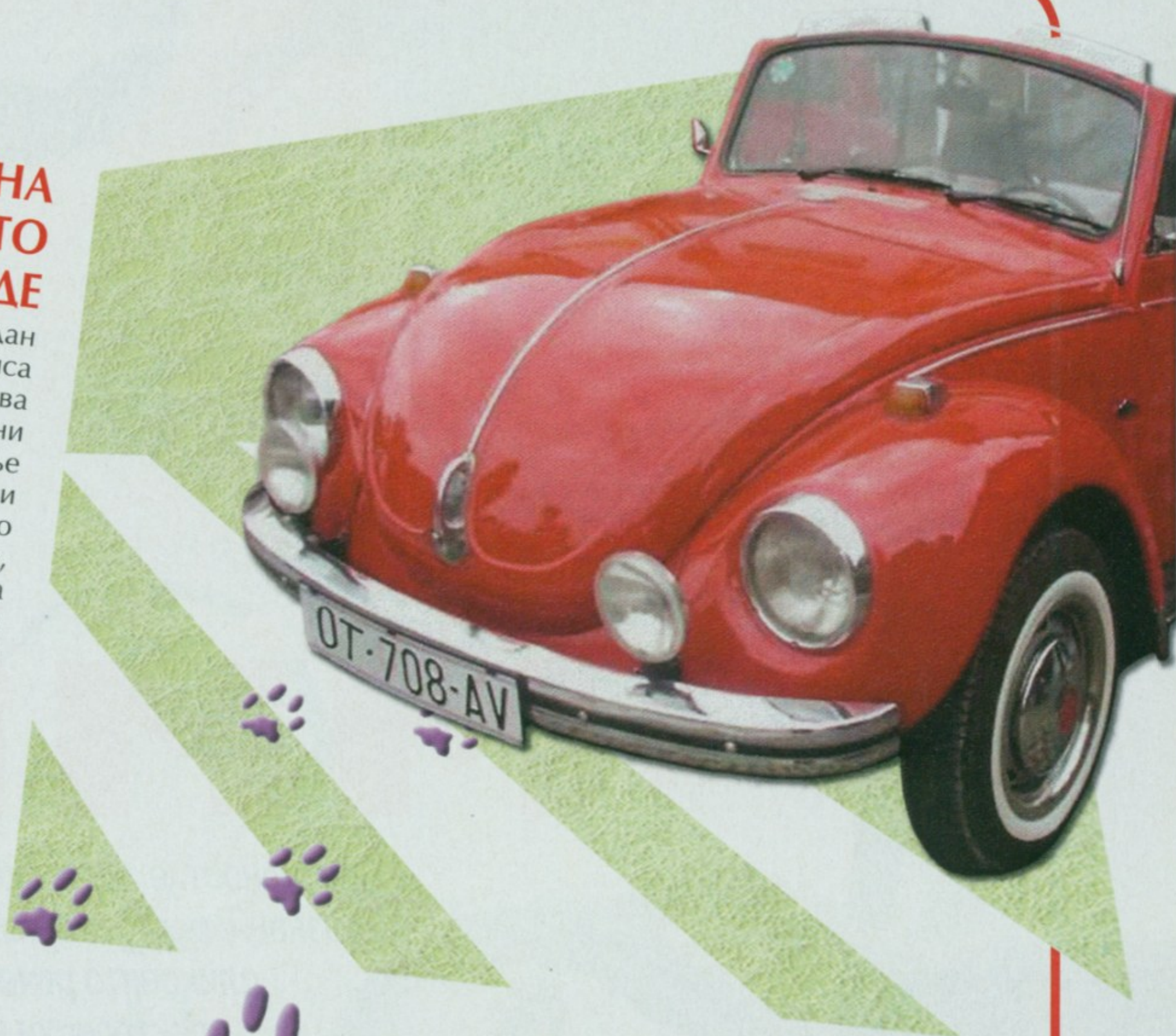
ХЕНДЛ ЈЕ БЕСАН

Док је живео и стварао на енглеском двору, немачки композитор **Георг Фридрих Хендл (1685–1759)** готово стално је носио перику. Током извођења музичких дела, кад би био задовољан свирањем извођача, он би снажно вртео главом, а перика с дугом белом косом љуљала би се лево-десно, односно напред-назад. Кад би перика стајала непомишно на глави, његови сарадници знали су да је маестро незадовољан извођењем или жамором у публици. Тога је била свесна и принцеза од Велса која је – чим би видела да се перика на Хендловој глави не помера – умиривала краљевска величанства за време концерта: – Тишина, смирите се! Зар не видите да Хендл бесни? ■

КАЗНА УМЕСТО НАДОКНАДЕ

У италијанском граду Ортоне један непажљиви возач ударио је аутомобилом пса и убио га. Возач је сматрао да је крива власница пса која је дозволила да њен кућни љубимац истрчи на коловоз, па је против ње поднео тужбу. Тражио је да му надокнади штету будући да се од ударца разбило светло на његовом аутомобилу. Међутим, одлука судије изненадила је возача: мора да плати велику новчану казну! Новац треба да уплати власници пса као надокнаду за изгубљеног кућног љубимца кога је он непажњом убио. Чланови друштва за заштиту животиња широм Италије верују да ће и убудуће безобзирни возачи бити кажњени за овакве поступке ■

НИШТА БЕЗ МОБИЛНОГ

За време хируршког захвата у једној болници у Буенос Ајресу, у Аргентини, изненада се догодио квар и нестало је струје. На операционом столу лежао је двадесетдеветогодишњи младић коме је требало хитно да буде извађено слепо црево. На изненађење хирурга и осталог медицинског особља, испоставило се да ни генератор није исправан. Шта да раде? Онда су се досетили. Сестра је сакупила неколико мобилних телефона које су укључили да светле и држали изнад ране. Тако је лекар успео да обави захват и зашије рану ■

С КАМЕРОМ ПОД СУКЊУ

Полиција је недавно ухватила једног грађанина Горице како камером коју је носио у великој путној торби снима жене на улици и у продавницама и то – испод сукње. Полицајци су на улици приметили необично понашање средовечног господина који је, тобоже случајно, спуштао своју торбу под сукње пролазница. Кад су му пришли, одмах су схватили о чему је реч и ухапсили га. У његовом стану нађени су многобројни слични снимци. Додуше, на снимцима се није видело ништа посебно, али и то што се видело било је снимљено без дозволе жена. Оптужени је у затвору и чека судску пресуду ■

**ОНКОЛОЗИ
НА ЧЕТИРИ ШАПЕ**

МИРИС

*Способност је исконска, а научно
сазнање о њој скорошње да пас,
сликовито речено, има
„електронски нос” пун
сензора за мирис велике
осетљивости који бележе и
препознају све хемијске
реакције у људском организму,
па и настанак малигних
ћелија*

Американка
Деби Мервит-
Мекглотлин
сигурно не би
отишла код
лекара да није
било њеног
кућног љубимца,
двогодишње
женке мешанца
овчара по имену
Отем.

Пас је био међу првим животињама које је човек припитомио. Верује се да је то било још пре 12.000 година. Дивља животиња из породице Canidae, највероватније вук рода Canis lupus, под окриљем човека постала је најпре његов заштитник и чувар, а потом и одани пратилац у животу.

А како и не би. Уз то да је пас паметна, издржљива, окретна и послушна животиња, човек је брзо схватио и да има изузетно чуло мириса којим је надалеко могао да намерише плен или непријатеља, да налази парњака, да утврди ко је ново лице које се појавило на његовом поседу. И ту особину, свој природни радар, био је спреман да несебично подреди човеку. Од помагача у лову и чувању стада, спасиоца по-

страдалих у снежним мећавама, водича слабовидих, поузданог полицијског трагача, откривача дроге и оружја, васионског путника, пас је однедавно своју чудесну способност ставио и у службу медицине, тачније, гране дијагностике за рано откривање карцинома.

Научници су пре неколико година утврдили и обелоданили да пас поседује јединствену особеност да чулом мириса осети опаку болест.

Младеж за лавеж

До тог сазнања вредног људског живота, дошло се споро, тек после дванаест миленијума заједничког живота. Сигурно је наговештаја и путоказа за то било много, али није им се придавао велики значај.

Научни докази да пси боље памте мирисе него призоре, објашњени су бројним испитивањима. Она су показала и потврдила да изоштрено чуло мириса, много јаче него људско, псу омогућава дугачка њушка која садржи свитке веома танке кости, турбиналима, унутар носне шупљине. Они су повезани с тананом мрежом нервних завршетака који се спајају са живцем за мирис, а он мирисне податке прослеђује мозгу.

Тим задивљујућим особинама њуха пса и научници су били задивљени. Али, да својим носом може да нађуши и опаку болест, није се ни сумњало. Зато су различите приче о необјашњивом понашању

опасност. Одлучила сам да одем на преглед код онколога и тако се ослободим непријатних мисли – открила је у тексту Деби Мервит-Мекглотлин.

Али, младу жену чекало је непријатно изненађење. Узорци ткива узети на испитивање показали су да је у питању меланом, врста карцинома коже. Опака болест била је у зачетку и Деби Мервит-Мекглотлин подвргнута је операцији. Ободело ткиво у потпуности је одстрањено.

– Једва сам дочекала да ми рана зарасте и да ногу поново пружим на увид свом псу. Отем је ожиљак само окрзнула погледом и, весело машући репом, отрчала. Ја сам

случајност, неки да њушку пса треба подврћи додатним испитивањима присећајући се да су и древни кинески лекари још пре 3000 година користили псе у утврђивању болести. Полемика опречних мишљења била је тема још неколико бројева часописа „The Lancet”, а онда се утишала.

Али, почела су научна испитивања. Одвијала су се у тајности да би тек недавно била обелодањена. Откривено је да пси заиста могу да осете мирис опаке болести. Наиме, ћелије тумора ослобађају мноштво сићушних деривата метана и бензола, неосетљивих људском чулу мириса, али не и псећем.

мировања удахне и издахне 12 пута у минуту, а највише 60 пута и то после брзог трчања.

Тако пас може да осети сваки мирис, чак и ако постоји само његов милијардити део. Модерним речником, а сликовито речено, пас има „електронски нос” пун сензора велике осетљивости који бележе и препознају све хемијске реакције које настају у ћелијама људског организма.

Доктор Лари Гликман, професор на Пердју универзитету, у америчкој држави Индијана, ветеринар и епидемиолог, сматра да мирис опаке болести вероватно не прија животињи, он као да је упозорава на опасност и, сходно том осећају, пас се неуобича-

БОЛЕСТИ

паса непосредно пре болести људи дуго пролазиле незапажено.

Ипак, уредништво британског медицинског часописа „The Lancet” одважило се 1989. године да објави исповест двадесетосмогодишње Американке Деби Мервит-Мекглотлин која је тврдила да је, захваљујући свом псу, двогодишњој женки мешанцу овчара по имену Отем, открила да има рак коже.

На левој потколеници имала је младеж, мали и таман. Од када, није била сигурна. Једноставно, није обраћала пажњу на њега.

– Није ме болео, није ме сврбео и није наружио моју ногу. Али, то што мени није сметало, сметало је мом псу, мојој Отем.

У почетку нисам знала због чега лаје кад год ме види босоногу, а онда је једног дана почела да се кези изнад мале тамне мрље, да цвили и лаје. Тако сам почела пажљиво да загледам свој младеж и, мада нисам уочавала неке промене на њему, постала сам оптерећена његовим постојањем, а лавез мог пса звучео је као упозорење на

За разлику од човечијег, нос пса има 20 до 40 пута више ћелија за мирис и 30 пута брже удише и издише ваздух.

одахнула јер за мене је то била потврда да сам здрава – завршила је своју исповест млада Американка.

Електронски нос

И научници су имали завршну реч на њену причу. Објављена је у следећем броју часописа. Али, нису били усаглашени. Неки су сматрали да је у питању само

С обе стране људског носа налази се по једна ваздушна комора величине палца. Свод сваке од њих садржи око 25 милиона ћелија за мирис. Али, танана мрежа нерава у носу животиње има 20 до 30 пута више ћелија за мирис, а уз то пас удахне и издахне 300 пута у минуту и сваки пут ваздух прође кроз ћелије за мирис. Човек ни ту способност нема. У стању

јено понаша и необуздано лаје. Наравно, на тај осећај наговештаја опасности не реагују сви пси једнако. Код неких је он више изражен, па је и њихово понашање уочљивије.

Уз мало обуке, такви пси показали су се као одлични дијагностичари. У британској болници „Ејмерсхајм” током 2004. године на „пробном раду” био је кокер-шпанијел по имену Тангл. Бавио се откривањем карцинома бешике и био је готово непогрешив. Онколог на четири шапе застао би поред посуде с урином у коме је намирисао болест, чак и ако је лекари још нису утврдили јер је била у зачетку.

У Калифорнијском истраживачком центру за канцерогене болести група научника радила је с три лабрадора и две португалске пудле на откривању рака плућа и дојке. Само мирисањем пацијената у 99 одсто случајева потврдили су већ постављену дијагнозу лекара, али успели су да укажу и на још неутврђена обољења плућа код 55 пацијената и рака дојке код 31 жене.

Ипак, иако је научно доказано да пси заиста могу да намиришу опаку болест, на увођење четвороножних дијагностичара у ординацију још ће се чекати. Већина онколога, ма како веровали научним подацима, правдајући се хигијенским разлозима избегавају да псе користе као помоћнике. Имају право, али само делимично. Није ли лакше смислити заштиту од негативних последица близине животиње, него пренебрегнути исконски дар који човеку може да спасе живот? ■

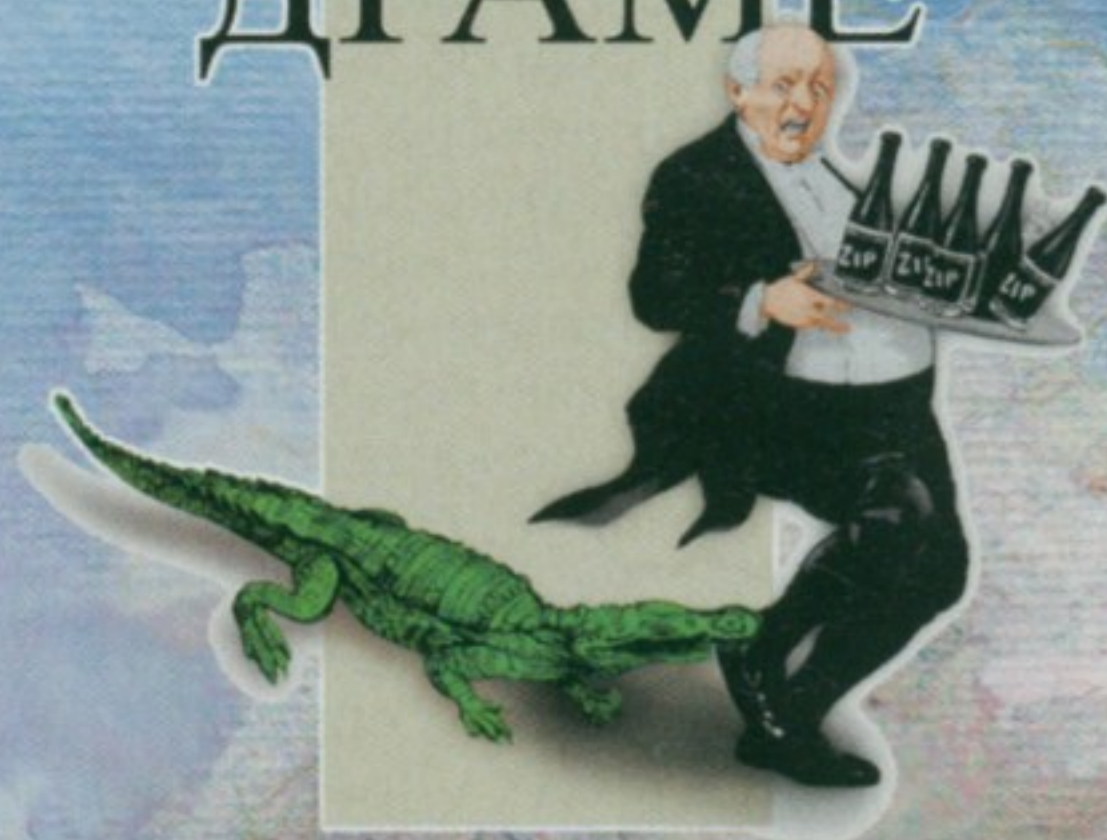
С. Делибашић

седамнаест

Кокер-шпанијели користе се за рано утврђивање карцинома бешике на основу урина. У 99 одсто случајева непогрешиво ће да се зауставе поред оног у коме су намиришали болест.

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

Те вечери били смо позвани да седимо за капетановим столом. Ни сама не знам зашто је одлучио да одабере баш мог супруга и мене, али претпостављам да је чуо да смо на меденом месецу и вероватно је желео да нам крстарење учини још пријатнијим. Нажалост, негде око поднева приметили смо да се нешто необично догађа. Официри и морнари, видно узбуђени, устумарали су се лађом. После неколико сати званично смо обавештени да је капетан умро. Командну дужност преузео је Вилијам Вормс, дотадашњи први официр. О следу догађаја који су претходили пожару на броду „Моро Касл“ 8. септембра 1934. године, сведочи деведесетпетогодишња Доли Мектиг. На крстарење лађом која је превозила

Илустровао Владимир Алексић

туристе на редовној линији од Њујорка до Хаване и натраг, Доли је пошла са супругом Сиднијем. Заједно с посадом, на броду је било 549 особа. Тог дана кад је заповедник лађе изненада преминуо од срчаног удара, све је кренуло наопако. „Моро Касл“ је 7. септембра, пловећи уз источну обалу САД, улетео у јаку буру. Због налета ветра и огромних таласа брод је подсећао на орахову љуску. Због невремена и опасног љуљања лађе, сви су се рано повукли у своје кабине.

Мој супруг Сидни и ја заспали смо око десет сати. Иако сам се дуго превртала и окретала у кревету, када сам заспала, утонула сам у дубок сан. Сидни ме је једва пробудио у три сата ујутру и, сав уплахирен, рекао да је на

несрећу која је уследила. И пре него што је избио пожар, налети ветра износили су близу педесет километара на сат. А кад је у једној од остава нешто пре три сата ујутру избила ватра, највероватније због квара на инсталацијама, распиривана ветром веома брзо се ширила.

Сидни је на брзину навукао панталоне и џемпер, а мени дао капут да се огрнем и објаснио да немамо времена да се облачимо. Изјурили смо из кабине и, сударајући се с људима који су обезглављено трчали очигледно ни сами не знајући куда, попели се на горњу палубу. У том општем хаосу једино што смо могли да урадимо било је да се докопамо чамаца за спасавање. Били смо збуњени схвативши да не знамо где се налазе.

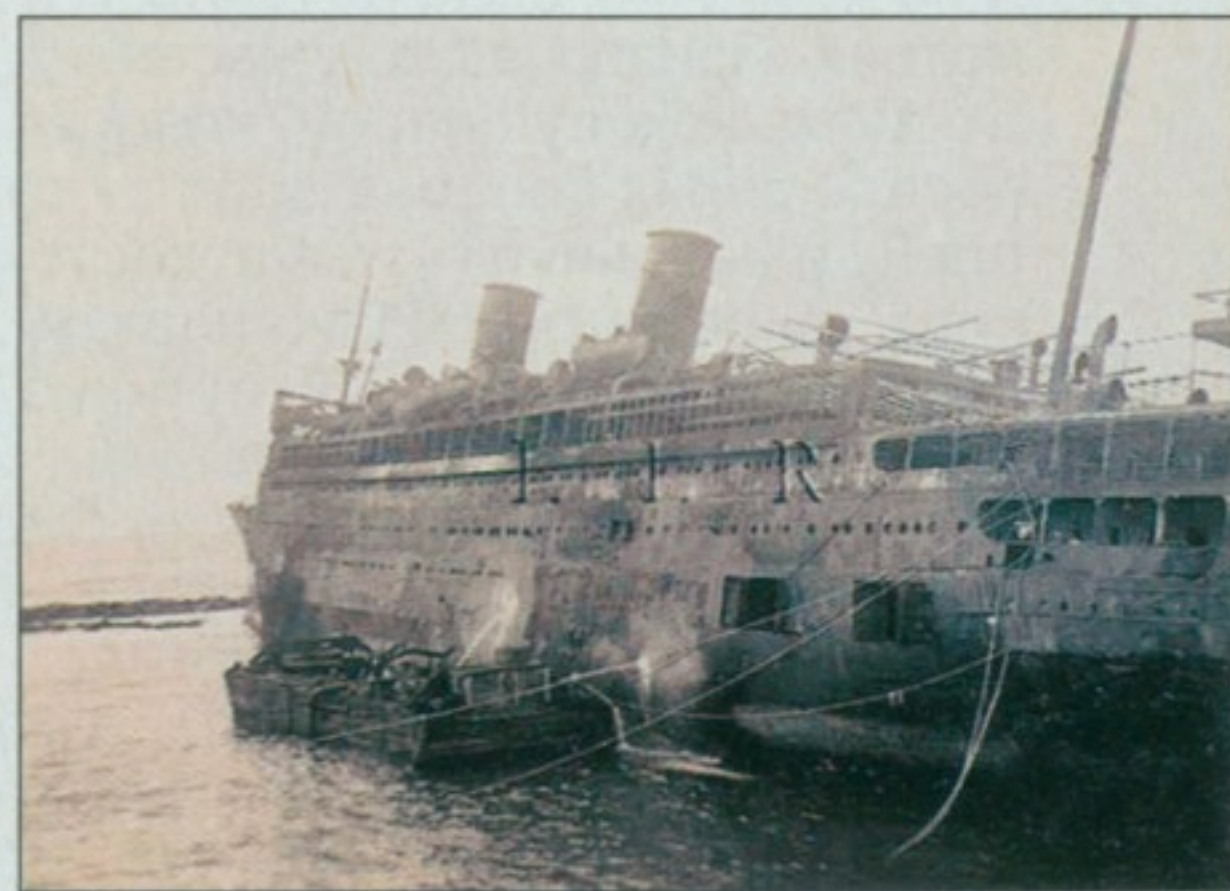
да им је неко од посаде помогао. Преживели официри и морнари касније су на суду тврдили да су путницима делили појасеве за спасавање и објашњавали где су чамци. Можда је заиста и било пожртвованих чланова посаде, али они су били у мањини. Једно је било сигурно: кад су се путници укрцали на брод, нико им није одржао кратак курс шта да чине у случају опасности, нити им је неко показао где се налазе чамци за спасавање.

Не знам шта ми је било горе – злослутни мрак, дим који је претио да нас угуши, ватра која је лизала на све стране или јауци људи око мене који су избежумљено викали: „Где су чамци, умрећемо!“ Од силне буке једва сам чула Сиднија како ми говори да нам

СПАСАВАЈ СЕ КО МОЖЕ!

Јак ветар распиривао је ватру и цео брод убрзо је био захваћен пожаром. Несрећни путници нису знали шта да раде, јер је густ дим претио да их угуши, а готово нико од посаде није био спреман да им помогне. Једино што су могли било је да скоче у воду

броду избио пожар. Онако буновна, видела сам да густ дим полако улази у нашу кабину. Чуло се запомагање и вриска људи који су трчали у ходнику. Кад сам касније по хиљадити пут враћала филм о тој пакленој ноћи, схватила сам да се на броду нису огласиле сирене које би упозориле на опасност. О томе, наравно, тада нисам имала времена да размишљам. Брод који је добио име по тврђави „Моро Касл“, која се налази на улазу у луку града Хаване, на прву пловидбу од Њујорка до главног града Кубе отиснуо се септембра 1930. године. Упркос тешким годинама велике економске кризе која је у том раздобљу потресала Америку, на раскошној лађи увек је било доста путника. Знало се да је „Моро Касл“ рај посебно за пословне људе, али и све остале који су за неколико дана пловидбе, са заустављањем у Хавани, могли истовремено да уживају у забави на броду, обиљу пића и хране. Ненадана смрт капетана Роберта Вилмота као да је била окидач за

Доли Мектинг сведочи о драми коју су преживели њен супруг и она на меденом месецу, о чему се тада навелико писало у штампи.

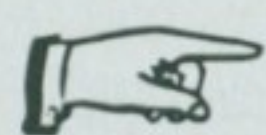
Најгоре од свега било је што ниједног тренутка нисмо наишли на неког од чланова посаде ко би нас упутио и објаснио шта да чинимо да бисмо се спасли.

Вршилац дужности капетана Вормс у почетку је имао намеру да брод донесе што ближе копну. Међутим, пошто се за само пола сата пожар проширио читавом лађом, за то није било времена. Кад је ватра захватила и главни електрични вод, „Моро Касл“ одједном се нашао у потпуном мраку. Ретка су сведочења појединих путника

После великог пожара, брод „Моро Касл“ довучен је у пристаниште и убрзо исечен и претворен у старо гвожђе.

једино преостаје да скочимо у море. То су, немајући друго решење, људи око нас већ урадили. Да би ме охрабрио, Сидни је, држећи појас за спасавање, први скочио. Не желећи да останем сама, нисам стигла ни да размислим, већ сам се и ја отиснула с палубе. У међувремену поједини чланови посаде заиста су настојали да се изборе с ватром, али кад се пожар проширио и кад је постало јасно да не може да се обузда, није се имало куд. Официри и морнари спустили су у море само половину од укупно дванаест чамаца за спасавање. Иако је у тих шест чамаца могло да се смести 408 особа, превезло се само 85 људи и то углавном чланова посаде. Многи су се удавили из још једног разлога – нису знали да користе појас за спасавање. У оно доба још су у употреби били дрвени појасеви широког унутрашњег обима у којима је човек био сигуран само ако би знао да се рукама

ослони и чврсто држи за ивице, да му се појас не измакне и не отплута даље. Имала сам срећу да сам, чим сам изронила на површину, угледала Сиднија поред себе. Нас тридесетак нашло се на окупу и сасвим спонтано ухватили смо се за руке створивши неку врсту круга. Било нам је лакше што смо у групи, осећали смо се сигурније. А и веровали смо да ће нас спасилачки авион, уколико је кренуо у потрагу за преживелима, тако лакше уочити. Иако смо се међусобно храбрили, не могу да опишем језу која ме је обузимала. У хладној си води, таласи те бацају горе-доле, једва се назире ко је на метар удаљен од тебе, постоји бојазан да могу да нас намиришу ајкуле, а немаш никакву наду да ће спасилачке екипе брзо стићи. Толико сам се нахватала страха тих седам, осам сати колико сам провела беспомоћна у води да ево и данас, толике деценије после несреће, још имам ноћне море и будим се обливена знојем.

У помоћ преживелима кренула су три брода, али прошло је више од сат времена док нису добили вест о несрећи. Како се вест о пожару на „Моро Каслу“ све више ширила, у помоћ су кренули и рибарски и други приватни чамци. Док се није разданило, па чак ни тада, није било лако спазити преживеле на тако широком подручју. А на површини воде плутало је и доста мртвих. Призор је био ужасан. Особама које су спасли, чланови посаде већих бродова дали су суву одећу и неколико гутљаја жестоког пића, да се загреју. Нажалост, у несрећи је страдало 135 путника и неколико чланова посаде.

Тог јутра, око једанаест сати, Сидни је спазио чамац за спасавање и повукао ме у том правцу. Иако сам била обамрла од умора, хладноће и страха, последњим атомима снаге натерала сам себе да покренем руке и ноге. Кад смо се приближили, неки осорни официр рекао нам је да је чамац попуњен до последњег места. Срећом да је Сидни био одлучан и није хтео да одустане. Прво је ускочио он, а онда је помогао мени да се пребацим преко ивице. Убрзо потом спасли су нас морнари с лађе која је стигла на место несреће.

На суђењу поводом пожара и несреће на броду „Моро Касл“ закључено је да се први официр који је преузео дужност капетана није понашао у складу с прописима. Ни официри се нису понели по правилима, напротив – уместо да се прво побрину за путнике и укрцају их у чамце за спасавање, они су бринули о себи. Капетан Вормс, први официр Ибан Ебот и још неколицина официра осуђени су на тамницу. Међутим, казна им је убрзо преиначена.

Да ли сам се икада више возила бродом? Никада. И данас често сањам како безглаво јурим палубом и потом скачем у тамне воде океана... Бродове не волим да видим ни на фотографији ■

В. С.

двадесет

ДВА ПУТА ПЕТ...

Неке чињенице које можда нисте знали о лутрији, лоту и играма на срећу

1. „ЖАОКА“ (1973)

Пол Њумен и Роберт Редфорд снимили су заједно филмове „Буч Касиди и Санденс Кид“ и „Жаока“. У потоњем глуме два врхунска преваранта који у време такозване велике депресије у Америци (тридесетих година прошлог века) покушавају да намагарче моћног и безочног гангстера, љубитеља покера и клађења. „Жаока“ је постала узор свима који су касније желели да праве филмове о преварантима, а продуцентска кућа „Универзал“ десет година касније успела је да насамари свакога ко је пожелио да погледа „Жаоку 2“ наивно верујући да ће филм бити добар као и претходни ■

НАЈБОЉЕ

2. „МЕСЕЦ ОД ХАРТИЈЕ“ (1973)

Још један филм који обрађује доба велике депресије. Њумен и Редфорд сад су већ имали паметнија посла, али су оставили за собом довољно наивчина да се њима позабаве О'Нилови – отац Рајан и кћерка Тејтум. Десетогодишња Тејтум О'Нил освојила је Оскара за улогу у овом филму и наставила да се, потпуно безуспешно, бави глумом наредних 30 година ■

1

**ЗАВЕТНЕ ЛУТРИЈЕ
(СТАРИЈЕ СУ НЕГО ШТО
СЕ МИСЛИ!)**

Лутрија и игре на срећу постоје откако постоје бројеви и математика.

Према Старом завету, Бог је заповедио Мојсију да помоћу лутрије подели земљу дуж реке Јордан. Поред овог догађаја, у Библији постоји још неколико прича у којима се помиње лутрија.

Има је чак и у древним кинеским записима. Помоћу игре на срећу с бројевима (која се данас зове кено), велможа и ратник Ченгленг наговорио је мештане да дају новац за војску. Уз помоћ лутрије сакупљана су и средства за изградњу Кинеског зида. Цезар је такође одобрио лутрију као начин да се дође до новца за завршетак јавних радова у старом Риму. А у насељу које је било претеча данашњег града Брижа, у Белгији, 1466. године лутрија је коришћена да се помоћу ње помогне најсиромашнијима. Овај обичај прикупљања новца одржао се све до данас ■

2

**СРЕЋА ОСНИВАЧА
СЈЕДИЊЕНИХ
АМЕРИЧКИХ ДРЖАВА**

С обзиром на то да је амерички Рат за независност отпочео због

превеликих намета британске круне прекоморским колонијама, новообразована влада није могла да дође до новца увођењем нових пореза. Тако су се америчке вође окретале лутрији. Бенџамин Френклин помоћу лутрије прикупљао је новац за набавку топова у Филаделфији, а Џорџ Вашингтон платио је зарадом од лутрије

изградњу пута у дивљини западне Вирџиније. И Џон Хенкок приредио је неколико лутрија. А Томас Џеферсон о лутрији је написао: „Далеко од тога да су неморалне, лутрије су неизоставни део човековог живота.” Додуше, Џеферсон је ово писао у време кад је убеђивао законодавце Вирџиније да му дозволе да приреди лутрију да би могао да врати нагомилане дугове ■

3

ЛУТРИЈА ЛУЏИЈАНЕ

До друге половине 19. века, лутрија је у Америци стекла толико лош углед да је била забрањена у већини држава. Међутим, у Луџијани су подмићени законодавци 1869. године дали искључиво право на одржавање лутрије приватној организацији названој „Лутрија Луџијане” која је продавала срећке по целој земљи. Током 25 година организација је згрнула милионе долара исплаћујући релативно скромне добитке и дајући незнатне суме новца добротворним друштвима Њу Орлеанса. Године 1890. амерички Конгрес коначно је донео закон који је спречавао приређивање лутрије и игара на срећу између држава и продају срећки путем поште. И шта је онда урадила „Лутрија Луџијане”? Преселила се у Хондурас. У Америци није било лутрије све до 1963. године кад је поново покренута у Њу Хемпширу ■

4

**ЏЕКСОН, НАЈВЕЋИ
ГУБИТНИК НА ЛУТРИЈИ**

Срећа је Кларенса Џексона напустила у петак 13. октобра 1995. године, кад су у „Лутрији Конектиката” извучени бројеви с његовог лото

листића. Џексон је освојио 5,8 милиона долара, али то није знао. Штавише, тога је постао свестан тек 15 минута пре него што је истекао законски рок од годину дана да се подигне награда, упркос бројним огласима и рекламама којима је „Лутрија Конектиката” позивала добитника да дође и узме добитак. Двадесеттворогодишњи Џексон, који је у то време преузимао породични посао од болесног оца, није стигао на време да подигне награду и челници „Лутрије” поништили су његов добитак. Посланици Представничког дома Конектиката изгласали су 1997. године да се Џексону призна награда, али Сенат је одбио да подржи тај предлог. Џексон је сваке године, све до 2004, покушавао да убеди законодавце да промене мишљење, али безуспешно ■

5

**ДРУГИ ЏЕКСОН,
НАЈВЕЋИ ДОБИТНИК
НА ЛУТРИЈИ**

Ендрју Џексон Витекер био је већ имућан човек кад је освојио

међудржавну лутрију „Пауербол” у децембру 2002. године. Предузетник и милионер из Западне Вирџиније постао је највећи добитник у историји освојивши 314,9 милиона долара. Међутим, награда је изгледа била уклетата. Џексон је прво морао да се помири с тим да му се исплати одједном свега 170 милиона долара, или да му се цео добитак исплаћује у ратама наредних 20 година. Након тога три пута су га опљачкали. Једном су му узели 500.000 долара колико је имао код себе кад је посетио стриптиз клуб. Више пута био је и хапшен због вожње у пијаном стању, насилничког понашања и туче ■

ФИЛМСКЕ ПРЕВАРЕ

**3. „РИБА ЗВАНА ВАНДА”
(1988)**

Филм који је могао да буде само још један у низу сличних, издвојио се из неколико разлога. Прво, био је ту одличан сценарио бившег члана дружине „Монти Пајтон”, Џона Клиза. Друго, упечатљива епизодна улога Кевина Клајна за коју је добио и Оскара. Треће, Џејми Ли Кертис, као најпривлачнија филмска преваранткиња на свету. Сви ови састојци направили су од „Ванде” класично жанровско остварење ■

**4. „ПРЉАВИ ПОКВАРЕНИ ПРЕВАРАНТИ”
(1988)**

Отмени Мајкл Кејн и живописни Стив Мартин у овом филму глумили су преваранте који на различите начине плачкају наивне богаташице по Француској ривијери, надмећући се при том један против другог. Ипак, на крају филма обојицу чека сјајно изненађење. Сцене у којима Стив Мартин игра душевно оболелог брата Руперта и једе виљушком на коју је набоден вински чеп, вреди погледати више пута ■

Биоскопска публика воли приче о преварантима који, поред својих противника, до краја филма насамаре чак и саме гледаоце

**5. „УХВАТИ МЕ АКО МОЖЕШ”
(2002)**

Премда се зна да је филмска прича увек само једна велика илузија, Спилбергов покушај да нас убеди како двадесетосмогодишњи Леонардо ди Каприо на почетку филма има само 14 година, ипак је превише. Ако се то занемари, драматизација истините животне приче врхунског преваранта и кривотворитеља Френка Абагнејла урађена је тако да буде знатно занимљивија од његовог узбудљивог живота ■

ЗАШТО? КАКО!

КОЈА ЖИВОТИЊА ИМА НАЈВЕЋИ МОЗАК?

Највећи мозак има плави кит, чија сива маса тежи шест килограма, што не значи да је најпапетније биће на свету. Важна је и пропорција мозга и тела. Мозак плавог кита чини свега 0,01 одсто његове телесне тежине. Људи имају највећу мождану масу према тежини тела (1,9 одсто). Сова и није тако мудра као што се чини – њен мали мозак чини свега 0,15 одсто телесне тежине ■

ЗАШТО СУ НА ПИСАЋОЈ МАШИНИ СЛОВА ПО QWERTZ РАСПОРЕДУ?

За распоред слова на писаћој машини и, последично, рачунарској тастатури, треба да захвалимо Американцу Кристоферу Латаму Шолису, који је изумео писаћу машину. Једна од тешкоћа с којима се сусрео приликом рада била је и та да су се слова која иду једно иза другог често заглављивала током куцања. Зато је покушао да их раздвоји размештајући их по дугмадима, тако да жица с претходно откуцаним словом има довољно времена да се врати у лежиште пре него што суседна крене да удари слово. Природно, Шолис је имао на уму енглески језик и слова која најчешће иду једно за другим у енглеским речима ■

КАКО НАСТАЈЕ КАЈМАК НА ПОВРШИНИ ЗАГРЕЈАНОГ МЛЕКА?

Кајмак настаје тако што се молекули беланчевина упетљају током загревања. Млеко је мешавина масноће, угљених хидрата, беланчевина и воде. Масноћа је у млеку присутна у виду микроскопских капљица које плутају у води. Стапање ових капљица масноће у веће целине спречавају заштитни слојеви беланчевина. Сваки молекул беланчевина је као минијатурни савитљиви ланчић. Када се млеко загрева, ланчићи се крећу и упетљавају се. Беланчевине на површини масноће губе своју заштитну улогу, а последица је мешавина беланчевина и млечне масти која је мање густа од воде и зато плива на површини ■

ЧИЈИ ЈЕ НАЧИН ПЛИВАЊА ДЕЛОТВОРНИЈИ, РИБА ИЛИ КИТОВА?

Већина риба плива померајући реп лево-десно. За разлику од њих, китови и делфини пливају померајући реп горе-доле. У оба случаја репом се потискује водена маса, а како свака акција има одговарајућу реакцију, резултат је потискивање животиње напред. Вода је 750 пута гушћа од ваздуха и потребно је много снаге да се кроз њу брзо креће. Тако пливање зависи подједнако и од умањивања отпора и од генерисања снаге. Једно од важних својстава је величина, јер је површински отпор сразмеран површини животиње, а потисак је сразмеран њеној величини и већим пливачким мишићима.

Најбрже рибе на средњим раздаљинама су велики ловци као што је туна, која може да плива брзином од 70 километара на час. За петама јој је орка – кит убица – као представник китова, са брзином до 65 километара на час. Разлози за разлику у брзини су сложени и не зависе толико од правца померања репа. Повезани су са разликама у коефицијенту отпора крљушти рибе и глатке коже делфина и кита, као и положају пераја на телу животиње ■

ЗАШТО ШВАЈЦАРСКИ СИР ИМА РУПЕ?

Рупе у сиру мехури су угљен-диоксида које током ферментације произведу бактерије *Propionibacter shermani*. Међу произвођачима сира ове рупе зову се „очи” и њихова величина прописана је законом. Амерички прехранбени прописи, на пример, захтевају да рупе имају промер између 1,75 и 2,06 центиметара. Бактеријска ферментација доприноси укусу сира. У швајцарским сиревима те бактерије су мртве када роба стигне до купца. Међутим, физичар Лен Фишер причао је анегдоту која му се десила с једним немачким сиром. Након што је појео неколико комадића, показали су му остатак сира под микроскопом – врвео је живим бактеријама које се ту додају због укуса ■

КО ЈЕ НАЈТЕЖИ?

- 10** **Инсект**
Буба голијат (*Goliathus regius*) која живи у Африци дуга је 12 центиметара, а може да буде тешка и до 100 грама.
100g
- 9** **Птица грабљивица**
Један калифорнијски кондор (*Gymnogyps californians*) био је тежак 14,1 килограм.
14.1kg
- 8** **Птица**
Одрасли примерак лабуда *Cygnus olor* може да буде тежак и до 18 килограма. Забележен је случај мужјака тешког 22,5 килограма, али он није могао да лети.
18kg
- 7** **Морски љускар**
Амерички јастог (*Homarus americanus*) ухваћен наомак обале Нове Шкотске, у Канади, 1977. године, био је тежак 20,14 килограма.
20.14kg
- 6** **Змија**
Бурмански питон (*Python molurus bivittatus*) звани Беба био је тежак 182,76 килограма. Било је потребно девет људи да подигну ову змију.
182.76kg
- 5** **Човек**
Керол Јегер из САД достигла је незапамћену тежину од 680 килограма. Није могла да стоји и умрла је 1994. године у 34. години.
680kg
- 4** **Риба**
Врста рибе *Mola mola* ухваћена наомак обале Јапана 1996. године била је тешка 2300 килограма.
2300kg
- 3** **Копнена животиња**
Најтежи афрички слон (*Loxodonta africana*) био је један мужјак тежак 12.274 килограма, убијен у Анголи 1955. године.
12.274kg
- 2** **Сисар**
Џиновски плави кит (*Balaenoptera musculus*) ухваћен у Јужном океану код Антарктика 1947. године био је тежак 190.000 килограма.
190,000kg
- 1** **Диносаурус**
За сауропода *Bruhathkayosaurus* из јужне Индије верује се да је био најтежи диносаурус на планети. Био је тежак 240.000 килограма ■
240,000kg

Година 1191. или 6700. година по визан

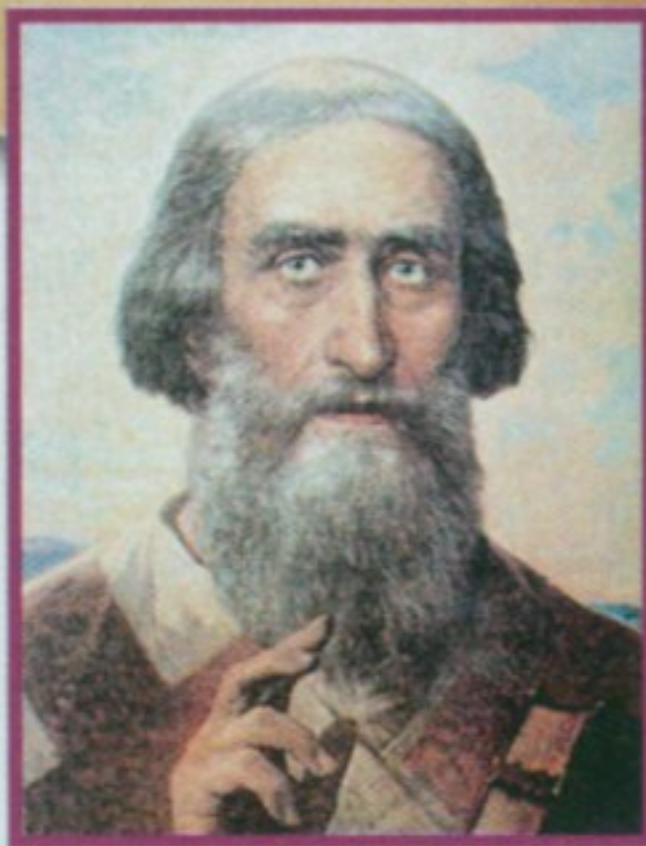
ОД ЛАЗАКА СВЕТОГ САВЕ НА СВЕТУ ГОРУ

Била је ведро, звездана ноћ. Један коњаник галопом се спуштао коритом рашке речице од извора у густој шуми званог сопот. С десне стране, на тамној подлози звезданог неба, оцртавали су се обриси високих брда, лелујавог дрвећа као и рашка градина с кулама и јаким зидинама. Наниже, испод брега, дремале су убоге кућице из чијег се правца могао чути лавез још дуго након што је замукао топот копита. Пут којим су и јахач у ловачкој опреми и његов коњ небројено пута раније прошли, вијугао је уз корито речице. Пре него што ће се речица нешто ниже састати с Јошаничком реком, коњаник скрену лево, путељком уз брдо и кроз шуму. Бивало је све светлије. Прво лагано, а онда све јаче птичји хорови отпочеше химне долазећем сунцу. Ознојени коњ успорио је приближавајући се заравни испод виса опкољеног шумицом на коме су први зраци излазећег сунца, прелетајући ниски зид, већ поздрављали два висока торња, цркву Светога Ђорђа и манастирске конаке. Задивљени поглед јахача – лепог плавооког младића од шеснаест-седамнаест година – задржа се тренутак на стубовима у висини и на крсту с кога су се одбијали Сунчеви зраци. Осетио је охрабрење у тој величанственој поруци која је, нема сумње, баш њему била упућена. Затим, само на тренутак, он баца поглед у долину. Десно, у даљини, назирала се епископска црква Светих апостола Петра и Павла и насеље. Лево, поред реке, у дубини, лежали су Дежево, Мишчић, двори великог жупана. Тамо доле било је и место где је рођен. Отац и мајка и његова браћа

двадесет четири

*„...видевши немоћ своје природе
и умножавање грехова својих, учиних
као и блудни син оставивши доброга
оца и јосифовина, и блажену мајер
јосифову своју, и блајородну, нећу
казати браћу, већ јосифоваре своје,
и обнажи(х) све безумљем својим.
И отидох у шинују сирину, далеко...”*

(Свети Сава)

још су спавали. Синоћ их је завароо говорећи да одлази у лов. Да ли ће их икад поново видети? Дубоко удахну трудећи се да запамти све дивне мирисе отечества у зору: багремовог цвета, росне траве, борове шуме...

Али, младић није имао много времена за размишљање. Иза манастирског зида појавише се још два коњаника. Један, одевен у црно, очигледно је био калуђер. Погледаше се без речи, јер су сва тројица унапред знала шта им је чинити. Још сунце није у потпуности изронило изнад брегова који су заклањали Рас, његове дворове, цркве, села и тврђаве, а три коњаника у галопу су јурила ка истоку.

Тако је некако Растко, син Немањин, у седамнаестој години, у освит новог века византијске ере, напустио Србију и отишао у Свету гору.

Потера

Бекство најмлађег и омиљеног сина Растка у Свету гору његови родитељи, велики жу-

пање, јер их до безумља довођаше страдање њихова јосифовара и красоти младога узрасица.”

Немања није био човек који би се лако предао очају. Брзо је дошао себи, наредио да престану с риданем и да се бегунац по сваку цену ухвати и доведе кући. Знао је где ће га тражити. Истовремено спреми писма византијском заповеднику солунске области, као и проти – врховном поглавару Свете горе – у којима замоли за помоћ, али и запрети ако би му сарадња била ускраћена. Одабрани чланови српске потере „на силне коње уседоше, што је више могуће дан и ноћ гонише и ништа не успевши стигоше у славни град Солун”. Одатле се спустише ка Светој гори, где, најзад, нађоше Растка у руском манастиру Русик (данас Свети Пантелејмон).

Видевши га у световној одећи и непострижена како шета манастирским двориштем, Немањини људи схватише да ипак нису закаснили, па осетише „радост неисказану”, тако да су „заборавили толику удаљеност места и толиких дана и ноћи трудна путовања”. Међутим, тек тада је наступио прави заплет, необичан и узбудљив колико и сам живот. Растко је очито био затечен доласком потере, јер би се вероватно већ сакрио у неком од безбројних атоских скитова. Прво је покушао да војводу, вођу потере, убеди да га пусти на миру и да се врати. Војвода је то одлучно одбио и запретио да ће, уз све дужно поштовање, везати младог принца ако буде потребно. Младић је онда прибегао лукавству – претварао се да се мири са судбином и приредио „велико весеље” пријатељима из Ср-

пан Стефан Немања и његова супруга госпођа Ана, нису лако примили. Дуго прижељкивани и неизмерно вољени син кога су управо припремали за женидбу, „отпутовао је из овога света”, а да га можда више никада и не виде. Растков брат Стефан Немањић описаће како су родитељи били „као у неком ужасу”, од жалости „умало не свиснуше”. Теодосије, писац „Житија светог Саве”, преноси нам призор породичне драме након Растковог нестанка. „Сви плакаху и ридашу многи и неутишно, родитељи сина, браћа браћа, слушајући јосифовара са криком дозиваху ради утеше у жалости, падајући све више у оча-

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

17. 8. 2007.

тијском календару

вино доба, баш као и данас, три начина монашког живота: општежиће (киновијско монаштво) – заједнички живот који почива на потпуној дисциплини у изузетно организованом и централизованом заједници под руководством игумана и духовника; скит (или лавра) – мања заједница двојице, тројице монаха,

монаха старијим духовницима), покајање и самоодрицање, као врхунске врлине монаха, без којих се не може остварити подвиг. „Нико неће ући у небеску ложницу увенчан славом ако се не одрекне првим, и другим и трећим одрицањем. Мислим на одрицање, прво од свих ствари, људи, родитеља; друго, од своје воље; и треће, од уображености која прати послушност.” Студитски манастир у Цариграду у 9. и у 10. веку имао је пресудну улогу на устројство манастира у Светој гори. Атос је „привлачио из целе источне Европе људе жељне монашкој животи, а затим, преко словенских манастира, основаних на његовом примеру, слао напредак у њихове родне земље плодове њиховог труда и учења.”

Користећи се ранијим византијским примерима, Сава је написао своја прва дела – неколико типика, односно правила понашања у манастирима: „Карејски типик”, за његов „скит” у Кареји (1199), као и „Хиландарски” (1199) и „Студенички типик” (1208). У „Карејском типик”, на пример, прописује се „у свих пет дана једном дневно да једеш. У суботу и недељу два пута дневно – рибе и сир и све друго”. Понедељком, средом и петком не користи се уље, нити се пије вино, док је то уторком и четвртком могуће. Ноћна бденија обавезна су на Господње велике празнике – „бденије, јер ћеће у плоду труда својега уживати ако то извршиће, и бићеће блажени”. У „Хиландарском типик” дају се детаљни прописи живота у „општежитију”, од појења, начина поста до избора игумана. Наравно, предвиђене су и казне, на пример за оне монахе који тајно једу и пију, ако се не покају, или за онога који „прима гласове од пријатеља и рођака и отиписује им”, или за трпезара „да у својој лености не постави на трпези нешто неистправно од хране на рошћење браће, или да има неправе судове, или нешто труло, или да не дели свима једнако јело...”

Теодосије Хиландарац упечатљиво описује „најсуровији живот” испосника по гудурама Атоса у Савино доба: „...Они добри оци, ако због тела и није згодно да се зову анђели, уистину бејаху Божи људи; од свега се ослободише ради Бога... жудњом за Богом уздизани високо са земље, многа бојатијим од бојатих сматрали су се. Једни ситановаху у раселинама стена и у пећинама земље, и на морској стени као птице савивши гнездо сеђаху, кишом и ветрима шибани, сунцем и врућином паљени, зимом и мразом мрзли, убоји беху и ништини...” ■

Душко Лојангић

бије. Било је то вече уочи недеље кад се, по манастирском типик, служи „бденије”, односно вечерња и јутарња служба се спајају, што траје од десет увече па до зоре. У току бескрајно дугог појања, користећи непажњу и умор војника задремалих у цркви, Растко „призва једнога од слуша својих и обуче га у своје одело рекавши му да стоји на његовом месту до свршетка службе”. Затим се у олтару преобукао, прошао непримећен поред војника и затворио се с једним старијим монахом у пиргу (кули) манастира. „А јер јер очисти молитву и постриже власи главе његове и у ризу га обуче анђелскога образа и промени му име Растко у Сава.”

У међувремену, војници су подигли узбуну и у бесу почели да бију монахе, претећи им смрћу уколико не открију Савино скровиште. Тада „богомудри младић, видевши велико свирепство и митијеж... позва сирота војводу и војнике и рече им: Ево ме иде сам; не тражити мене, нити чинити братији досаде; ради чега дођох у Свету гору, што ледајте. И показа им пострижену главу и на себи ризе монашке; и даде им власи своје и рече им: Однесиће родитељима мојим да вам поверују о мени. Сава је име моје. А они сатворивши велики плач због свога Господина вратише се напредак с великом торчином, ништа не успевши. И идући, напредак ка кули обраћаху се с плачем и риданем, застијакујући, док је моћуће било догледати. И тако одоше кући.”

Монаштво

Савин боравак у Светој гори посебно је утицао на јачање значаја православног монаштва у средњовековној Србији. Може се рећи да је он одиграо главну улогу у утискивању византијског печата на ту културу која се налазила растрзана на граници између латинског и византијског света. За разлику од других давно прохујалих ствари из средњег века, монашки живот и данас постоји и траје у православном свету, посебно на Светој гори у којој су доба светог Саве и византијска цивилизација још присутни. Према узору древног источног монаштва, постојала су у Са-

чиме се монах обезбеђује од духовних и психолошких опасности потпуне усамљености; и усамљенички, испоснички живот, у ћутању, тиховању (исихија), који је само за најзрелије калуђере. Свети Јован Лествичник пореди општежиће са „небом на земљи”, јер „као што Господу служе анђели, тако и ми своје срце треба да настројимо”.

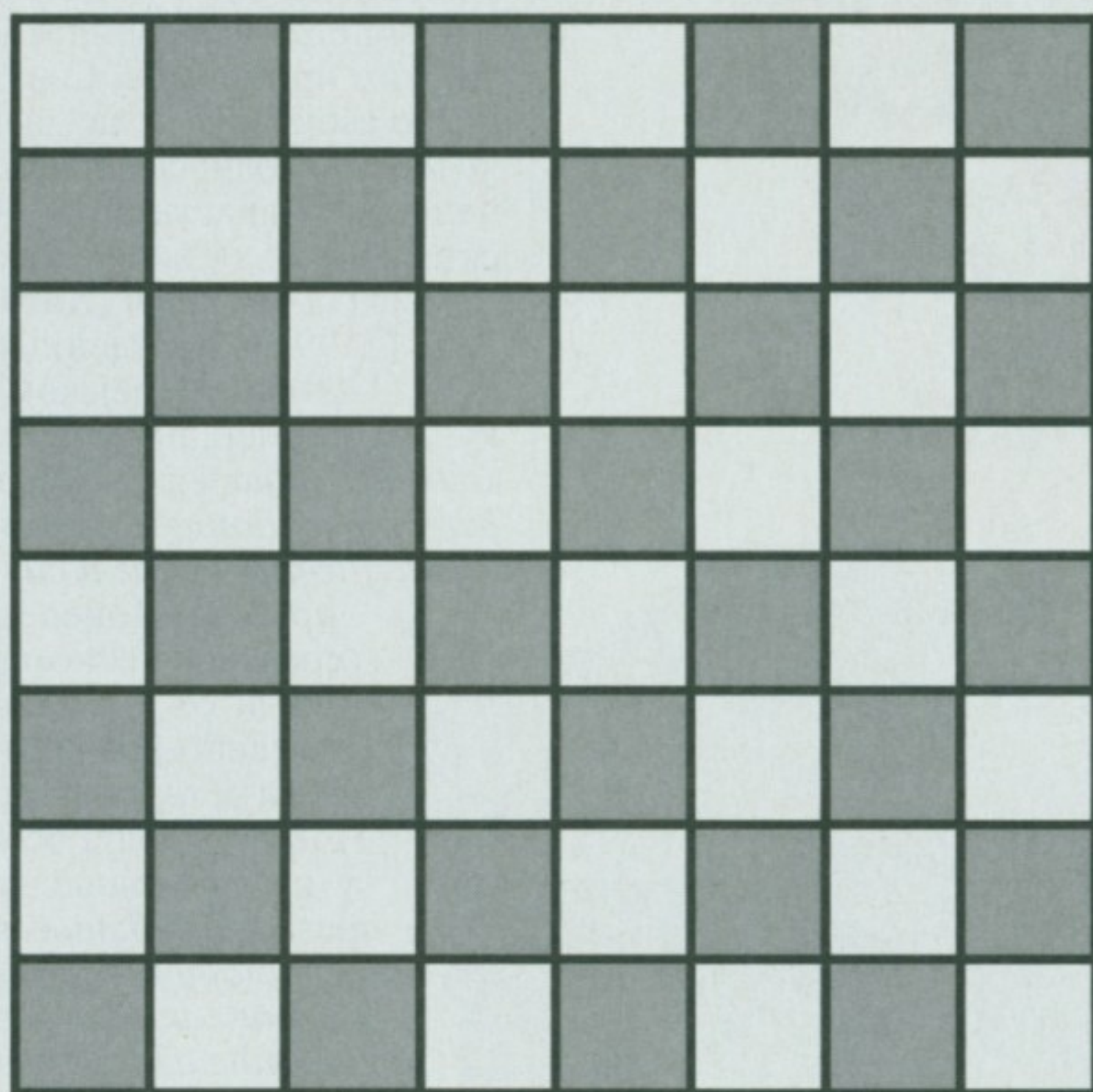
Најомиљенији и најпревођенији спис о монашком животу у средњовековној Србији била је „Лествица” светог Јована Лествичника, написана још у 7. веку у манастиру на Синајској гори. У одрицању од света и потпуном поковању/самоконтроли свих чула, ово дело, које на тренутке подсећа на будистичка учења, описује „подвижање” монаха ка небеским висинама. Приказује се строги систем прелазака преко тридесет степени („лествица”), од „одрицања од светског живота”, као првог степена, преко „непристрашћа”, „отуђености”, „послушности”, „ћутања”... до „бестрашћа” (29. ниво) и „вере, наде и љубави” (30. степен). Лествичник посебно велича беспоговорну послушност (млађих

Илустровао Александар Ђорђевић

ТРИМИНО

1

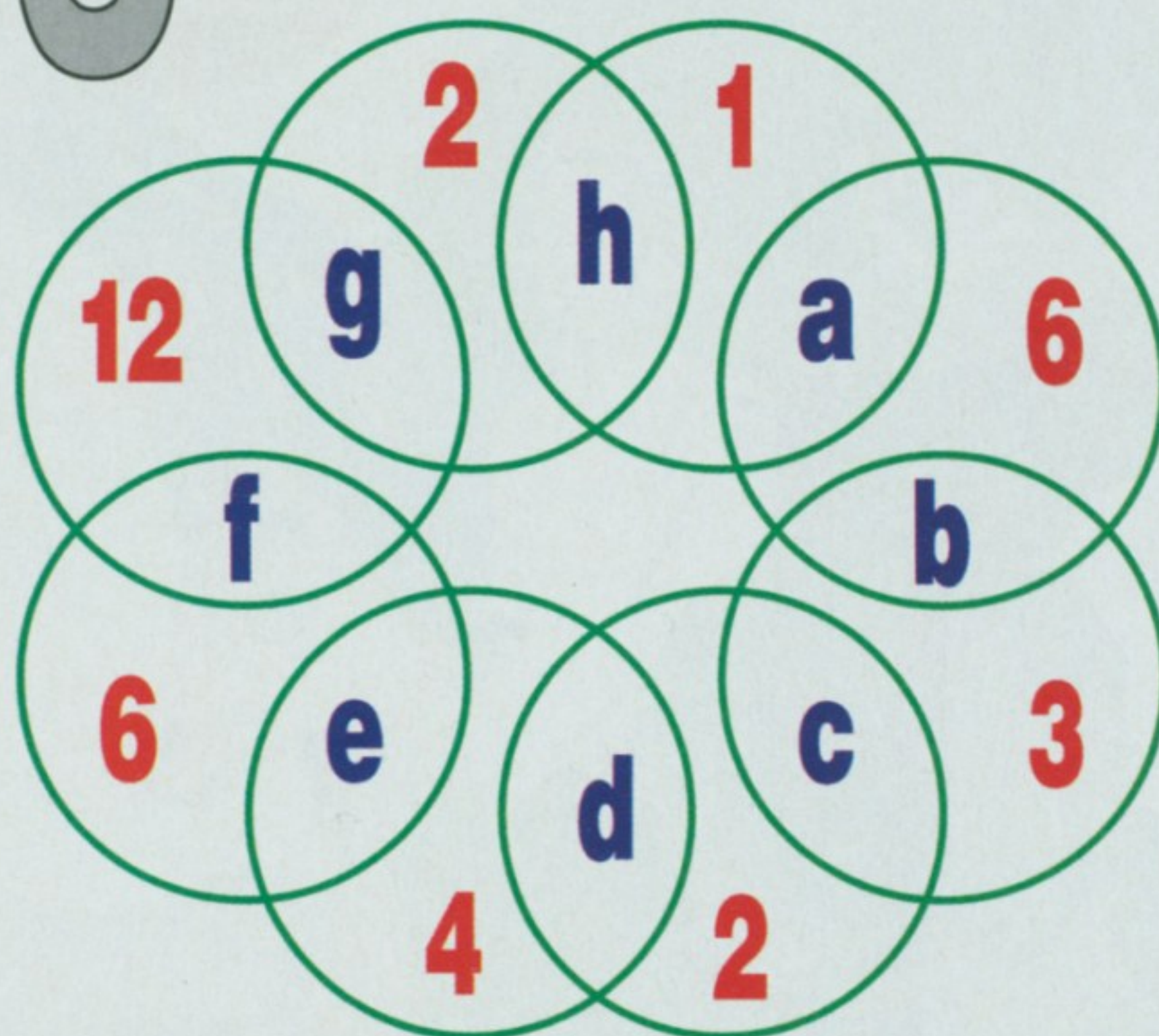
У домину фигуре се састоје од по два квадрата. Фигура која има правоугаони облик, а састоји се од три једнака квадрата, зове се „тримино“. Претпоставимо да су димензије тримина и поља шаховске табле такве да једна фигура тримина прекрива три поља. Ако на располагању имате 21 фигуру тримина, онда помоћу њих можете прекрити 63 поља, па, дакле, једно поље остаје непокривено. Које од поља на шаховској табли може остати непокривено? ■

УМЕСТО СЛОВА

3

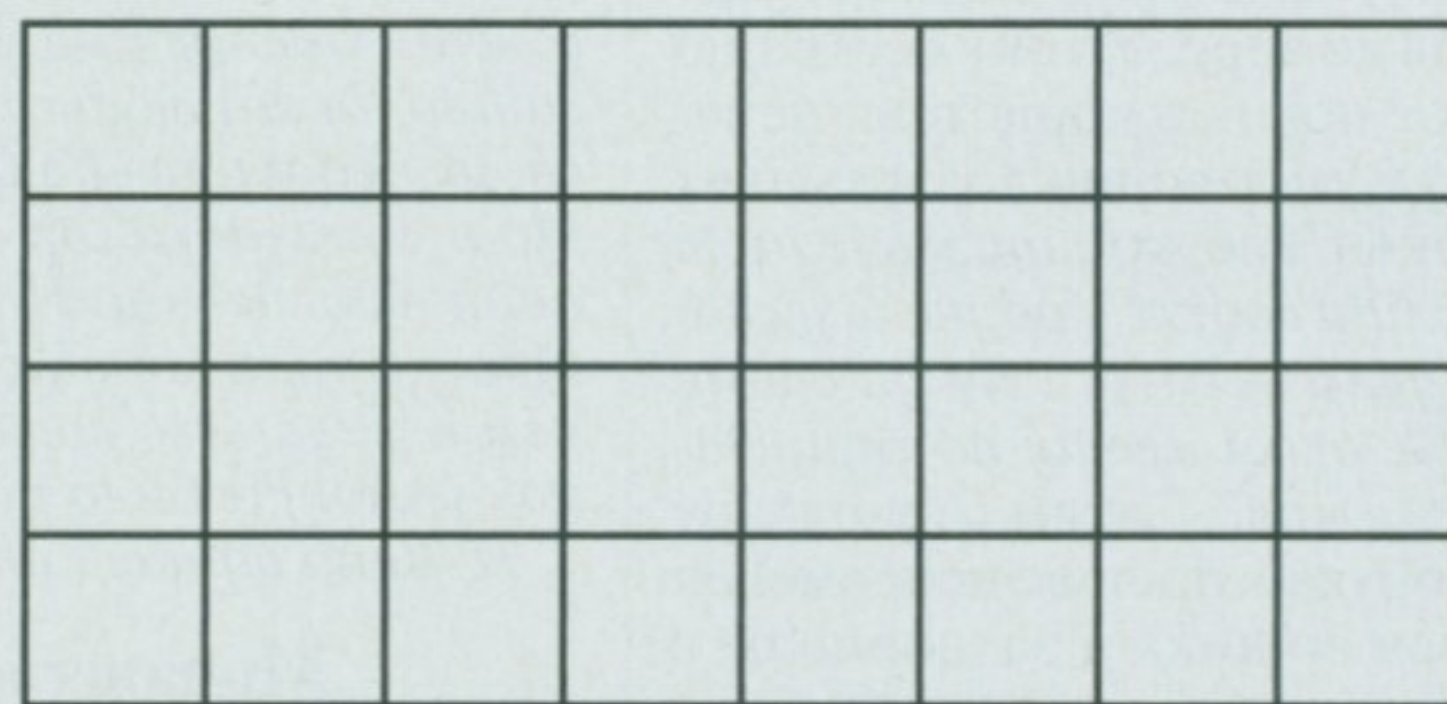
Уместо слова a, b, ..., h, на слици, ставите природне бројеве тако да производ од по 3 броја из сваког од наведених кругова износи 384. Одредите све могућности ■

ПОДЕЛИТЕ!

4

Поделите дати правоугаоник на четири једнака дела (истог облика), а да делови не буду правоугаоног облика ■

ЛУКА И БРОДОВИ

2

У једну луку пристижу бродови из пет места. Један брод стиже у луку сваког другог дана, други сваког трећег дана, трећи сваког четвртог дана, четврти сваког петог дана и пети сваког шестог дана. Сви бродови истовремено су стигли у луку 1. јуна, а овај ред вожње важи од 1. јуна до 31. августа. Одредите дан кад ће сви бродови поново стићи заједно у луку ■

МАРКО И ЈАНКО

5

Марко и Јанко кренули су истовремено из места А ка месту Б. Удаљеност између места је 6 километара. Марко пешачи брзином 4 km/h, а Јанко брзином 5 km/h. Кад је Јанко дошао у место Б, одмах је кренуо назад. На којој ће удаљености од места А срести Марка? ■

ИЧКЕ загонетке

СОЛИТЕРИ

6

Упишите бројеве 10, 11, 12, 13 и 14 у задату мрежу на тај начин да бројеви симболизују солитере са одређеним бројем спратова (број 10 је небодер са 10 спратова, 11 са 11 спратова...). Бројеви ван мреже говоре колико се солитера види у припадајућој колони, односно реду. Сви бројеви у једном реду, односно колони, морају бити различити ■

5					
4					
					2
					3
	1	2	4		

УПОТРЕБИТЕ ЗАГРАДЕ!

9

Ставите потребне заграде тако да вредност израза буде 23 ■

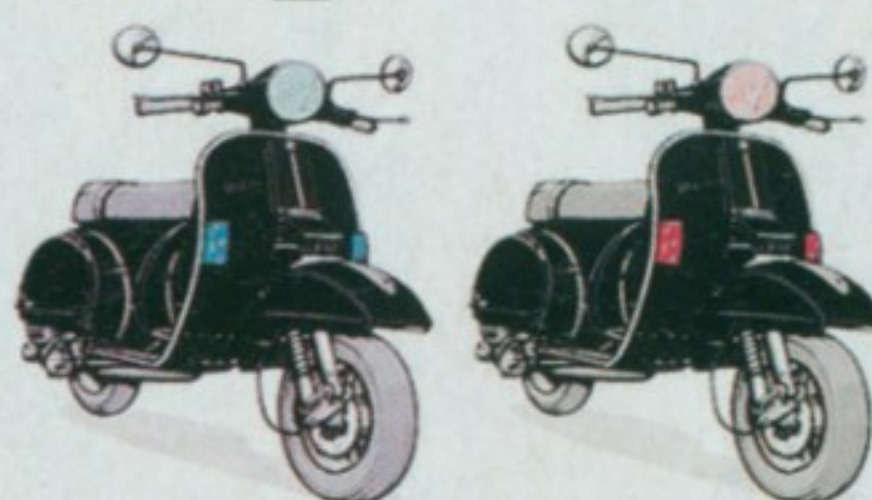
$$7 \times 9 + 12 : 3 - 2 = 23$$

ДВОЈИЦА МОТОЦИКЛИСТА

10

Двојица мотоциклиста пошла су истовремено из једног истог места у вожњу моторима. Обојица су прешли исто растојање и вратили су се кући у исто време. На путу су се мотоциклисти одмарали. При томе је познато да је један од њих путовао

два пута више времена него што се други одмарао, а други је путовао три пута више времена него што се први одмарао. Који је мотоциклиста путовао брже? ■

ДУЖИНА ДУЖИ

7

Једна дуж подељена је на четири дела тако да је други део два пута дужи од првог, трећи је три пута дужи од првог и четврти је два пута дужи од другог. Растојање између средишта првог и другог дела је 3 центиметра. Колика је дужина те дужи? ■

ПОПУНИТЕ ПРАЗНА ПОЉА!

8

Дате бројеве из мреже сместите у празна поља тако да збир бројева у сваком реду (колони), те на дијагоналама буде тачно 23 ■

7	8	3
4	4	4
5	5	5
6	6	7

8			
		8	
	6		
6			

ЛОГИЧКИ ПРОБЛЕМ

11

Од три одељења осмог разреда, професор математике је разредни старешина VIII1, професор физике VIII2, а професор хемије је разредни старешина VIII3 одељења. У руководство математичке секције осмих разреда изабрано је по два ученика из сваког одељења.

Имена тих ученика су: Славиша,

Љиљана, Нада, Милан, Станимир и Јадранка. Осим тога знамо и следеће:

- Станимир је играо у фудбалској екипи против одељења коме је разредни старешина професор хемије;
 - Јадранкин разредни старешина не предаје ни у Станимировом ни у Милановом одељењу;
 - Јадранка не познаје никога из VIII1;
 - Надин разредни старешина је математичар, а хемију јој предаје Љиљанин разредни старешина.
- На основу свега познатог, одредите из ког је одељења сваки од поменутих ученика ■

Уређује
Радивоје
Грбовић

РЕШЕЊА
НА
СТРАНАМА

64-65

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК
ПРЕПОРУЧУЈЕ

Дејан Цукић
.....

THE ROLLING STONES
Упутство за употребу
.....

СВИМ ЧИТАОЦИМА
ЉУБИТЕЉИМА
РОЛИНГСТОНСА

КЊИГА ЈЕ ЈОШ
НА СВИМ КИОСЦИМА!

290
динара

ТРАГОМ ДРАКУЛЕ

ВЛАД ЦЕПЕШ

ОД ТРОЈИЦЕ КРАЉЕВИХ ПОСЛАНИКА ТИ МИ
ИЗГЛЕДАШ НАЈМУДРИЈИ! РЕЦИ, ЗАШТО САМ
ПОСАТАВИО ОВЕ КОЧЕВЕ?

ПА, РЕКАО БИХ ДА СУ
ИЗГЛЕДА НЕКИ ВЕЛИКАШИ
ПОЧИНИЛИ ЗЛОЧИН ПРОТИВ
ТЕБЕ, А ТИ ЖЕЛИШ ДА ИМ
ПРИУШТИШ ЧАСНУ СМРТ,
ГОСПОДАРУ!

ПРАВИЛНО СИ ЗАКЉУЧИО! ВИ СТЕ
ПОСЛАНИЦИ ВЕЛИКОГ КРАЉА... ВЕЛИКАШИ...
КОЧЕВИ СУ ЗА ВАС ИЗДЕЉАНИ!

ТВОЈА БУДУЌА СУПРУГА ЈЕ
КАТОЛИЧКЕ ВЕРЕ! УГАРСКИ КРАЉ
НЕЋЕ ДОЗВОЛИТИ ДА СЕ ПОКРСТИ
И ПОСТАНЕ ПРАВОСЛАВКА!

ОНА СЕ НЕЋЕ ПОКРСТИТИ!
ОБЕЋАО САМ МАТИЈИ ДА
ЋУ И ЈА ПРИХВАТИТИ
КАТОЛИЧКУ ВЕРУ!

ХОЋУ! МАТИЈА МЕ ПРИЗНАЈЕ,
НЕ ЖЕЛИ ДА РАТУЈЕ СА МНОМ,
ВЕЋ МИ УЗ РУКУ СВОЈЕ РОЂАКЕ
НУДИ И САВЕЗНИШТВО КОЈЕ ЋЕ
УЈЕДИНИТИ НАШЕ ДВЕ ЗЕМЉЕ И
ОЈАЧАТИ НАС У СВЕТОЈ БОРБИ
ПРОТИВ ТУРАКА БЕЗБОЖНИКА!

ГОСПОДАРУ...
НЕЋЕШ
ВАЈДА ТО ДА
УРАДИШ?

ГОСПОДАРУ, ОДРИЧУЌИ СЕ ПРАВОСЛАВНЕ
ВЕРЕ, НАВУЌИ ЋЕШ БЕС БОЖИЈИ
НА ЦЕЛУ ЗЕМЉУ! СВЕВИШЊИ
ЋЕ НАС КАЗНИТИ НИЗОМ
НЕСРЕЋА! СВЕ ЋЕ ПОКРИТИ
ПУСТОШ, ПАТЊА И БОЛ!

У ИМЕ ГОСПОДА НАШЕГА И
ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ ПРЕКЛИЊЕМ ТЕ
ДА СЕ НЕ ОДРИЧЕШ СВОЈЕ ВЕРЕ!

БИЋЕ КАКО САМ РЕКАО!
САМО ТАКО УСПЕЋУ ДА
ОСТВАРИМ ВЕЛИКА ДЕЛА И
ЗА НАШУ ЦРКВУ И ЗА ЦЕЛО
ХРИШЋАНСТВО!

НЕКА НАМ СЕ БОГ
СМИЛУЈЕ!

БОГ ЋЕ ДА СЕ...
ПРИВИКНЕ!

ПОЧЕТАК ЗИМЕ ЛЕТА ГОСПОДЊЕГ 1461.

ЩЕ ПАЈТЕ ГА!

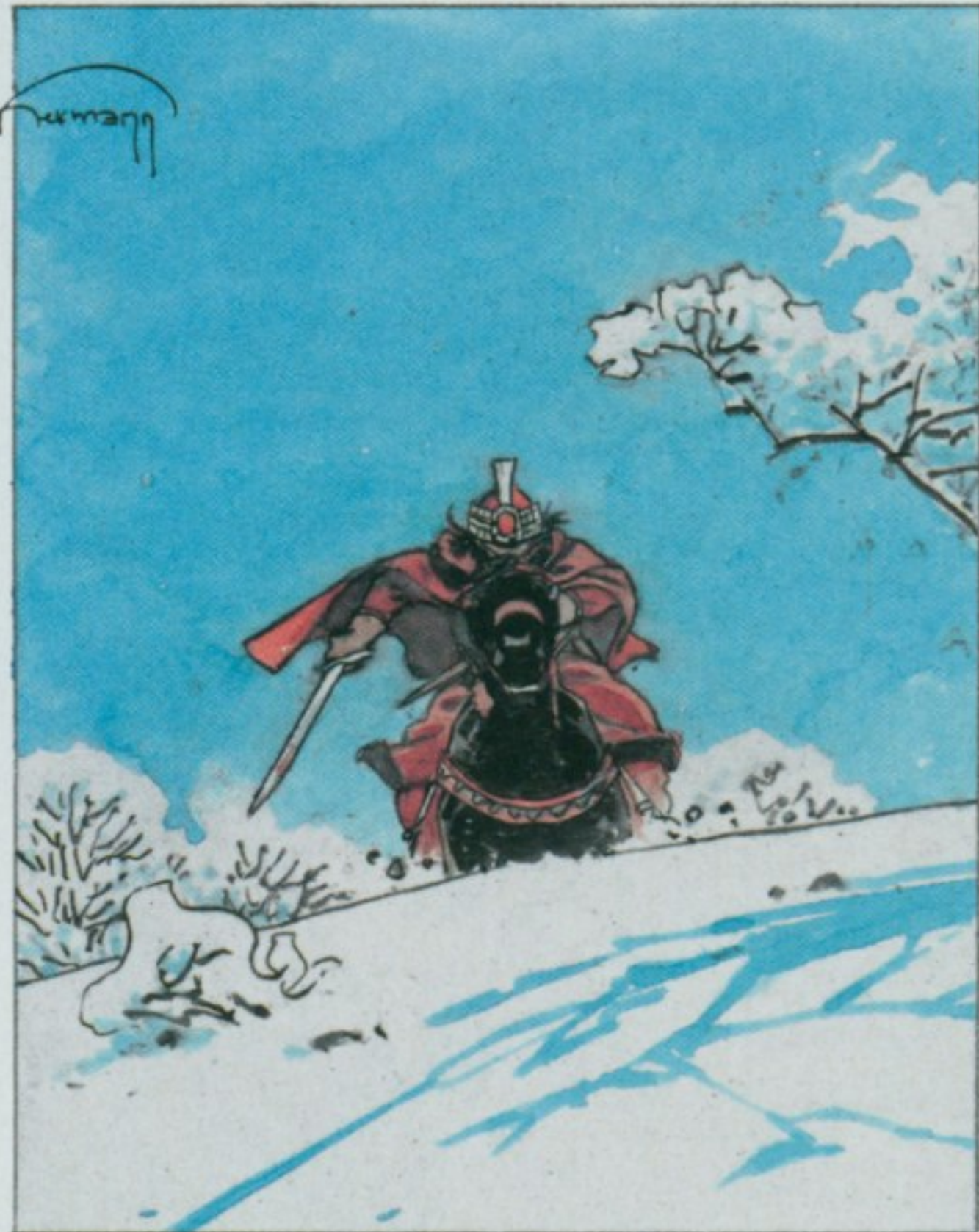

**НАЗАД, ПСИ
ИЗДАЈИЦЕ!**

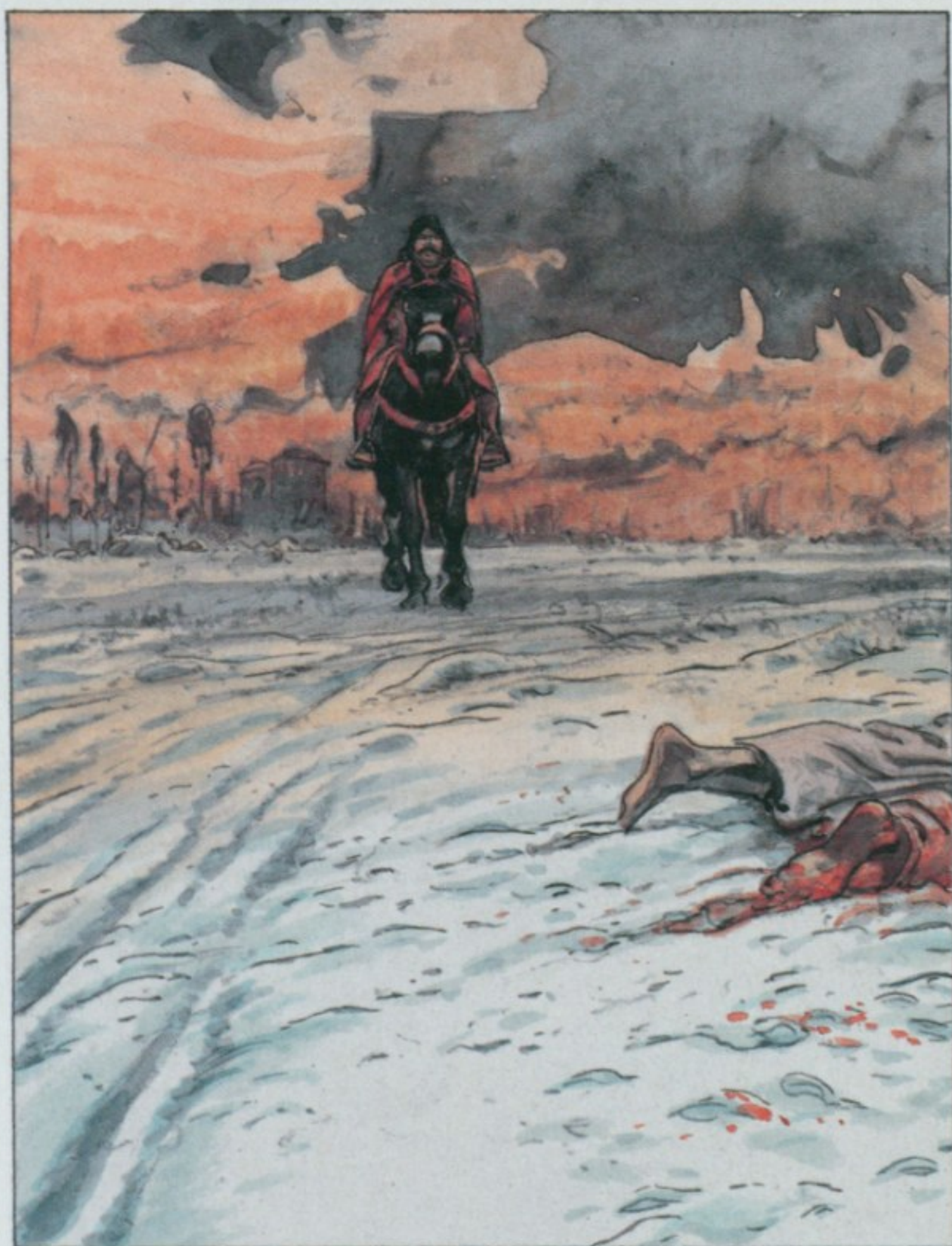

**НАЗАД!
НАЗАД!**

ТРУПЕ ВЛАДА ДРАКУЛЕ ПРЕШЛЕ СУ ЗАЛЕЂЕНИ ДУНАВ И ОБРУШИЛЕ СЕ НА ОСМАНЛИЈСКА СЕЛА И УТВРЂЕЊА.
ЗА САМО НЕКОЛИКО НЕДЕЉА ПАЛО ЈЕ ВИШЕ ОД ДВАДЕСЕТ ХИЉАДА ЖРТАВА...

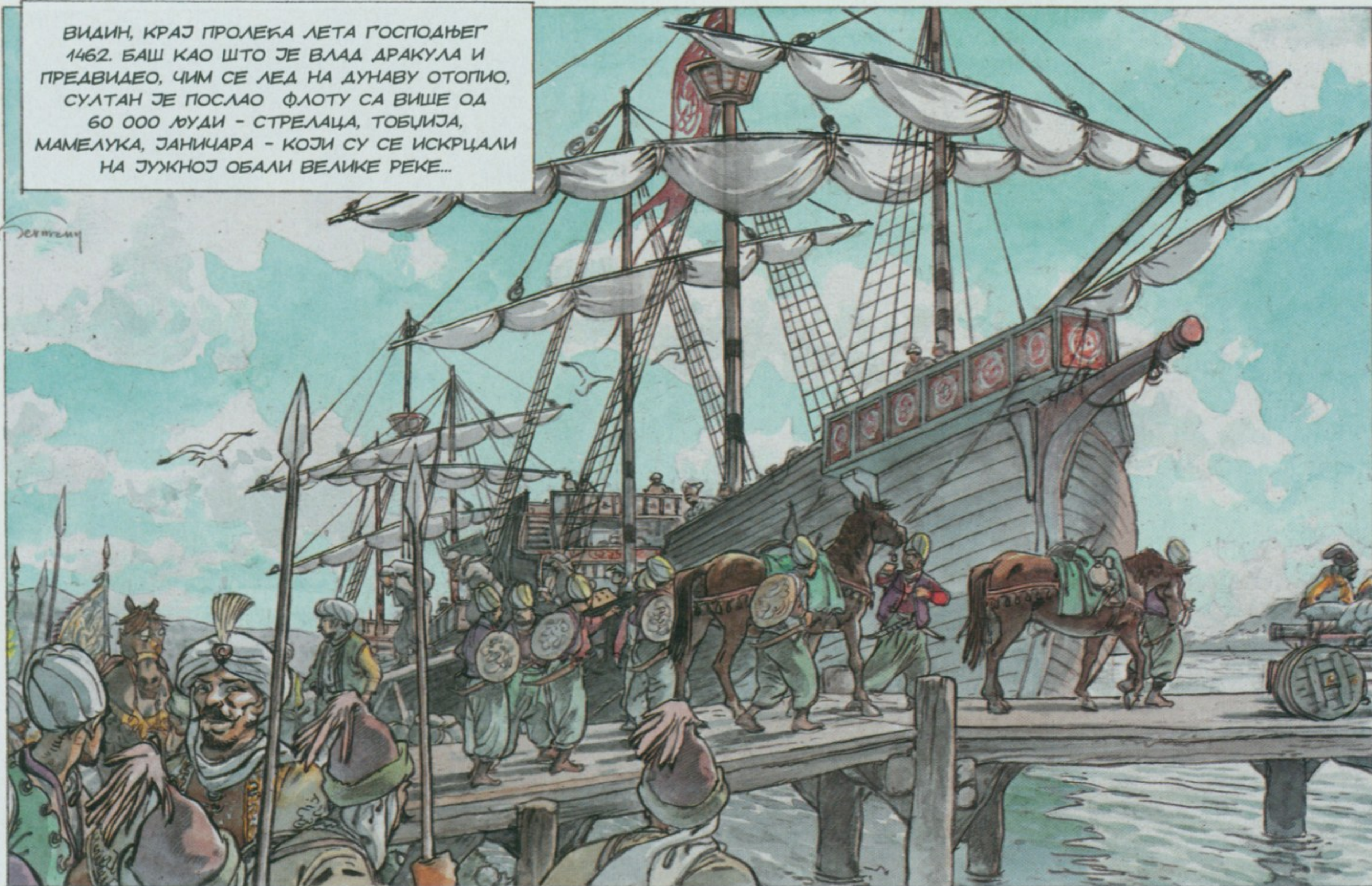
ГЛАСНИЧЕ!

НОСИ ОВО ПИСМО УГАРСКОМ
КРАЉУ МАТИЈИ!

ДРАКУЛА ЈЕ НАПИСАО ОВАКО: „ВАШЕ ВЕЛИЧАНСТВО, ЖЕЛИМ ДА ЗНАТЕ ДА МИР С ТУРЦИМА НИСАМ ПРЕКРШИО ИЗ ЛИЧНОГ ИНТЕРЕСА ВЕК У ВАШУ ЧАСТ И ЗА СЛАВУ НАШЕГ СВЕВИШЊЕГ БОГА. ЗБОГ ПОХАРЕ КОЈУ ПОЧИНИСМО, ТУРЦИ ЋЕ НА НАС УДАРИТИ СВОМ СНАГОМ. УКОЛИКО НАМ ВАШЕ ВЕЛИЧАНСТВО ЖЕЛИ ПОМОЌИ, НЕ ОКЛЕВАЈТЕ ВЕК НАМ ПОШАЉИТЕ ВОЈСКУ ДО ЋУРЂЕВДАНА. АКО БОГ УСЛИШИ НАШЕ МОЛИТВЕ И ПОДАРИ НАМ ПОБЕДУ, БИЋЕ ТО У ВАШУ СЛАВУ И СЛАВУ ЦЕЛОГ ХРИШЋАНСКОГ СВЕТА. АЛИ, ДОГОДИ ЛИ СЕ ДА НАША ЗЕМЉА ПАДНЕ, ВАШЕ ВЕЛИЧАНСТВО НЕЋЕ ИМАТИ КОРИСТИ ОД ТОГА. НАША ПРОПАСТ УЗДРМАЋЕ ЦЕО ХРИШЋАНСКИ СВЕТ.”

ВИДИН, КРАЈ ПРОЛЕКА ЛЕТА ГОСПОДЊЕГ
1462. БАШ КАО ШТО ЈЕ ВЛАД ДРАКУЛА И
ПРЕДВИДЕО, ЧИМ СЕ ЛЕД НА ДУНАВУ ОТОПИО,
СУЛТАН ЈЕ ПОСЛАО ФЛОТУ СА ВИШЕ ОД
60 000 ЛУДИ - СТРЕЛАЦА, ТОБѢЈА,
МАМЕЛУКА, ЈАНИЧАРА - КОЈИ СУ СЕ ИСКРЦАЛИ
НА ЈУЖНОЈ ОБАЛИ ВЕЛИКЕ РЕКЕ...

НА СУПРОТНОЈ ОБАЛИ ДРАКУЛА ЈЕ СА
СВОЈОМ ВОЈСКОМ ЧЕКАО ПРАВИ ТРЕНУТАК
ДА НАПАДНЕ НЕПРИЈАТЕЉА...

У ИМЕ
ХРИСТА!

Moraš da probaš!

MINAQUA
fructo

Pametni mehurići

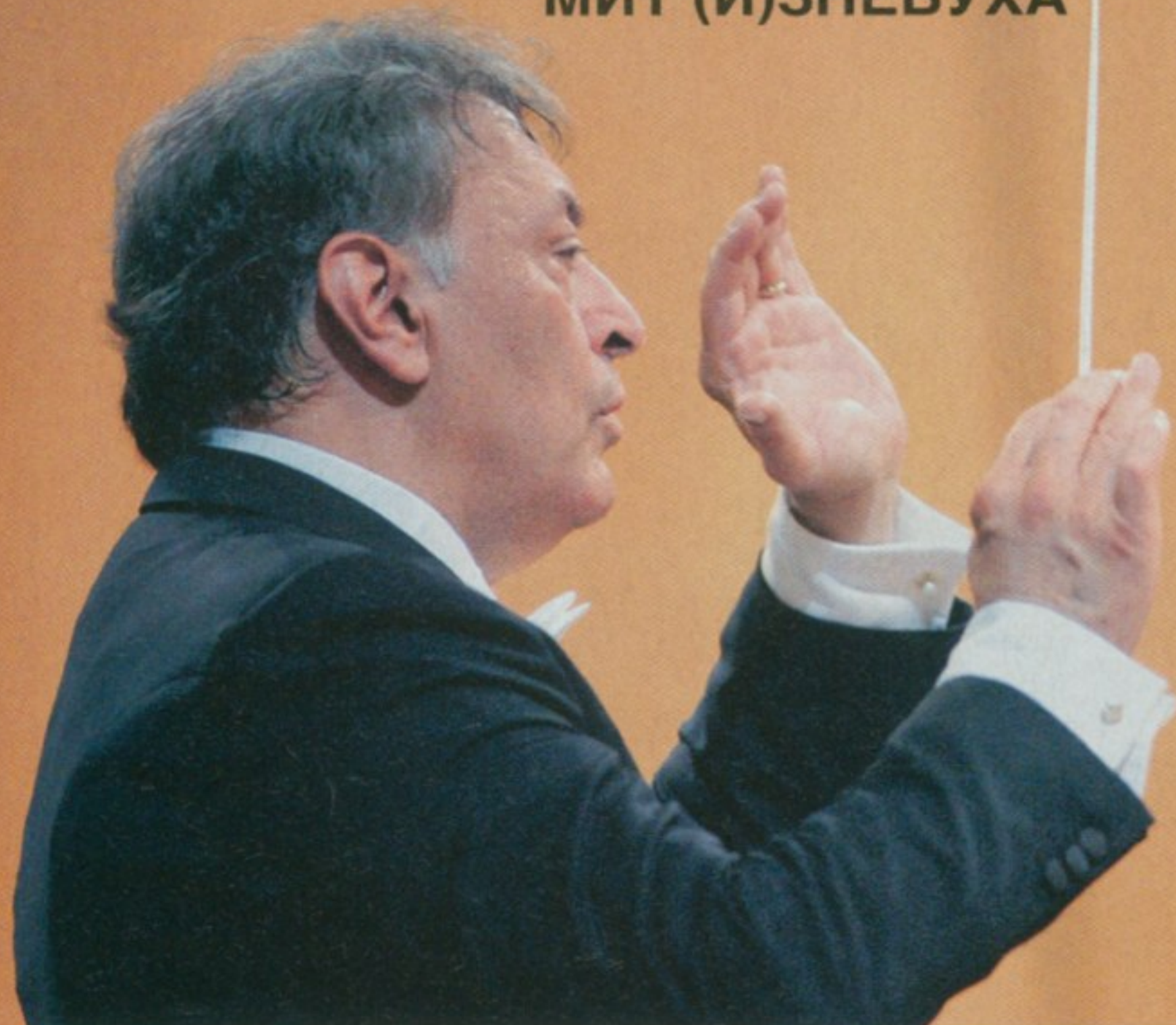

Jod je neophodan svima, naročito deci, trudnicama i starijim osobama. Nedostatak joda umanjuje koeficijent inteligencije i do 15%. Jedna čaša Fructa obezbeđuje organizmu potrebnu dnevnu količinu JODA.

ЕНИГМАТИКА

АНАГРАМ

МИТ (И)ЗНЕБУХА

КОЛО

--- Њ - ШТ -

Допишите три пута по два иста слова како бисте добили назив народног кола ■

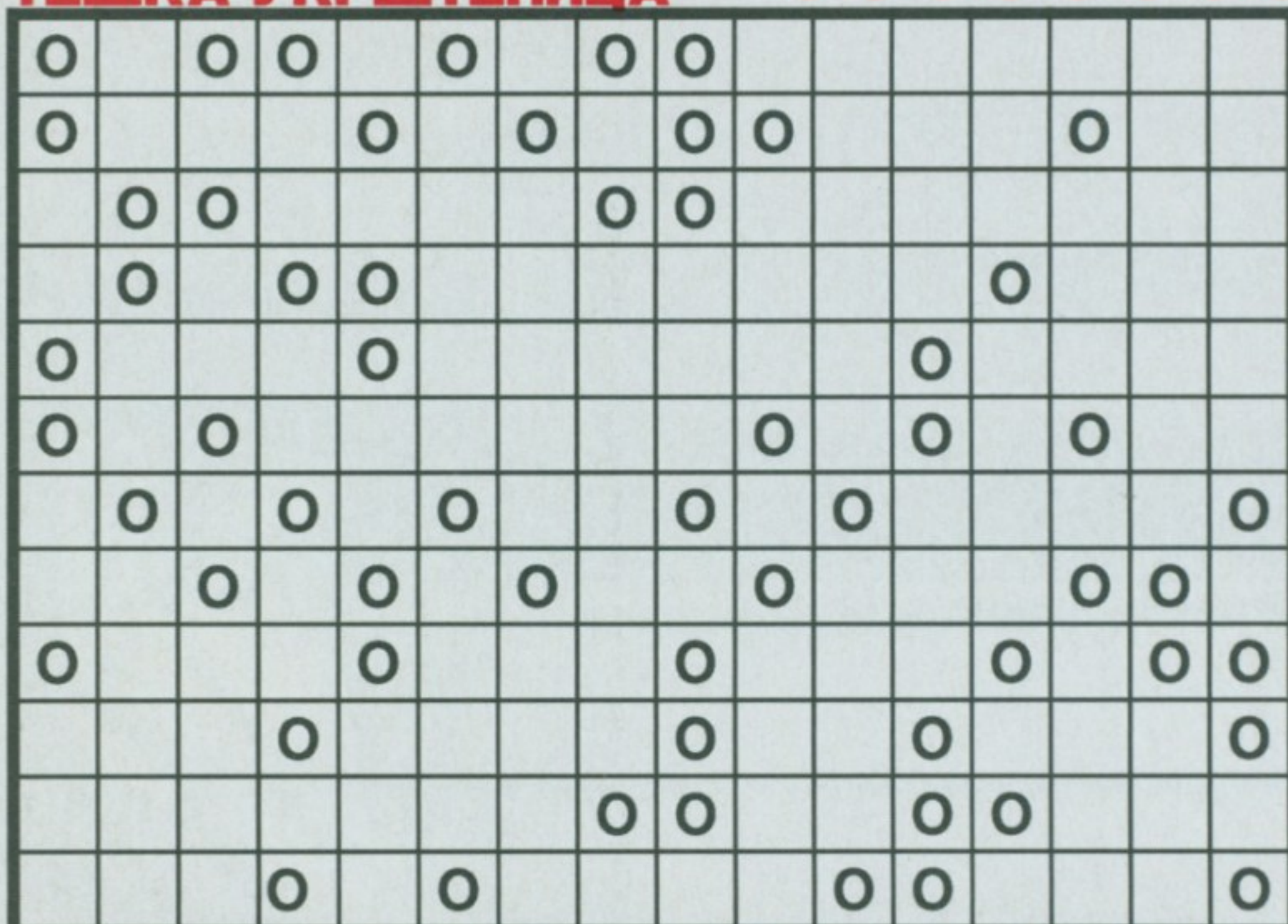
Дечје одељење „Чика Јова Змај“
Хиландарска 7
11000 Београд
тел: 32 38 631
e-mail: zmajbgb.org.yu

33%

Дечје одељење Библиотеке града Београда са собом понесу „Политикиног Забавника“ који уписа од 33 одсто се, радујте се с нама, учите, забавите који су вам мало знали а који вас могу одвести незнано куда...

ТЕШКА УКРШТЕНИЦА

Ево једне укрштенице за љубитеље тежих задатака. У мрежу укрштенице уписана су сва слова „О“, те су сва црна поља замењена словима „О“. Реконструишите укрштеницу, али пазите, замке су на сваком кораку. Веома пажљиво одредите која слова су замена за црна поља.

10 слова: **РИНОЛОГИЈА**

9 слова: **ОТПОРНИЦИ, ПОСКИДАТИ**

8 слова: **ИМИТАТОР, ОПУСТИТИ, ОТИСНУТИ, ПОРУЧНИК**

7 слова: **АВОКАДО, АЦЕТАТИ, ИКОЛИКО, ЉИГАВЦИ, ОТОСКОП, РИТОПЕК, ТИЦИЈАН**

6 слова: **АРКАДЕ, ЗООЛОГ, ЈОВИЦА, КОПИЈА, ЛЕОТАР, НАКОВО, ОГРТАЧ, ОСТРВО, ОСТРОГ, ПООЧИМ, УЧИТЕЉ**

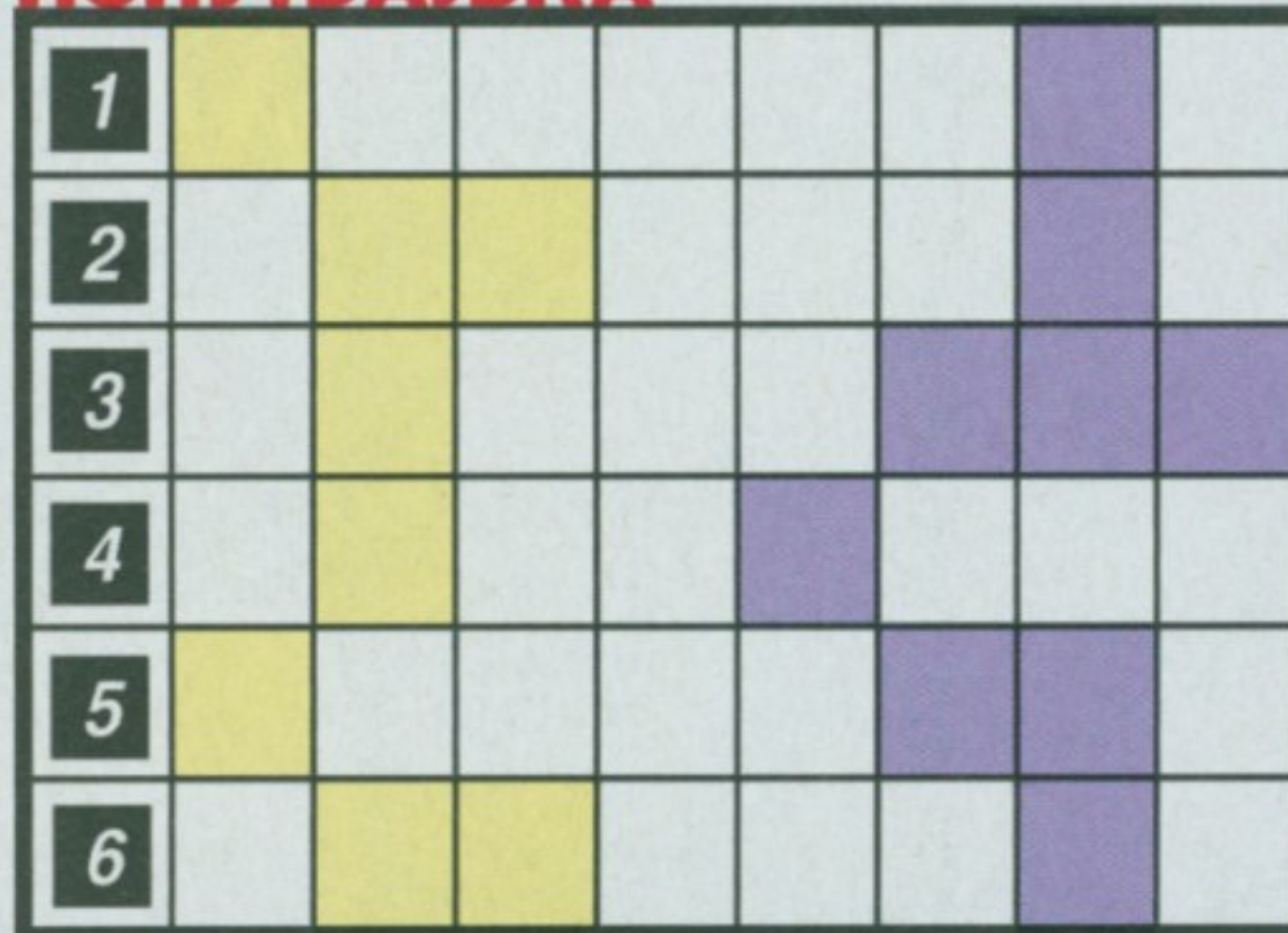
5 слова: **АРОМА, ВАЈНО, ВИРНА, ЕРАТО, ЛОПОВ, ОВАКО, ОДАНО, ПОЉУД**

4 слова: **АДОК, АКАД, АСЈА, БАРИ, ДРЕН, ИРИГ, КЕКЕ, ЛОТО, ОКАН, ОКНО, ОНДА, ОТКА, ОЦАТ, СИГИ**

3 слова: **БАЛ, ВРС, ЛОД, ЉОК, МОЕ, НОС, ОЈЕ, ОРС, ОТО, ТИР, ТМА, УВО**

2 слова: **АТ, ВО, ЕР, ЗС, ИМ, ОЈ, ОО, ТО ■**

ИСПУЊАЉКА

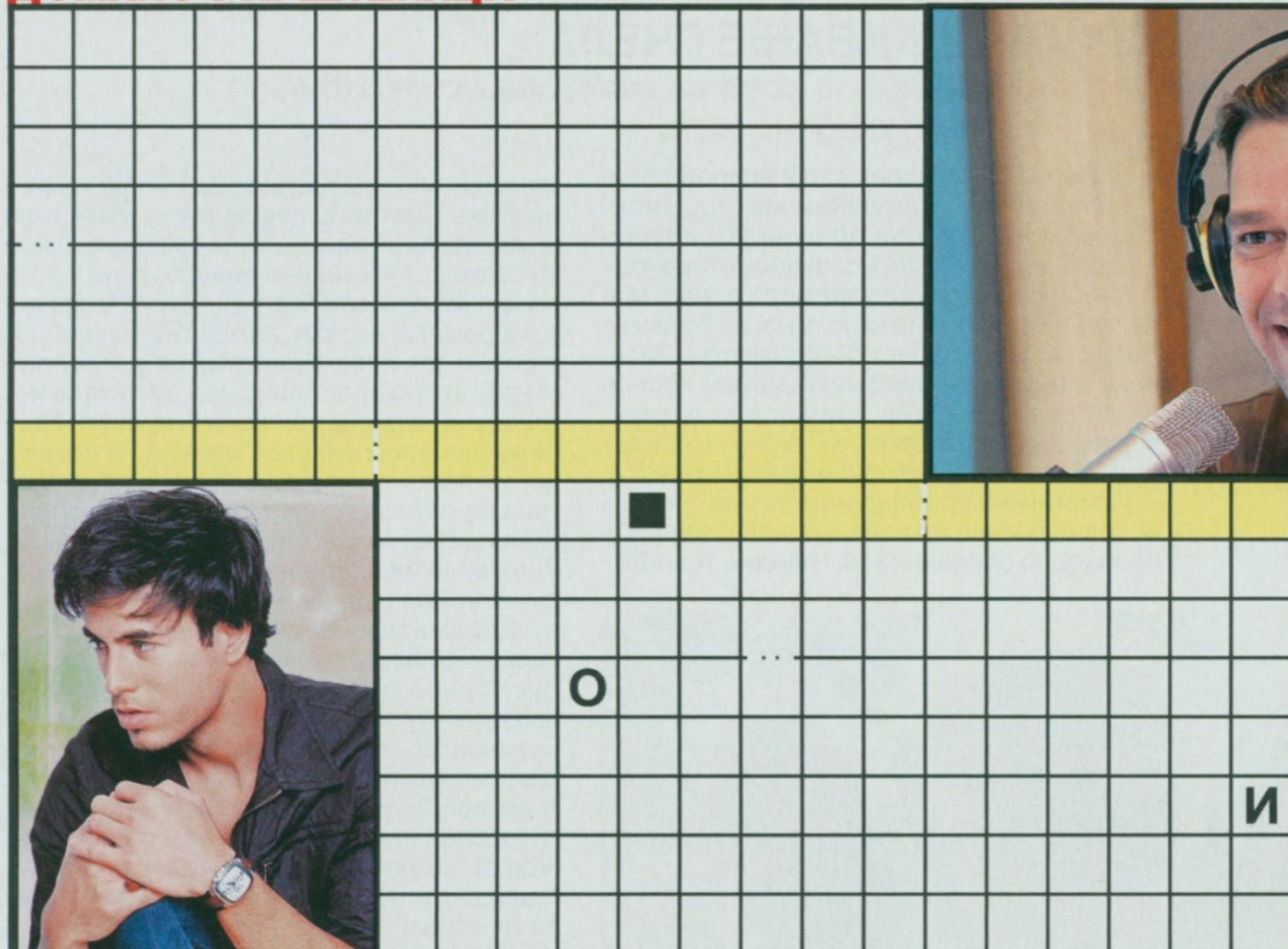
БА, ВА, ГРАЛ, ДО, ИН, ЈО, ЛЕ, МА, МИ, НА, НЕ, НОСТ, РАТ, РИ, ТА, ТА, ТАР, ТЕ, ТО, ХУ, ШЕ

Од наведених слова склопите тражене речи и упишите их водоравно. У означеним пољима добићете назив манастира са слике и други назив грчког полуострва Атос, на коме је манастир са слике.

1. Човечност, човекољубље, 2. Манастир код Пријепоља, 3. Војнички нож на пушци, 4. Математичка величина која се добије у операцији супротној налагању диференцијала, 5. Дародавци, они који донирају, 6. Со винске кселине ■

ДОМИНО УКРШТЕНИЦА

„Плочице” са словима и црним пољима распоредите у мрежу како бисте добили исправну укрштеницу. У означеним пољима добићете имена и презимена певача са слика ■

Л	И	К	Р	О	Н
Д	■	Л	А	Д	И
■	К	А	С	А	■
К	А	Т	И	К	Е

В	■	С	Б	А	К	■	Р	С	М	Т	■	Т	И	Н	Р	У	Н	Е	Т	И	Т	■	Р	Р	А	Ч	
И	З	И	Е	П	А	■	Р	Е	О	М	Л	Р	К	А	Е	Н	А	■	О	Р	■	С	А	Р	Х	■	
Н	Е	Т	Л	А	П	О	Н	О	Р	А	И	Г	У	Н	В	А	■	Е	Л	■	П	Е	Н	■	А	П	
А	Т	И	О	Р	А	■	Ј	А	С	Е	Н	Р	О	Д	О	Е	С	И	Р	А	Н	О	Л	■	О	■	А

М	А	Р	А	Н	■	А	Т	И	■	С	У	А	■	Т	Т	И	К	■	О	С	■	Е	С	И	К	И
О	В	О	Р	А	К	У	В	Р	Л	■	Д	Н	А	■	Е	Т	А	С	В	У	А	Н	Т	Т	■	П
Р	А	Н	Т	■	А	Т	■	В	А	М	А	Т	Р	А	Р	И	Ј	О	Е	Н	С	Т	Е	И	К	■
И	Н	■	А	У	Л	О	Д	А	Ж	И	Р	И	Г	Л	А	■	А	Н	Т	И	Т	И	Р	С	Р	Б

ПОТИРАЉКА

КАМЕНИ АНАГРАМ

РЕШЕЊА НА СТРАНИ 65

ПРИСЛУШКИВАЊЕ ПЧЕЛА

Обољење пчела о коме се мало зна може озбиљно да угрози људску исхрану

Џери Броменшенк стоји испред дрвене кошнице с танушним микрофоном. Уређај није дебљи од шпaгeтa и савитљив је, тако да се може несметано увући у кошницу да не узнемири пчеле. Мада, није их преостало много. Броменшенк, ентомолог на Универзитету Монтани, покушава прислушкивањем кошница да разреши тајну „колапса колоније“, појаве која је проузроковала смрт милијарди пчела и потпуно збуњује научнике.

Приближно трећина намирница у нашој исхрани потиче од воћа и поврћа, за шта је неопходно опрашивање. Ниједна техноло-

јатно за пчеле и дешава се да читава кошница угине. Сем тога, повремено долази и до катастрофа као што је била најезда паразита осамдесетих година минулог века која је покосила готово половину пчела у Америци.

Поремећај назван „колапс колоније“ делује још опасније. Први знак за узбуну дат је крајем прошле године кад су читаве колоније нестајале готово преко ноћи. Није било никаквих знакова напада на кошнице, ни мртвих пчела, ни било каквих трагова. Броменшенк и други стручњаци били су преплављени телефонским позивима успаничених пчелара широм земље. Неки су изгубили и до 90 одсто пчела.

Истраживачи су потражили могућа објашњења: новоразвијени паразит или вирус, слаба исхрана, пад имуносистема изазван стресом, хемикалије... За неоникотиноиде, релативно нову класу пољопривредних пестицида, зна се да изазивају дезоријентисаност код инсеката. Њихов дугорочни утицај на пчеле није познат. Можда се хемикалије гомилају у кошници и, када достигну одређену засићеност, оштеће пчелињи осећај за навигацију. Пчеле можда напусте кошницу и једноставно не умеју да се врате.

Пчеле имају изразито развијено чуло мириса – најмање 40 пута јаче него људи. „У року од 30 секунди изложености хемијском агенсу, колонија пчела промениће звук који производи“, каже Броменшенк. То није само питање јачине звука. Све фреквенције се мењају, производећи јасан звучни потпис којим може да се препозна хемијски изазивач.

Зато Броменшенк сада користи танушни микрофон. Снима узорке звука у угроженим кошницама и испитује их у својој универзитетској лабораторији. Намерава да једног дана повеже микрофон, дигитални снимач и софтвер у џепни уређај којим би пчелари лако и брзо проверавали здравствено стање пчела у кошници.

„Имали бисмо уређај сличан медицинском трикордеру из ‘Звезданих стаза’ којим доктор Мекој зачас провери здравствено стање сваког члана посаде“, каже Броменшенк ■

БРЗА ПЛОВИДБА ПО ВОДЕНОЈ ПЕНИ

Сан инжењера бродоградње најзад је остварен. Направљен је велики и брз и готово нечујан брод. Назван је „M80 Stiletto“ и дело је америчких стручњака. Изгледом и на-

гија на свету не обавља тај посао тако добро као *Apis mellifera* – обична пчела. Током последњих пола века, у Сједињеним Америчким Државама број дивљих пчела постепено је опадао, па је данас већина од преосталих 2,4 милиона колонија припитомљено. За опрашивање усева земљорадници се ослањају готово сасвим на пчеле, а њихове кошнице озбиљно су угрожене.

Пчеле радилице живе кратко и тешко. Ради опрашивања, многи пчелари од пролећа до јесени селе кошнице с фарме на фарму. Путовање у запечаћеним кутијама није при-

На тепиху водене пене „M80 Stiletto“ готово бешумно јури брзином од 100 километара на сат.

Док мирује, у воду тоне само један метар.

ДРВО ЗА ПОРОДИЧНИ ЖИВОТ

Кућа смештена
између стабала
и грана бреста
или храста.

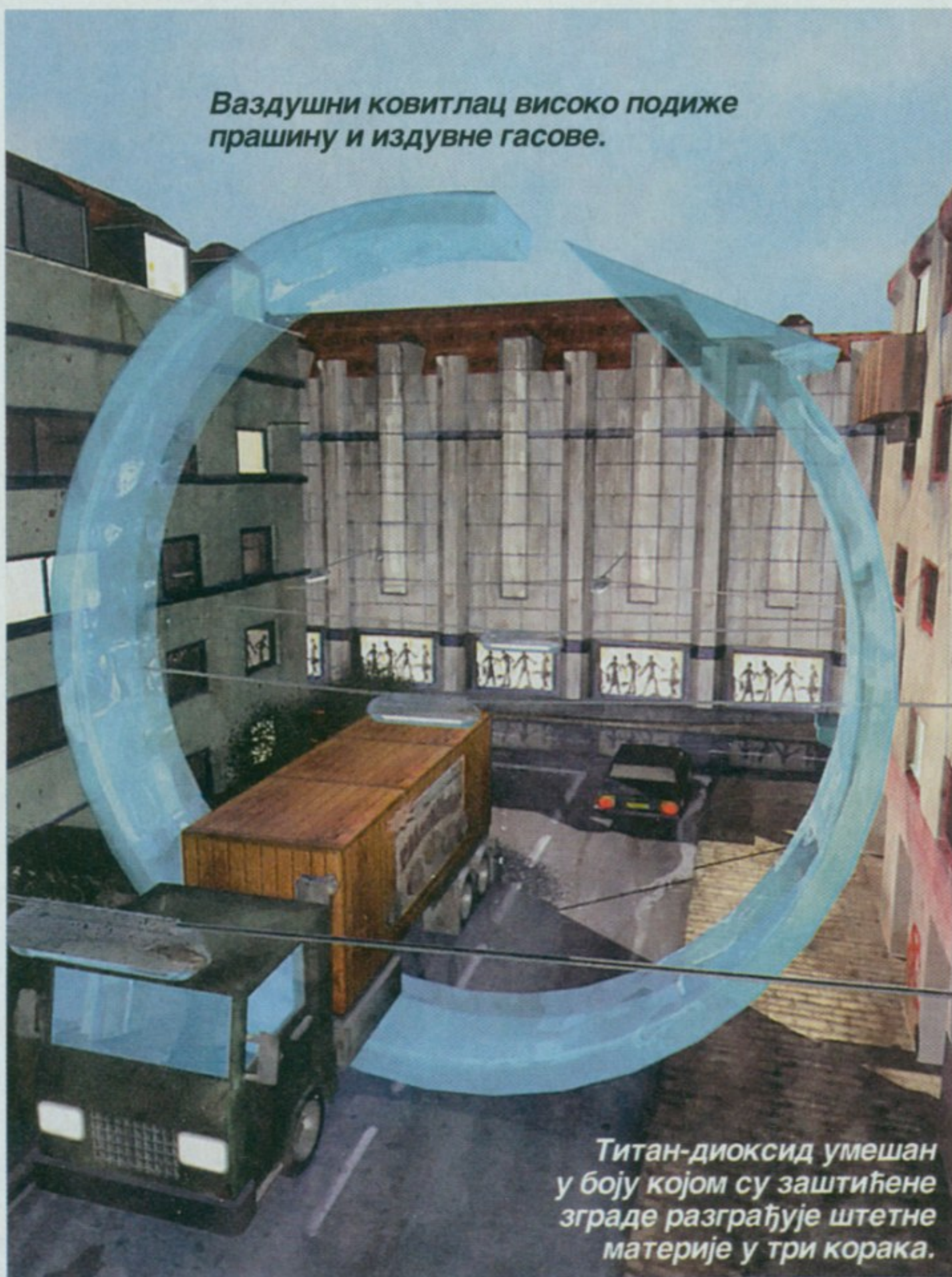
На недавно одржаном сајму архитектуре у Сједињеним Америчким Државама, једна група стручњака, заговорника очувања природе, приказала је свој нови пројекат градње. Довијајући се како да људима обезбеде кров над главом и при том не наруше природу, они су пројектовали куће које се и изгледом и грађевинским материјалом савршено уклапају у околину.

Како је рачунарском симулацијом предочено, једини вештачки материјал који се користи за спољашње зидове куће јесте чврста жичана мрежа обликована у полулопту и углављени прозори. Око ње се засаде младице бреста или храста, са стаблима до једног метра, а гране се одмах уплету преко мреже како би расле пратећи полулоптасти облик. У крошњу дрвећа смешта се резервоар за кишницу која се прочишћава за пиће, а отпадне воде, такође пречишћене, канализационим цевима одлазе у вештачко језеро или рибњак поред куће ■

чином на који се креће по води, М80 подсећа на сребрнасти васионски брод који великом брзином лети на тепиху водене пене. Труп брода у основи је правилан петоугаоник дужине 24 метра, и захваљујући таквом облику у воду тоне само један метар. Уз необичан облик, М80 има и необичан простор у који је смештено погонско постројење – налази се у трupu и делимично је изнад воде. Рад мотора тако изазива снажно пенушање воде стварајући слој мехурића дебљине 50 центиметара по коме брод јури брзином од 100 километара на сат.

За „М80 Stiletto“ веома је заинтересована америчка морнарица, чији су стручњаци задовољни брзим, стабилним и готово нечујним бродом, али и челници многих приморских градова широм Средоземља ■

Ваздушни ковитлац високо подиже
прашину и издувне гасове.

Титан-диоксид умешан
у боју којом су заштићене
зграде разграђује штетне
материје у три корака.

Киша
спира
нечистоћу.

Сунчеви
зраци
растварају
нечистоћу
на ситне
делове.

Честице
прашине
и гаса
везују
се и
подижу
увис.

ТИТАН-ДИОКСИД ЗА ЧИСТИЈИ ВАЗДУХ

Према истраживању „European Project Picada“, научници су открили једну изузетно корисну особину титан-диоксида, TiO_2 . Овај оксид има способност да прочишћава ваздух. Умешан у боју којом су обојене зграде, просторије или умешан у асфалтну смесу за путеве, чак за 85 одсто смањује загађење. Довољне су наночестице титан-диоксида да би се смањила количина прашине, штетних испарења, издувних гасова који се налазе у нашем окружењу.

А како делује TiO_2 најбоље дочаравају слике које су предочене у научном истраживању ■

Првобитна веровања

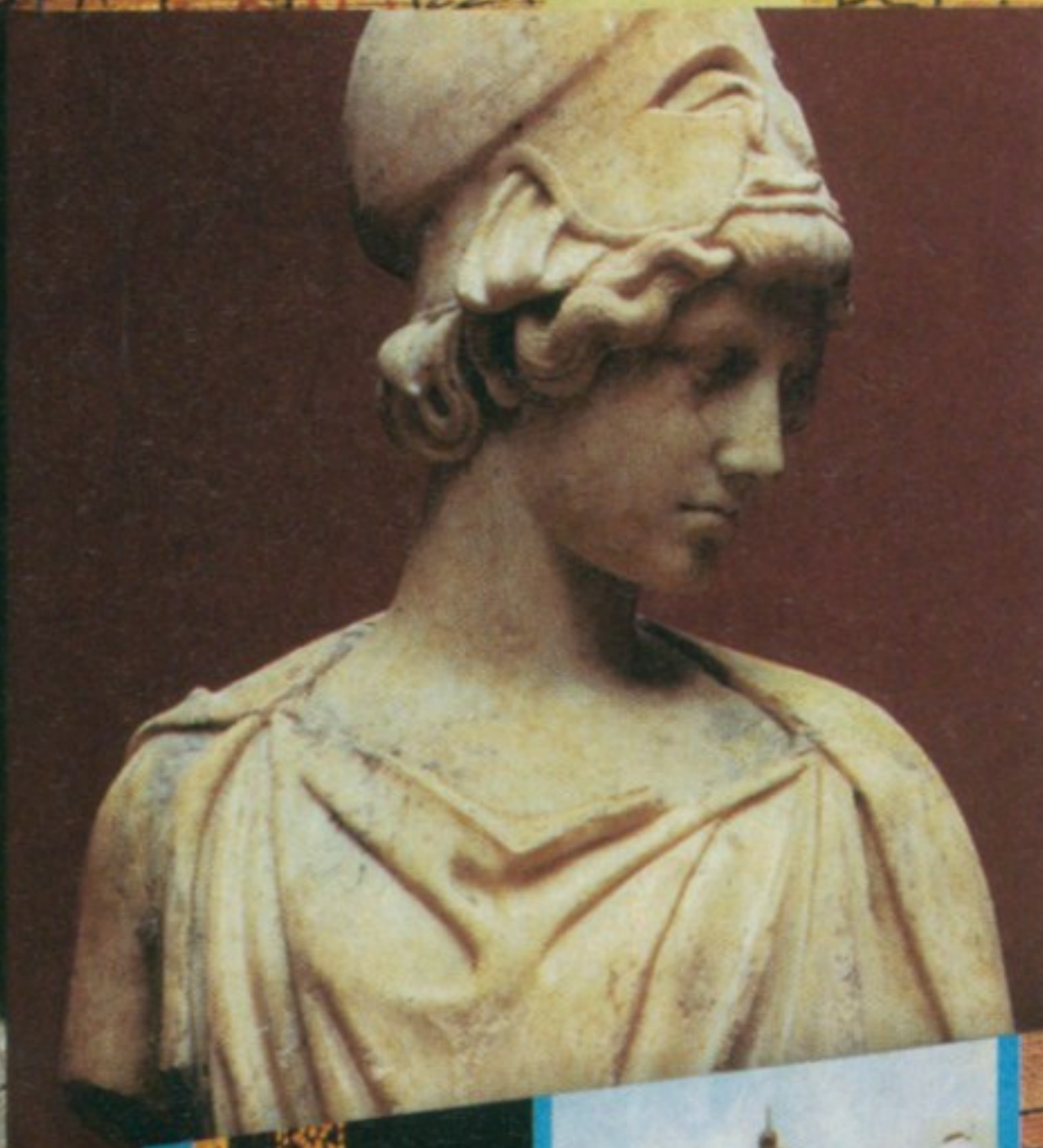
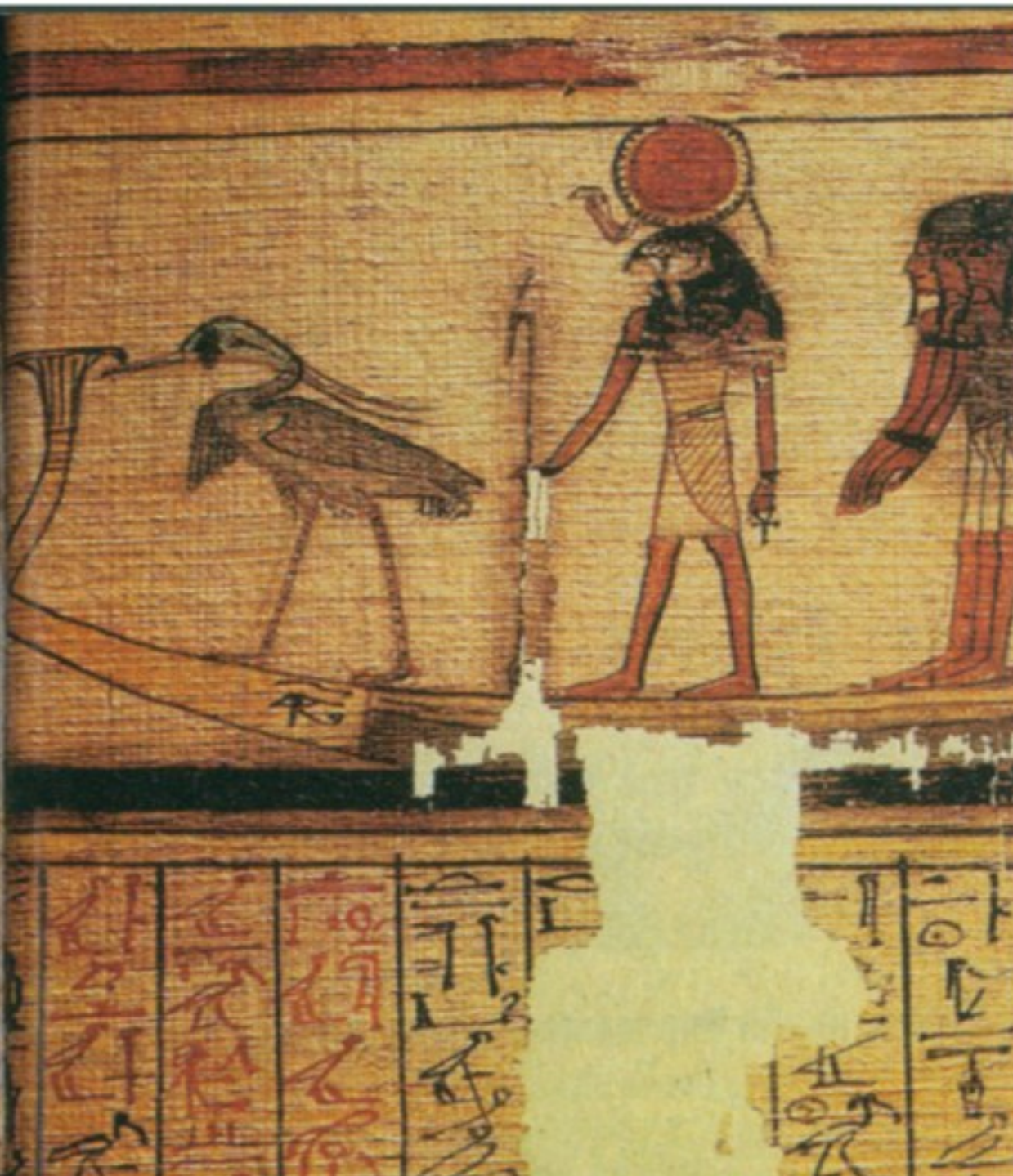
Пре него што су почели да верују у једнога бога, људи су били много-бошци: веровали су у више богова.

■ Праисторија: да ли се још тада веровало?

Открића праисторијских гробница, пећинских слика и надгробних споменика у знак сећања на умрле дозвољава помисао да су већ праисторијски људи упражњавали верске обреде.

■ Месопотамија, колевка најстарије религије

Већ 3000. године пре нове ере та блистава цивилизација, која се налази на простору данашњег Ирака, изумела је писмо и засновала астрологију. Тамошњи богови су свемоћни и бесмртни, они застрашују или штите. Људи морају да им служе и да их хране јер они једу, пију, воле се и венчавају!

■ У Египту се живот богова наставља после смрти

Отприлике у исто доба, Египћани се клањају бројним боговима, приказаним у животињском облику (соко, шакал...), или елементима природе (Сунце, Земља, Нил). Само владари фараони, попут живих богова, имају приступ пирамидама. Кад умру, њих балсумују, мумифицирају и полажу у саркофаг. Тај обред је припрема за живот после смрти.

■ Богови Грка и Римљана слични су људима

Зевс је најмоћнији грчки бог. Код Римљана је то Јупитер. Богови живе у породици и, попут људи, подложни су страстима! Људи им се моле и приносе им жртве за време породичних обреда или у току јавних светковина. Атина је, на пример, богиња заштитница Атине.

50 година са вама

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ БЕОГРАД

БЕОГРАД

Обилићев венац 5, тел/факс: 2638 405
Косовска 45, тел/факс: 3224 708
Краља Милана 19, тел. 3235-409
Вукасовићева 50, тел/факс: 3594 835

НИШ Трг краља Александра 3
Тел. 018 511 428

НОВИ САД Сремска 7
Продаја: 021 616 310
Књижара: 021 624 433

КОСОВСКА МИТРОВИЦА
Владе Ђетковића 1
Тел. 028 421 609

Калейдоскоп 9-12 година

Религије света

www.zavod.co.yu

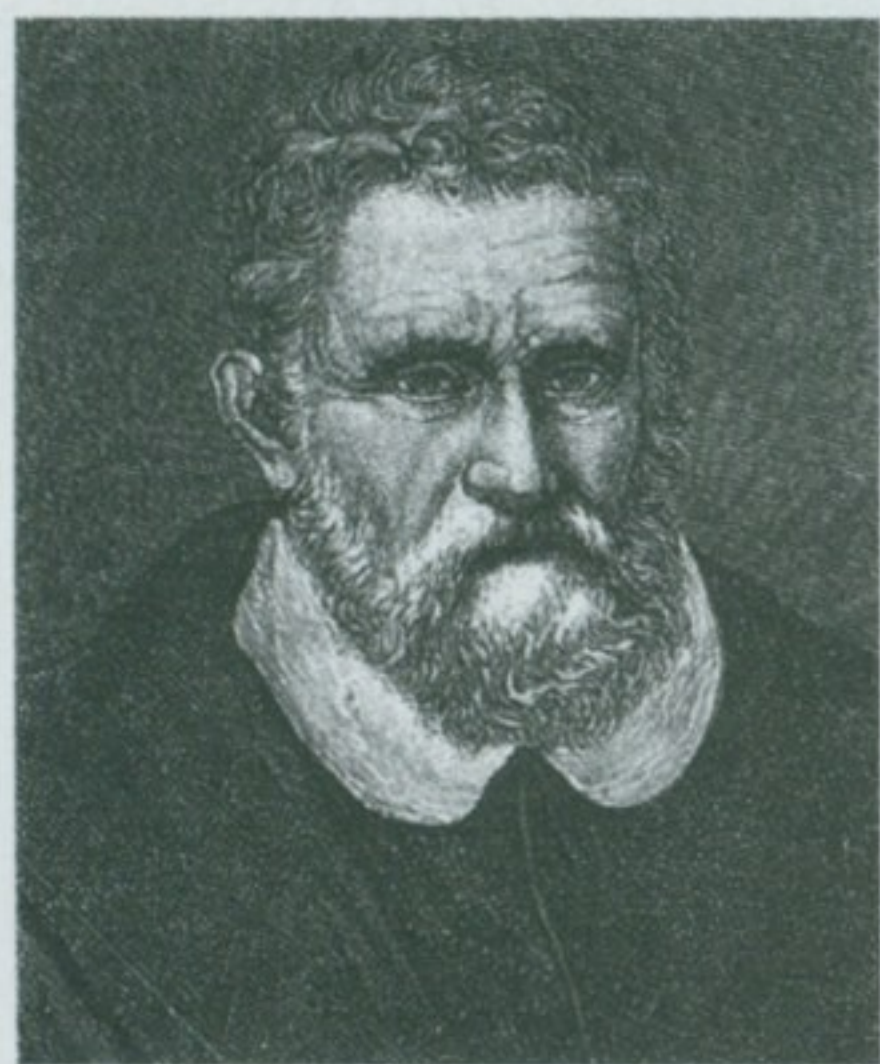
С ОНЕ СТРАНЕ ВЕРОВАТНОГ

Palazzo
Malipiero

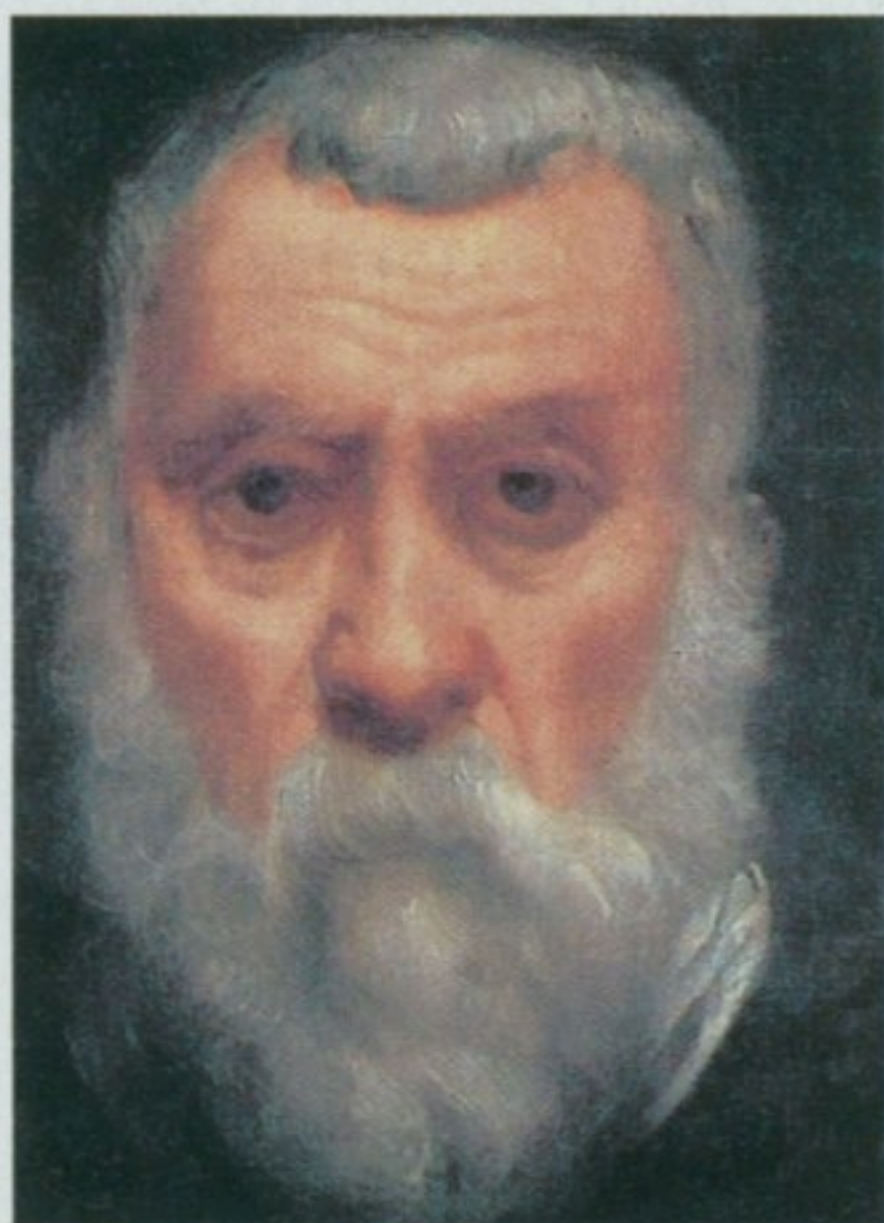
Palazzo Rezzonico

Венецијански
Нови јетто

НЕВЕСТА СА ИСТОКА И МУЗИКА ЗАПИСАНА НА ВОДИ

ДА ЛИ ЈЕ **МАРКО ПОЛО**
ЗАИСТА БИО ОЖЕЊЕН
ПРЕКРАСНОМ
ИСТОЧЊАЧКОМ
ПРИНЦЕЗОМ, КЋЕРКОМ
КУБЛАЈ-КАНА?

ШТА ЈЕ **ТИНТОРЕТО** ЖЛЕО ДА
ПОСТИГНЕ КАД ЈЕ НА ПРОЧЕЉЕ
СВОЈЕ КУЋЕ СТАВИО РЕЉЕФ
КОЈИ ПРИКАЗУЈЕ ХЕРКУЛА?

КОЈУ МЕЛОДИЈУ
ДОН АНТОНИО ВИВАЛДИ
НИЈЕ МОГАО ДА ЗАПИШЕ
НИГДЕ ОСИМ НА
ТАЛАСИМА?

Ако на крају венецијанске улице Скалетер (scaleter на венецијанском значи послasti-чар) скренете десно, наћи ћете се испред Цркве светог Јована Златоустог. Уколико обићете цркву, доћи ћете на трг Дел Милионе. У међувремену, имаћете прилике да се дивите прелепим стубовима и луковима у византијско-венецијанском стилу из 11. века и да схватите како прошлост некада може да потисне садашњост. Још неколико корака право испод портала и видећете мост Дел театро (Позоришни мост), или – Марко Поло. У ствари, читав овај крај Венецијанци називају Дел Милионе, у знак сећања на истоимено путописно дело морепловца Марка Пола (1254–1323) у коме је описао своја путовања по Далеком истоку између 1271. и 1295. године, као и боравак на двору Кублај-кана, монголског кагана и оснивача моћног кинеског царства династије Јиан која је владала Кином од 1279. до 1368. године.

—четрдесет седам

Тинџоретова кућа

на улицу, људи би јој се смејали јер је, упркос неоспорној лепоти, била другачија од њих. И тако је принчеца остала без краљевства, али и без слободе, заточена у кући свог мужа. Ни црква није била благонаклона према љубави која је ујединила пар с две различите стране света. Црквени званичници саветовали су принчеци да не размишља о преласку у хришћанство. Шта јој је, дакле, преостајало? Ништа него да се посвети својој старој љубави – песми. Венецијанци, поклоници добре музике, нису били равнодушни: сваке вечери окупљали би се испред куће ишчекујући да чују њену песму. А принчеца је заправо певала и плакала, сећајући се дана кад су је сви поштовали, кад је била не само цењена и богата, већ вољена у читавом царству. Тако су пролазили дани...

А онда су, 1298. године, Ђеновљани заробили Марка Пола. Вест да је Марко заточен, принчеца је саопштила његова сестра Лучија. Међутим, да би јој се осветила, односно да би јој нанела бол за који је знала да је неподношљив, обавестила је да су Ђеновљани убили њеног мужа. Хао-Донг није рекла ништа. Те исте ноћи грађани су узалуд чекали да чују песму монголске принчеце. То се није догодило. Запаливши најпре своје хаљине, несрећна принчеца бацила се с прозора право у канал.

У легенди се напоследку напомиње да се од тог дана током летњих вечери може чути тихи пој женског гласа. И, што је најзанимљивије, нико не може да одоли тој песми што допире с места где се некада налазила кућа породице Поло. У ствари, то је глас Хао-Донг која пева о својој вечној љубави према Марку. Неки тврде да су је видели у облику плавичастог пламена како лепрша изнад воде с рукама подигнутим увис, као да покушава да одлети некуд далеко да би се придружила својој породици на другом крају света.

У званичним венецијанским списима принчеца са Истока

Канаређо: гео Венеције у коме је некада давно живео сликар Јакопо Робустии зван Тинџоретто.

Како што је неким можда познато, приче с путовања Марко Поло диктирао је у перо Рустикелу из Пизе док су били заточени у ђеновској тамници после битке између Ђеновљана и Венецијанаца 1298. године. У сваком случају, близу поменутог моста, код позоришта Малибран, једна плоча подсећа да је некада на том месту била кућа породице Поло.

И, када се нађете у близини позоришта Малибран, односно

на месту где је, према веровању, била кућа Полових, Венецијанци ће вам можда испричати једну легенду... Јасно је да та прича није записана у званичним хроникама града: започиње на Далеком истоку и завршава се тужно да тужније не може бити, на венецијанским улицама. То је легенда о несрећној принчеци која је изгубила своје краљевство.

Од двадесет пет година колико је Марко Поло провео на путовањима, чак седамнаест био

је како нека девојка пева. Тај глас га је опчињено једнако као и музика, потпуно различита од оне коју је навикао да слуша у Венецији. И пре него што је видео принчецу, само слушајући њену песму, Марко је знао да би читав живот могао да проведе с непознатом певачицом. А кад је упознао девојку, схватио је да није погрешно. Напоследку је скупио храброст да је запроси. Кублај-кан је пристао да венецијанском амбасадору да своју кћер за жену.

Песма о вечној љубави

Понашање љупке принчеце Хао-Донг било је такође необично за Марка Пола. Наиме, принчеца је била толико повучена и стрпљива да је Марко првих година њиховог брака тешко успевао да одвоји источњачку брачну смерност од искрене љубави из срца. Било како било, супружници су успели да се разумеју и схватили су да су заиста заљубљени: било је јасно да више не могу да замисле одвојени живот иако је Марко Поло често одсуствовао. А, кад је за Марка, његовог оца и стрица постало опасно да и даље остану у Кини, принчеца је одлучила да се придружи мужу који је кренуо натраг у Венецију. Није ни сањала шта је чека у Млетачкој републици. Укратко речено, за Венецију је монголска принчеца била права срамота. Према њој су се понашали с презиром и нишодаштавањем. Као да је дивљак. Чинило се да принчеца и то стрпљиво подноси.

Рођаци Марка Пола нису ни намеравали да се зближе са Хао-Донг. Уколико би изашла

Позориште Малибран
још увише је на месту
где је, према легенди,
била кућа породице
Марка Пола.

Марка Пола, његовог оца и стрица прима Кублај-кан.

је у служби Кублај-кана. У ствари, Марко је био канов специјални изасланик: више пута слао га је на далека путовања по земљи којом је владао. Ова прича каже да се још од првих дана кад је ступио на двор, Марко Поло заљубио у Хао-Донг, једну од најмлађих канових кћерки.

Наводно, једне вечери, у краљевском врту, Марко Поло чуо

Марко Поло највише
Венецију и одлази
на Далеки исток.

четрдесет осам

Јакопо Робустии звани Тинторето: „Посланик Млечној пута“

нигде се не помиње. Зато је на више места споменута Полова (друга?) супруга Доната, иначе његова суграђанка, којом се оженио 1299. годину дана пошто су се Ђеновљани и Венецијанци помирили. С Донатом је Марко Поло имао три кћерке.

Недавно су грађевински радови за време обнове позоришта Малибран изнели на светлост дана необично откриће: поред темеља некадашње куће породице Поло нађен је скелет који припада женској особи, несумњиво са Истока, сахрањеној с предметима који свакако не потичу из Венеције, већ вероватно из Кине. Оно што је највише изненадило била је дијадема која је нађена истом приликом. На њој је био краљевски жиг – грб Кублај-кана.

Вештица која је побегла кроз зид

У делу Венеције који се назива Канаређо, у кући која данас носи број 3399, некада давно живео је један од последњих великана уметности ренесансе – славни сликар Јакопо Робустии звани Тинторето (1518–1594). Тинторето, породични надимак, наследио је од оца који се бавио бојењем тканина (tintore на италијанском значи бојар, бојација). На pročелу Тинторетове куће истиче се барелеф с ликом Херкула с тољагом. Релеф је израдио сам Тинторето. Ево шта каже легенда о овом релефу, односно, о сликаревој кћерки којој је претила опасност да постане вештица....

Наиме, најстарија Тинторетова кћерка Маријета требало је да има прво причешће. У то време у Венецији је био обичај да деца уочи причешћа десет дана свакодневно одлазе у капелу манастира Madonna dell'Orto и примају освећену хостију. И тако је Маријета десет дана уочи причести кренула у оближњу капелу коју је, иначе, осликао њен отац. У дворишту манастира срела је

старицу која је упитала куда иде. Кад јој је девојчица одговорила, старица је упитала:

„Да ли би желела да будеш као Богородица?“

„То је немогуће!“, узвратила је девојчица.

„Није немогуће“, одлучно је рекла старица. „Кад будеш примила хостију, немој је ставити у уста већ је кришом стави у кошуљу, а онда је сакриј у кући на месту где је нико неће наћи. Кад накупиш свих десет, ја ћу доћи и видећеш да ће све бити у реду.“

Девојчица је поверовала и следећих дана чинила је онако како јој је старица казала. Хостије је ставила у лимену кутију коју је закопала у дворишту, покрај места где је њен отац везивао своје магаре. Седмог дана, кад је хтела да откопа кутију, магаре је стало баш на то место... Девојчица је упорно покушавала да га помери, али узалуд. Магаре је тврдоглаво стајало где не треба. Тада је Маријета одлучила да све призна оцу.

Запљени дрвени стубови у венецијанској лагуни

Музички инструменти из Вивалдијевог времена: *иронда* и *кићароне*.

„Оче, има једна старица која ми је обећала да ћу бити као Богородица ако јој дам својих десет хостија, али ја нисам у стању да померим магаре...“ Тинторето је знао за разноврзне радове венецијанских вештица и било му је јасно ко је заправо та старица. Одлучио је да никоме ништа не каже. Ископао је хостије, ставио их кришом на олтар како би свештеник помислио да их је заборавио. Стрпљиво је чекао десети дан. А за тај десети дан спремио је тољагу од липовог дрвета...

Десетог дана Тинторето је рекао кћерки да крене у цркву и да на повратку каже старици како ће јој предати свих десет хостија кад стигну кући. Вештица је била тачна: чекала је девојчицу. Маријета се држала очевих упутстава и увела је у кућу. Нису ни крочиле у салон кад је Тинторето напао лукаву вештицу чворноватом тољагом. После неколико снажних удараца, старица се претвори у мачку и поче да бежи. Видевши да јој нема спаса од разбеснелог сликара, она крикну пискавим гласом

и претвори се у црни облак који прође кроз пукотину у зиду и изгуби се међу венецијанским каналима. Како више никада не би могла да на том месту уђе кроз зид, Тинторето је направио релеф и ставио га на прочеље куће. Желео је да покаже вештици да је за њу он заправо Херкул који ће је опет изударати тољагом уколико се појави. Легенда каже да вештица од тог дана више ниједном није дошла у њихову кућу. Посмртни остаци Тинторета и чланова његове породице налазе се данас у цркви Madonna dell'Orto.

Композитор против ђавола

Кад се у делу града који Венецијанци називају Кастело 4. марта 1678. године родио Антонио Вивалди, одмах је крштен, још пред бабицом која је породила његову мајку. Сматрали су да је дечак у животној опасности и да му нема лека. Два месеца касније, будући да се његово здравствено стање није поправило, очајни родитељи однели су га у цркву: позван је егзорциста који је после обреда истеривања злих духова дете намазао освештаним уљима... Остатак је записан златним словима у историји музике. Антонио Вивалди, славни венецијански виолиниста и композитор, написао је више од 450 концерата – између којих и „Четири годишња доба“ и многобројне опере, камерна дела...

Као дете није могао редовно да похађа школу јер је и даље био лошег здравља. Ипак, постао је свештеник и учитељ музике у сиротишту при цркви Пијета. У истој цркви овог лета одзвањали су тонови Вивалдијеве музике. Приређена је и изложба инструмената из његовог времена, насталих у познатим радионицама Млетачке републике.

Венецијанска легенда говори о томе да је још на рођењу славног композитора одређено да он припадне самом ђаволу. У ствари, ђаво му је подарио те невероватне способности које је касније испољио, али

— четрдесет девет

не следећи пут демона, већ анђела. Наводно, Вивалдијеви родитељи прекасно су схватили шта се заправо догађа с њиховим дететом те да је требало да се обрате истеривачу злих духова. Наиме, ђаво је током прва два месеца дечаковог живота већ сковао план како да његове музичке способности искористи за своје зле намере. Ипак, према истој причи, света уља и обред истеривања ђавола учинили су нешто. Другим речима, две природе бориле су се у телу Црвеног свештеника, како су називали Вивалдија због риђе косе. Зли дух га је можда натерао да се одрекне свештеничког позива, са образложењем да му понестаје дах док чита мису, и упусти се у љубавну пустоловину с певачицом Аном Ђиро с којом је годинама невенчано живео. Али, кад је писао музику, она је била заиста небеска.

Укратко, ђаво није могао да поднесе толико опирање и непослушност. Био је уверен да ће имати Вивалдијеву душу, а онда је схватио да ће изгубити битку. Зато је заиграо на последњу карту: уложио је сву снагу и моћ да забрани Антонију да напише своју најлепшу композицију, музичко дело које би задивило свет и за композиторовог живота, али и касније, као ниједно друго пре или после. Другим речима, ђаво је закључао у Вивалдијевом срцу најлепшу музику и он једноставно није могао да је запише све док душу не преда нечастивом.

Као што се може наслутити, Вивалди то није учинио. Умро је у Бечу 28. јула 1741. године заборављен и сиромашан, тужан што није могао да подари свету најлепшу од свих мелодија. Легенда даље каже да је у последњим тренуцима ипак успео да изведе једну врсту чаролије... На обали, поред Дуждевог дворца, односно поред Цркве светог Марка где је Антонио често свирао баш као и његов отац, током благих ноћи кад с мора дува поветарац милујући водену површину, композиторова душа налази утеху исписујући по води ноте своје најлепше музике. Нажалост, ноте се одмах разливају и немогуће их је распознати и преписати. То је музика већ столећима закључана у композиторовом срцу коју нико никада неће моћи да чује.

И тако је, према легенди, најлепша композиција Антонија Вивалдија заувек изгубљена. Међутим, и над легендом постоји легенда! Поједини људи се куну како је ипак могуће (уколико су ветрови повољни и уколико се стрпљиво чека и пажљиво слуша) чути понеки такт Вивалдијевог небеског концерта како с таласом удара о обалу древног града ■

Мирјана Ођановић

педесет

ОВО **МОЖДА** НИСТЕ ЗНАЛИ О... **БИЉКАМА**

И ЗА ПУДЕР

И ЗА СЛАДОЛЕД

ОДАВНО СМО ВЕЋ СХВАТИЛИ ДА ЖИВИ СВЕТ ОКО НАС ЧИНЕ И БИЉКЕ. ЗНАМО ДА ПОЗНАТИХ БИЉАКА ИМА ОКО 500.000 ВРСТА, ДА СЕ ПРЕМА ГРАЂИ, СХОДНО ТОМЕ ИМАЈУ ЛИ КОРЕН, СТАБЛО И ЛИСТ, ДЕЛЕ НА НИЖЕ И ВИШЕ ВРСТЕ, ДА ЗА РАЗЛИКУ ОД ЖИВОТИЊА ОНЕ САМЕ, ФОТОСИНТЕЗОМ, ПРОИЗВОДЕ ХРАНУ, ДА СВИ ЖИВИ ОРГАНИЗМИ ЗАВИСЕ ОД БИЉАКА КАО ИЗВОРА ХРАНЕ... НАУЧНИХ ПОДАТАКА ИМА БЕЗБРОЈ И ГОТОВО СВИ СУ ПОЗНАТИ. ИПАК, МОЖДА ЗА НЕКЕ ОД ЊИХ НИСТЕ ЗНАЛИ

● **Флора**, назив за биљно царство, потиче од латинске речи flos, floris и значи цвет. Буђење, бујање и плодност природе древни Римљани приписали су заслуги богиње Флоре, па је њој у част крајем априла уприличен и празник назван Флоралија који су славили окићени цвећем и гранчицама дрвећа ■

развиле су посебне начине преживљавања у неповољним условима. Тако, рецимо, јечам, *Elymus farctus* (**на слици**), успева на песку и шљунку јер има дугачко корење којим допире до подземних вода, пустињски кактус сагуаро, *Carnegiea gigantea*, нема листове па тако смањује губитак воде, *Rhizophora* или мангрови, биљке с дна сланих вода, до неопходног кисеоника и влаге долазе развијеним ваздушним корењем, а планинска саса, *Pulsatilla alpina*, ситним белим длацицама на листовима задржава топлоту летњег сунца ■

● У **дрвеће** спадају биљке које имају само једну стабљику или дебло, листове, цветове, плодове и семе. Расте свуда где годишње падне најмање 20 центиметара кише, а најнижа летња температура није испод 10 степени Целзијуса ■

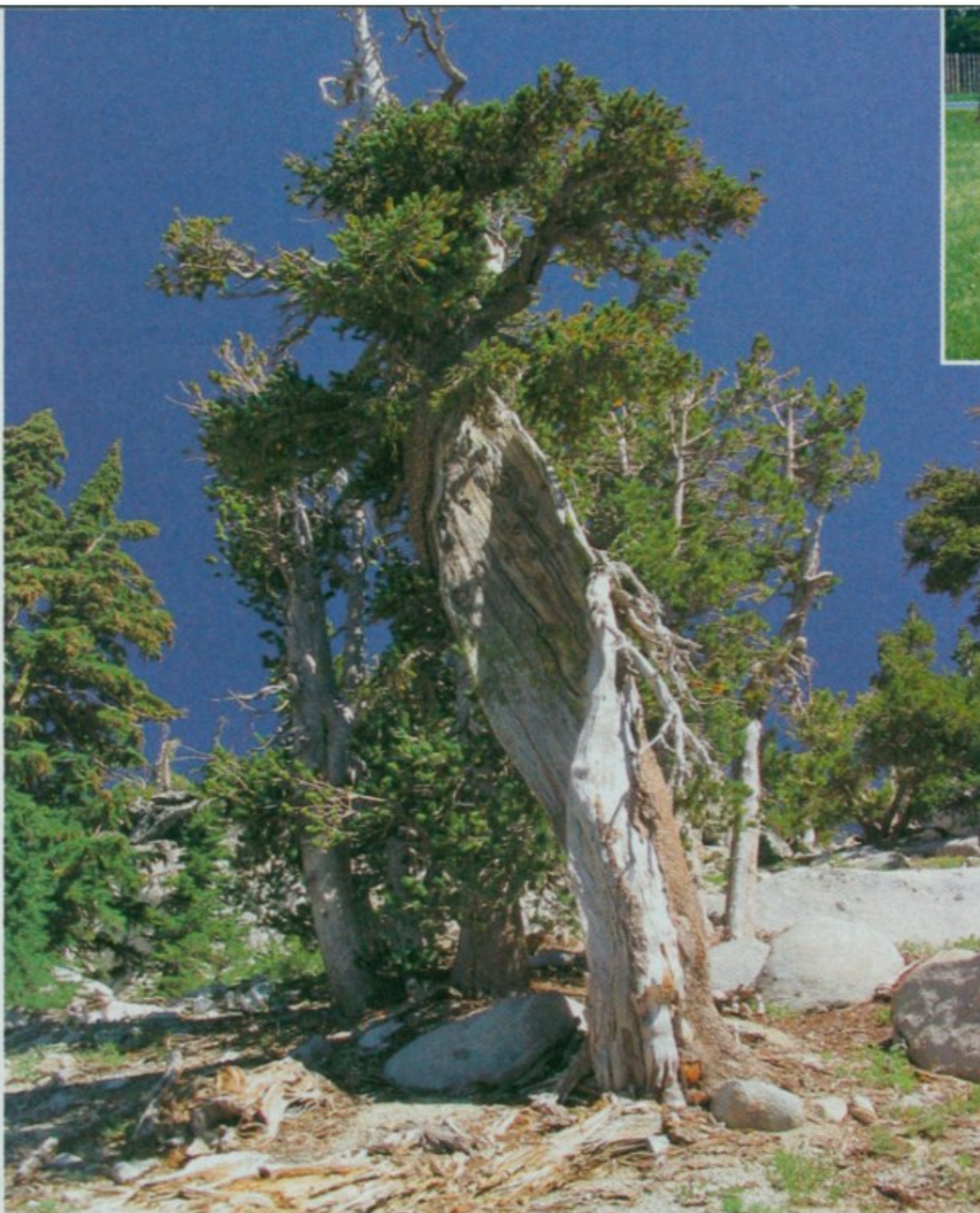

● Иако је биљкама за раст **неопходна земља** богата минералима, довољно влаге, светлости и топлоте, неке врсте

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК
17. 8. 2007.

● **Биљке**, као и људи, имају хормоне који усмеравају раст стабљике према Сунчевој светлости, раст корена ка води и утичу на то хоће ли се на биљци развити лист или цвет ■

● Најдуговечније дрво је **квргави бор**, *Pinus longaeva*. Најстарији примерак на свету расте у америчкој држави Невади већ 5100 година. Најотпорније на сушу је афричко дрво баобаба, *Adansonia digitata*, које у свом деблу налик на боцу може да ускладишти 136.000 литара воде ■

● **Кора дрвета** заштитни је омотач стабла и састоји се од мртвих ћелија које штите живе ћелије. Како стабло расте, спољашњи слојеви коре пуцају а замењују их нови. Неке биљке, попут церкопије, имају и додатну заштиту. У посебним деловима унутар стабљике живе мрави који биљку штите од напада других инсеката. А неки заштитни омотачи, попут оног на биљци *Cinnamomum zeylanicum*, или цимет, имају диван мирис који јелима и колачима даје посебан укус ■

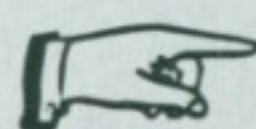
● Дрвеће преко листова губи воду. Просечно стабло брезе, латинског имена *Betula verrucosa*, са **200.000 листова**, може само у једном топлом дану да изгуби око 400 литара воде, а то је количина којом би могло да се испуни 1200 лименки неког освежавајућег пића ■

● Иако се јавља као бочни израштај на стаблу и раст му је ограничен, **лист** је основни орган биљке. Помоћу њега ствара храну, њиме дише. У поступку фотосинтезе од воде и угљен-диоксида уз учешће Сунчеве светлости коју је упио хлорофил, пигмент који већини листова даје зелену боју, настају органска једињења, угљени хидрати, и ослобађа се кисеоник ■

● Како **климатски услови** нису свуда исти, ни листови немају исти облик, величину, дебљину. Познато је неколико хиљада врста широколисног дрвећа, углавном листопадног. Игличасте листове има група од око 500 врста, попут бора, јеле, тисе и већине зимзеленог дрвећа. Свих 2800 познатих врста палми добило је име по листу у облику длана, што на енглеском језику и значи реч палм ■

● Највеће листове имају **палма рафија**, *Raphia farinifera* и амазонска рафија, *Raphia taedigera*, који у дужину израсту и до 20 метара, док округли листови водене биљке викторије, *Victoria amazonica*, могу да имају пречник од 2,5 метара. Насупрот овим џиновима, листови сочивице или, стручно, *Wolffia angusta*, достигну дужину до 0,6 милиметара и ширину 0,3 милиметара ■

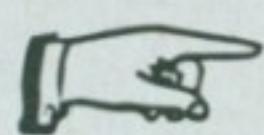

● Највеће **јестиво семе**, „двоструки кокосов орах“, има сејшелска палма, *Lodoicea maldivica*, тежине и до 25 килограма, а највећи плод, тежак и до 50 килограма, потиче од хлебног дрвета, *Artocarpus heterophyllus*, из тропских предела Африке ■

● Богатство којим обилује готово свака биљка, од листа до корена, човек је заиста вишеструко искористио за прераду. Тако се у кремама за лице налази сок из листова алоје, **Aloe vera**, као учвршћење за сладолед агар-агаром из морских алги, *Gelidium*, сок биљне врсте *Manikara zapata*, као dodatak гуми за жвакање, плодови капок-дрвета, *Seiba pentandra*, чине основу влакана вуне, осушени делови тропског воћа *Luffa cylindria* користе се за израду средстава за купање, а семе љуске ораха *Juglus regia* као основна сировина од које се прави пудер ■

● Неке биљке **оките се цветовима**, мирисним и украсним какви су зумбул, *Hyacinthus orientalis*, или хризантема, *Chrysanthemum morifolium*, јестивим попут артичоке, *Cynara scolymus*, и карфиола, *Brussica oleracea*, или онима који опрашени из семенке дају плодове. Ти плодови могу да буду меснати и сочни, попут лимуна, *Citrus medica*, или парадајза, *Lycopersicon esculentum*, или тврди као кукуруз, *Zea mays*, али већина су јестиви и примењују се у људској исхрани ■

● Извор **хране за биљку**, лист је најчешће сочан залагај за животиње, али и за човека. Све врсте купуса, *Brusica oleracea (**на слици**), који се припремају за јело, баш као и спанаћ, *Spinacia oleracea*, или зелена салата, *Lactuca sativa*, листови су истоимених биљака. А човек је открио да може да их користи и за лечење и као зачин у припреми хране. Предњаче босиљак, *Ocinum basilicum*, и нана, *Mentha spicata* ■*

● Али, и биљке страдају покошене суровим законима природе и људском неумереношћу. Неке врсте ишчежавају с лица Земље. Међу њима су **орхидеја из Мексика**, *Phragmipedium exstaminodium*, тајландска палма, *Kerriodoxa elegans*, врста јеле из Северне и Средње Америке, *Abies guatemalensis*, палисандер, *Dalbergia nigra* (**на слици**), и ружино дрво, *Aniba duskei* из Јужне Америке ■

С. Д.

Свет У

● 5470 цветова

имала је ружа коју је укрштањем добио Аустралијанац Клифтон Мартин 1982. године ■

● 23,40 метара

дугачак букет, најдужи на свету, направила је Американка Ашрита Ферман 2001. године ■

● 7 килограма

тежак је цвет биљке *Rafflesia arnoldi* која расте само на острву Суматра, а може да има и један метар у пречнику ■

● око 17.000.000 струкова цвећа

прода се сваког дана на највећој цветној пијаци на свету у Алсмеру, у Холандији ■

● више од 48.000 тона цвећа

увезе се годишње из Јужне Америке и Африке на тло Старог континента ■

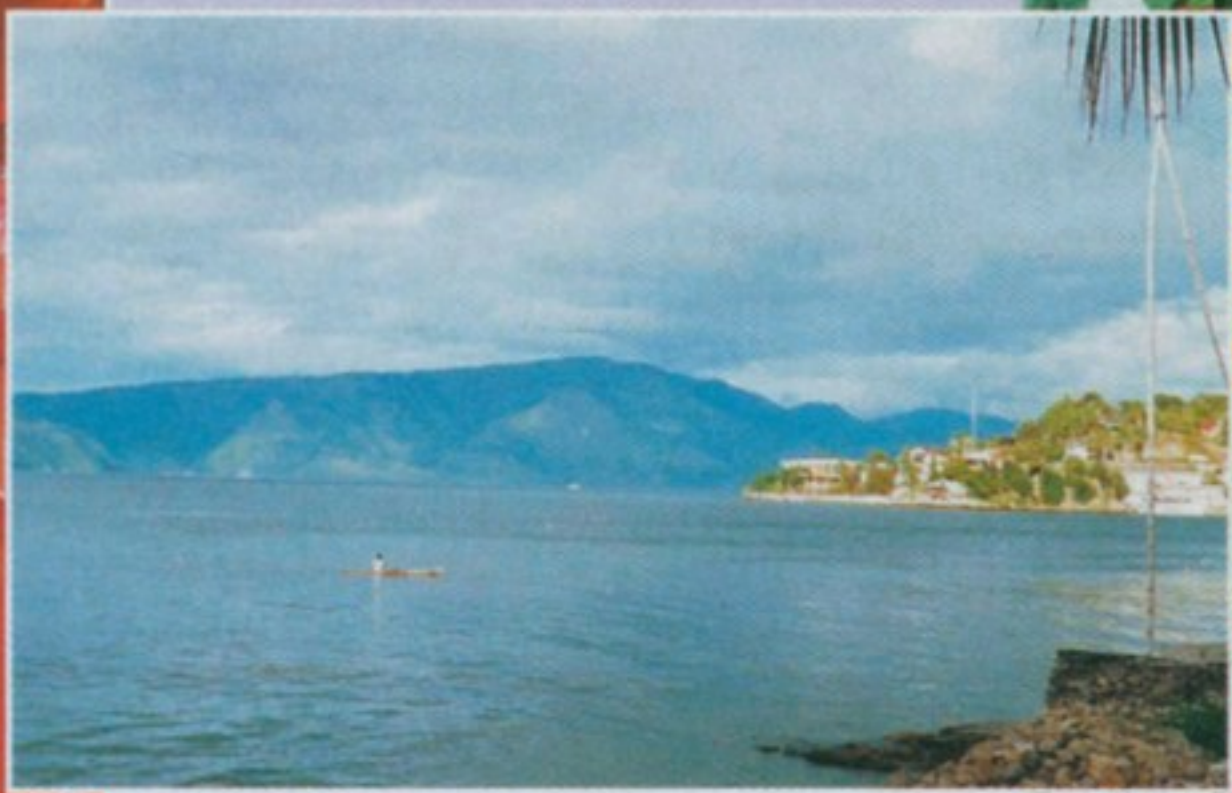
● 72.000.000 марака

платило је 1987. године слику „Сунцокрети“, славног холандског уметника Винсента ван Гога (1853–1890), једно јапанско предузеће ■

БРОЈКАМА

• око 3.300.000.000
евра
потроше годишње становници
Немачке на куповину цвећа ■

Суматра

ПОРУЧИТЕ ДВЕ ХИТ-КЊИТЕ И ОСВОЈИТЕ ВЕЛИКИ ЛЕТЊИ ПОПУСТ ЕВРО-ЋУНТИЈА!

Нина, девојчица са Шестог месеца, окупља своје другаре и креће у борбу против злог чаробњака из друге димензије...

ТВРА
ПОВЕЗ

Нина наставља своју мисију у потрази за Тајним оком древне Атлантиде...

Дечак, рођен у тренутку потпуног помрачења Сунца, суочен је са избором између Светлости и Таме...

ЛУКСУЗНА
ИЗДАЊА

Црни печат раздваја два света. Ђено га осваја и стиже у школу за децу са магијским моћима...

ПОРУЏБЕНИЦА

Желим да, по специјалној цени од само 840 динара, поручим следеће две књиге:

(упишите називе књига које желите да купите)

Име и презиме: _____

Адреса: _____ Телефон: _____

Поштански број и место: _____

* Трошкове поштарине сноси предузеће EVRO-GIUNTI.

Поруџбеницу пошаљите на адресу:
ИКР EVRO-GIUNTI, Димитрија Туцовића 41, 11000 Београд
а књиге можете поручити и телефоном, позивом на:
011/344-6618, 344-6619, 344-6620

Техничар из највеће фабрике људских модела „3Б сајентифик“ прегледа једну лобању пре него што ће се појавити у продаји.

НАЈНЕОБИЧНИЈА ФАБРИКА НА СВЕТУ

који су га верно подражавали. Служили су не само да би се знало да ли се јетра налази испод или изнад танког црева или колико пршљенова има кичма, него и да би се научило како да се убризга инјекција или ушије рана.

Данас се ови модели најчешће користе у настави анатомије, тако да сецирање лешева све више излази из моде. У 19. веку производња модела људског тела направила је праву малу револуцију у анатомији, јер су се до тог тре-

нутка проучавања заснивала само на цртежима. Отада се студентима медицине могло показати и како све то изгледа у природи, а најновији модели су задивљујући, јер готово у потпуности подражавају природу.

И данас се у „3Б сајентифик“ праве скелети, лобање, бисте, очи и уши, модели који показују проток крви или нервног импулса, све у природној величини или увећано. Али, праве се и модели новорођене деце, трудних жена, ста-

РАДИОНИЦА

Колико стаје један бубрег? Стаје 51 евро, срце 176, а плућа 179 евра... Не, није реч о ужасном црном тржишту људских делова тела, нити су ови органи од крви и нервних влакана већ од пластике и силикона и намењени су кабинетима и лабораторијама медицинских школа и факултета. Учећи на овим моделима, будући лекари и медицински техничари вежбају се како да нас лече.

Фотографије које видите у овој рубрици снимљене су у предузећу „3Б сајентифик“ у Мађарској које је основано пре 188 година, мада се седиште налази у Хамбургу, у Немачкој. Дакле, оно већ готово два века производи руке, ноге, скелете и све друге делове

тела: главни је светски произвођач анатомских модела и друге медицинске опреме.

Још 1819. године, кад медицина није знала за вакцине и рендгенске зраке, у овој фабрици производили су се тродимензионални модели људског тела

Још од почетка 19. века у Европи постоји једна невероватна радионица која прави разне људске органе, кости, ткива и продаје их средњим медицинским школама и факултетима да би се будући радници у здравству добро обучили из анатомије

Лажне женске груди – овако се лекари уче техници палпације.

Увећано људско око на расклапање – одлично за разумевање сложености његовог рада.

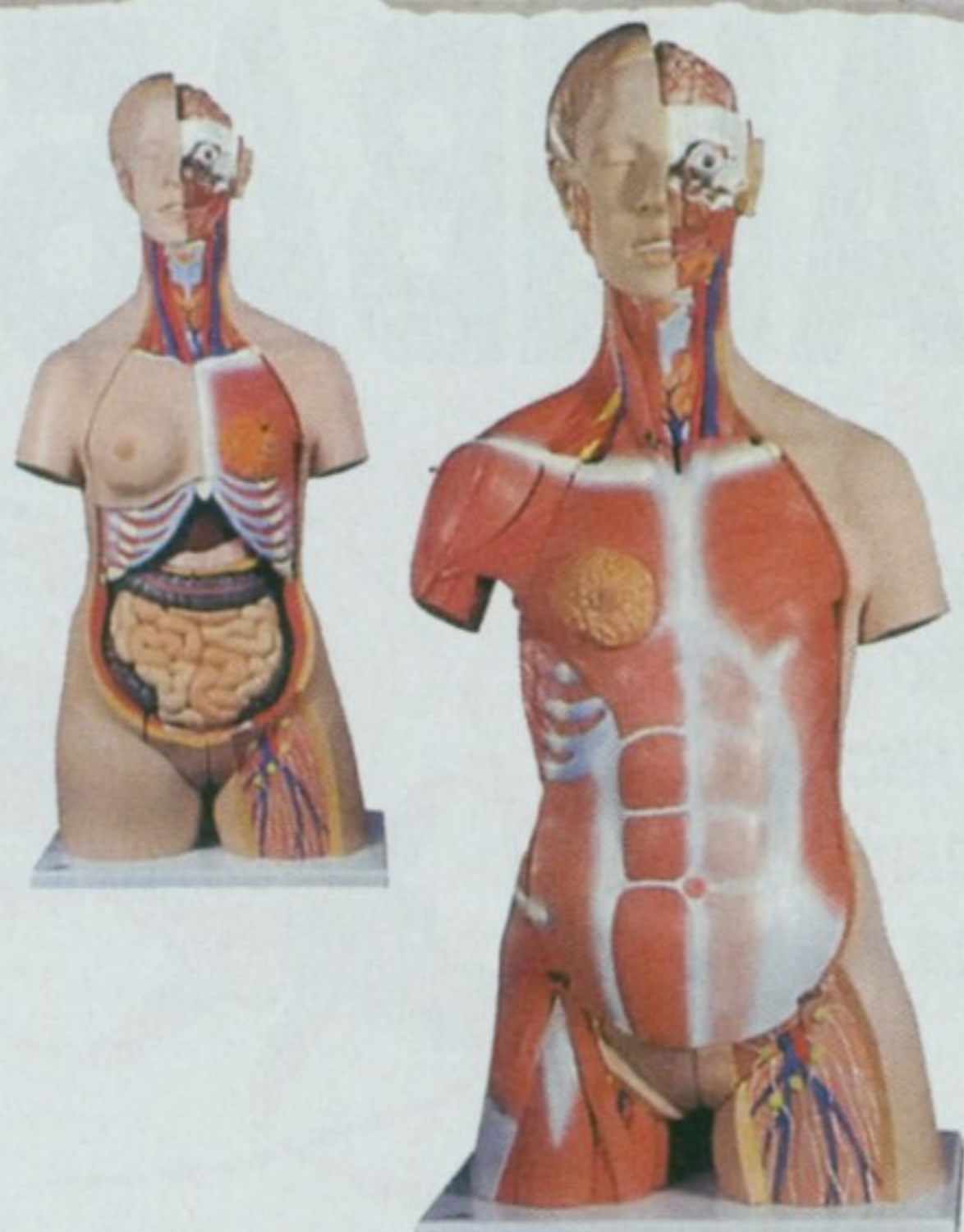
Модели беба које се померају као да су праве.

ријих људи, да би се показало како се људско тело мења у разним добима живота и како лекар треба да прегледа пацијента у обичним или хитним околностима. Постоје и модели преко којих се учи узимање крви или давање трансфузије и вештачког дисања, масажа срца, препипавање женских груди да би се уочили могући чворићи и слично.

Најзанимљивији „делови“ су скелет и мозак, али и торзо од врата до препона, који стаје до 4000 евра будући да садржи унутрашње органе и крвне судове. Постоје мушки и женски модели, као и модели деце. Има оних с мишићима и тетивама или с још више детаља, у зависности да ли ће на њима учити ђаци медицинских школа, студенти медицине или ће се једноставно вежбати људи који учествују у цивилној заштити. Иначе, стални сарадници ове фабрике су професори

ПОДПИСНИК
ЗАБАВНИК

17. 8. 2007.

У радњи с људским деловима може се набавити баш све, али само у научне сврхе.

ЉУДСКОГ ТЕЛА

Лигаменти и мишићни снопови
ногу и руку

Провидна лобања
на расклапање
за детаљно
разгледање

Модели се осликавају ручно
да би се постигло боље
разазнавање детаља.

КАКО ЈЕ РОЂЕНА АНАТОМИЈА

Грци, први лекари на свету, проучавали су људску анатомију сецирајући лешеве. То је прекинуто распрострањивањем хришћанства. Црква је, наиме, аутопсију сматрала неморалним, варварским чином. Због тога је Гален, гладијаторски лекар који је живео у 2. веку, уместо људског сецирао тело свиње, па су записи које је оставио пуни грешака.

Анатомијом се бавио и Леонардо да Винчи у 15. веку, а његови анатомски модели и цртежи артеријског крвотока права су ремек-дела тачности. Револуција у анатомији догодила се тек 1543. године кад је Андреа Весалио, фламански лекар, поново почео да сецира људске лешеве: његово дело „De humani corporis fabrica” побија многе Галенове тврдње и отвара пут ка откривању нових болести и детаљнијем сагледавању физиологије људског тела.

Почетком 17. века почињу да се праве први модели органа и ткива од воска, а 1858. године британски лекар Хенри Греј објављује „Грејову анатомију”, најпознатији анатомски атлас на коме су стасавале генерације лекара. Кад је крајем 19. века откривена пластика, модели су постали бољи ■

анатомије и лекари разних специјалности.

Модели се осликавају руком да би све било без грешке. Делови скелета могу да се померају, а више од 200 костију које га чине направљено је од не-саломљиве пластике веома сличне оригиналу. И лобање одраслих људи, деце и животиња направљене су тако да могу да се расклапају и да се лакше уочи распоред разних можданих области, нервних снопова и крвних судова, али и изглед чулних,

дисајних и нервних путева од главе до пете.

Фабрика о којој говоримо толико добро послује у свету да има поруџбине за modele људи црне, жуте, беле расе. Производи се продају факултетима, школама, министарствима здравља која се баве јавним здрављем људи у више од сто земаља света. А међу купцима су и они који се баве акупунктуром, за коју су такође потребне детаљне мапе тела да би се тачно знало место где треба заборити иглице ■

БУБАШВАБА

Неко би рекао да такво створење само мајка може да воли. А није тако. Уз мало труда можда би и вама могле да се допадну, поготово кад их видите у овако дивним бојама. Можда нисте знали, али бубашвабе су у неким крајевима света култне животиње, а неки воле да их носе и као драгоценити накит – жив

Фотографије које видите на нашим страницама позајмљене су из књиге „Живи драгуљи” калифорнијског фотографа Пола Бекмана који већ годинама снима тајанствени свет тврдокрилаца. Има и свој сајт на Интернету који носи исти назив као и књига, и преко њега продаје чак и постере ових необичних створења. Боје у којима их видите су природне, дакле, нису рачунарски мењане, а то је био и један од разлога да се радознали новинари мало више удубе у све оно што се догађа око ових инсеката ван њиховог природног окружења. На пример:

ЖИВА ОГРЛИЦА:

Тренутно је веома у моди огрлица са живом бубашвабом с Мадагаскара, у коју су усађени кристалићи и штрас, па је зову скарровски (на италијанском се бубашваба каже scarafaggio). Буба је ланчићем везана око врата тако да може слободно да шета на ограниченом простору. Огрлица се продаје под фирмом „Џејред голд” ■

БУБЕ ТОТЕМИ:

Вајарке Дајана Бетнер и Шерон Кри обожавају тврдокрилце, па их израђују од метала и лака у природној величини. Комад стаје од 500 долара па навише ■

ДОКАЗ ЉУБАВИ 1:

„Прави доказ љубави није рећи свом мужу 'Хоћеш ли ти да је згазиш?', него да га следиш кад те за време меденог месеца позове да скупљате балегаре по Сахари.” Ово је изјава Росане Бошин, супруге ентомолога из хобија, специјалисте за бубашвабе ■

ПРЕДМЕТ ОБОЖАВАЊА 1:

Врсту *Chrysochroa fulgidissima* у Јапану зову тамамуши и диве јој се због зеленог оклопа с црвеним пругама. У будистичком манастиру Хориуци у Нари постоји олтар украшен с девет хиљада ових ретких буба ■

ПРЕДМЕТ ОБОЖАВАЊА 2:

Још од древних Египћана, бубе тврдих крила сматрају се знаком среће (скарабеј је чак био једно од отелотворења бога сунца Амон Ра). У Британском музеју у Лондону изложена је најневероватнија од свих: направљена је од комада мермера тешког једну тону, а висока је метар и по ■

ДОКАЗ ЉУБАВИ 2:

„Ми, острашћени скупљачи буба, желимо само две ствари: срећу да нађемо неку коју немамо у збирци (тада смо задовољни) или славу у случају да откријемо неку нову врсту за науку (тада смо победили време).” Ово је изјава Луиђија Бошина, Росаниног мужа ■

1. *Belinota* sp., Тајланд
2. *Deliathis flavis*, Гватемала
3. *Rutela laeta*, Венецуела
4. *Ultiolemur thomsoni*, Коморска острва
5. *Euchroea vadoni*, Мадагаскар
6. *Cerambycida*, Индонезија
7. *Ultiolemur cornutor*, Коморска острва
8. *Lampetis viridicuprea*, Тајланд
9. *Ultiolemur pupieri*, Коморска острва
10. *Tmesisternus arrhenotus*, Индонезија

Agestrata semperi,
Тајланд

У КРАЉЕВСКОМ ОДЕЛУ

Chrysochroa corbetti, Тајланд

САЈМОВИ ЗА ОДАБРАНЕ:

Неки на њих долазе да би куповали или размењивали примерке из својих збирки, а неки само да би гледали ова мала чуда природе. Најважнији сајмови и фестивали који окупљају љубитеље инсеката одржавају се: у Сан Дијегу (САД), у Ботаничкој башти Квејл 14. и 15. јула; у Кампољану поред Модене (Италија) 22. и 23. септембра; у Жувисију поред Париза (најважнија међународна изложба на свету) и Прадесу на Пиринејима (Шпанија) од 4. до 7. октобра ■

РЕКОРДЕРИ:

Тврдокрилац из долине Амазона под надимком Херкулес (*Dynastes Hercules*) најснажнија је животиња на свету. Дугачак је 14 центиметара, а може да поднесе терет који је 850 пута тежи од њега самог. Због тога га проучавају на Факултету за биомеханику у Берклију и користе као узор за нове и сигурније моделе аутомобила ■

БУБАШВАБА И МОДА:

Њихове флуоресцентне боје не могу се вештачки подражавати, па у многим земљама где држе до лепоте тканина у њих уграђују крилца. У Џајпуру, у Индији, одећа украшена тврдокрилцима значи да је њен власник богат човек. На Новој Гвинеји реч је о моћном начину завођења ■

МЕРАЧИ ЗДРАВЕ ОКОЛИНЕ:

На свету постоји више од 3500 врста бубашваба које су драгоцен показатељ биоразличитости. Оне нам говоре да ли је с нашом природном околином све у реду или није. У нашим кућама најчешће се појављују *Blatta orientalis* (највећа), *Periplaneta americana*, *Blattella germanica* (најситнија) и *Supella longipalpa* ■

РАЗЛОГ ДА ИХ МРЗИМО:

Постоји само један – праве велику штету у пољопривреди, каже аутор ових фотографија Пол Бекман ■

ТРИ РАЗЛОГА ДА ИХ ВОЛИМО:

Митови и легенде везани за њих прате нас од праисторије. Чине важан део екосистема. Има их много и лепе су – њихов свет занимљивији је од нашег. (Пол Бекман) ■

ЗАШТО НАС ПЛАШЕ:

Само ако их поимамо као симболе – као што је скарабеј – могу да изазову дивљење. Иначе су ружне, претећи трче по кућама, преносе болести... Уколико хоћете да надмудрите неког колегу који без вашег знања укључује рачунар, можете на десктоп пренети слику неког од ових тврдокрилаца и изненадити га. Изванредне фотографије можете наћи на адресама golathus.com или beetles.source.at, а постоји и видео-игрица типа Second Life, где се скарабеј бори с другим неманима или треба да пређе улицу а да га не згази аутомобил ■

Chrysochroa corbetti, Тајланд (стомак)

6

7

8

9

10

З. М.

РАЈ ЗА

Слике какве желим Kodak Easyshare 5500 All-in-One Printer

Ко још не жели да има малу фотографску лабораторију у кући у којој ће моћи да израђује добре слике у боји и то брзо и јефтино? Сада је то могуће захваљујући уређају куће „Kodak”. Назван је Easyshare 5500 All-in-One Printer. Мали уређај је и штампач, и копир-апарат, и скенер и факс, а у њега је уграђен најновији inkjet систем који одштампаним документима и фотографијама даје оштрину обриса и чистоћу боја. Израда траје само 28 секунди и јефтинија је од сваке досадашње чак 50 одсто. Црни инк кертриџ стаје 9,99 евра, а у боји 14,99 евра. Једним притиском на дугме сви снимци могу да се сместе на меморијске картице или да се пошаљу. Више новца треба одвојити једино за Easyshare 5500. Ипак, није прескуп. Цена му је **199 евра**. Свакако га треба погледати на адреси: www.kodak.com

Сјај кристала USB Glamour Sticks

Иако се баве различитим делатностима, сарадња остварена између стручњака познате фабрике електронских уређаја „Philips” и уметника куће „Swarovski” који обликују скупocene кристале, уродила је плодом. Међу бројним новинама налазе се и дигитални прикључци USB Glamour Sticks.

Прекривени разним, уметнички осмишљеним, облогама од сребра и блештавих кристала, ови USB прикључци нису само украс већ моћни електронски уређаји снаге од 1 гигабајта.

У продаји се налазе по цени од **148 евра** па навише. Приказани су на адреси: www.philips-swarovski.com

Застрашујућа играчка

Remote Controlled Robotic Shark

Одавно се зна да о укусима не треба расправљати. Зато без додатног објашњења приказујемо нову дигиталну играчку произвођача „Hammacher & Schlemmer”. У питању је Remote Controlled Robotic Shark. Ајкула робот на даљинско управљање, дугачка нешто више од пола

метра, креће се кроз воду као права животиња – скреће лево-десно, израња и понире у дубину до три метра. Игра у води траје колико и батерије, петнаестак минута, а ајкулом може да се управља у кругу од 40 метара.

Да би ова застрашујућа играчка, намењена старијима од осам година, деловала

безазленије, стручњаци из „Hammacher & Schlemmer” израдили су је, поред црне, у више јарких боја.

Продаје се по цени од око **100 евра**.

За све који воле овакву забаву адреса: www.hammacher.com открива много више о играчки Remote Controlled Robotic Shark ■

Пријатно расхлађење Brando Mini-Fan

За вентилатор Mini-Fan куће „Brando” многи кажу да је најкориснији изум који доноси освежење током врелих летњих дана.

Иако није већи од кутије цигарета, овај уређај који се USB прикључком једноставно повезује на сваки рачунар, снажно окреће елисе хладећи ваздух у кругу већем од метра. Рад, поготово уз рачунар који исијава, али и одмор у фотељи уз њега заиста прија.

Цена овог вентилатора је око **6 евра**. Више података налази се на адреси: www.usb.brande.com.hk

ТЕХНОМАНЕ

Миш као оловка

Wow-Pen 100 Eco

Да оптички рачунарски миш може да буде мањи, облији и још прила-годљивији руци, па самим тим и једноставнији за руковање, доказали су стручњаци корејске фабрике дигиталних уређаја WOW. Изумели су Pen 100 Eco.

Овај рачунарски миш, налик на танак цојстик, у руку налаже као оловка. Поред изгледа, одликују га још многе особености које га чине јединственим. Wow-Pen 100 Eco први је антибактеријски миш коме заштиту даје танки сребрни премаз, има оптички сензор са 400 DPI, точић за скроловање, дугмиће за управљање, лако и једноставно клизи по свакој подлози, осим по стаклу, а за рад је спреман већ после неколико секунди пошто се USB прикључком повеже на Macintosh или PC.

Већ се налази у продаји по цени од око **30 евра**.

Иако је Pen 100 Eco побрао похвале оних који су га испробали, препоручљиво је упознати и остале одлике овог рачунарског миша.

Адреса за то је: www.wow-pen.com

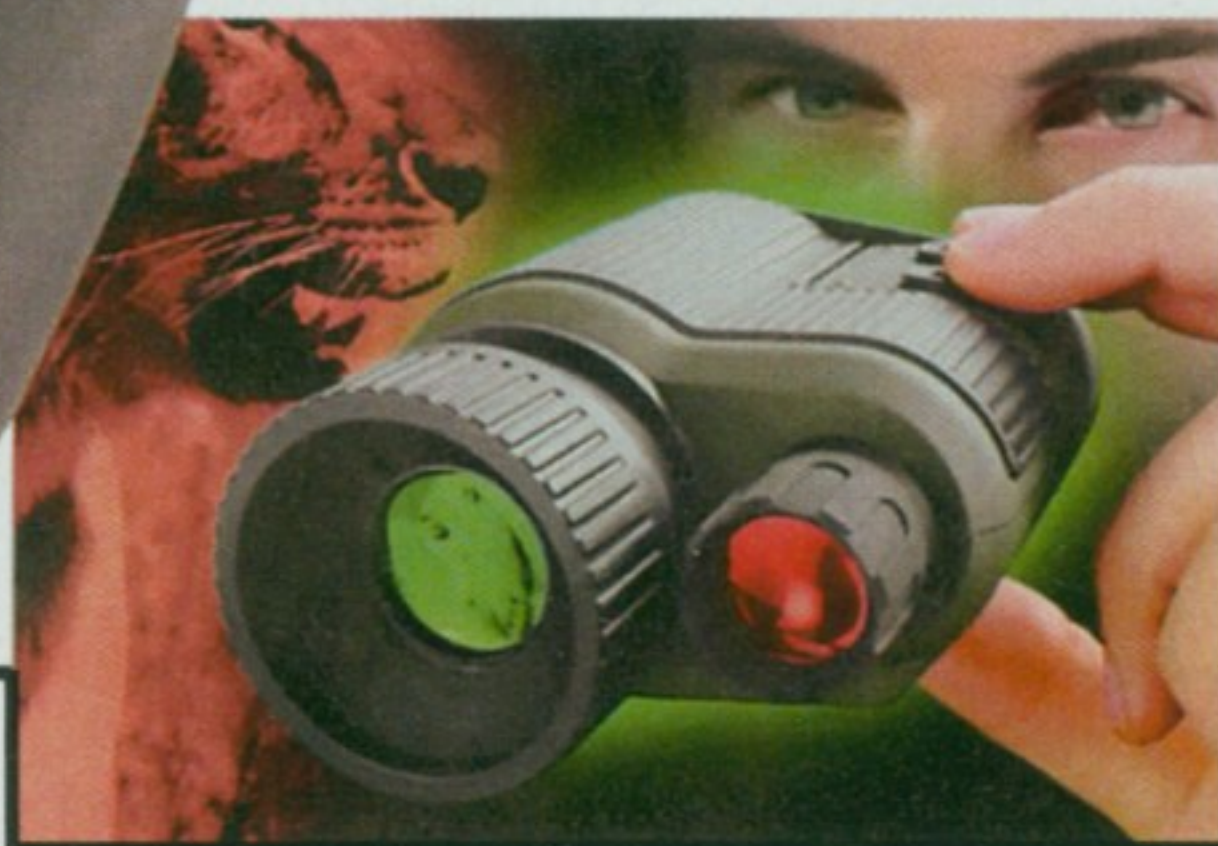
Доглед за ноћно осматрање Bushnell Nachtsichtgerät

Аустријска кућа „Pro-Idee“ с поносом је приказала нови модел догледа за ноћно осматрање назван Bushnell Nachtsichtgerät. Мали, величине 18,3 x 5,8 x 8,4 центиметара, доглед је опремљен савременом технологијом и инфрацрвеним зрацима, па, чак и кад није месечина и нема звезда, њиме могу јасно да се

виде предмети у природи. Савршен је за истраживаче и љубитеље природе, баш као и поморце. Цена је око **270 евра**.

Приказан је на адреси:

www.proidee.com

100 грама звука

Torian Infusion Portable Wi-Fi Radio

Малих, а моћних радио-апарата/плејера све је више. Један од таквих је и Infusion Portable Wi-Fi Radio аустралијске куће „Torian“.

По мишљењу стручњака, издваја се бројним особинама. Тежак је свега 100 грама, стаје на длан или у џеп, али, захваљујући Wi-Fi технологији и моћној меморијској картици, има велике могућности почев од пријема UKW програма и свих Интернет радио-станица, снимања емисија, до преслушавања звучних записа с MP3 плејера. Ипак, за мали радио-апарат потребно је издвојити **250 евра**.

Да ли је цена оправдана, открива адреса:

www.torian.com.au

С. Делибашић

Куглични треножац за камеру

Joby Gorillapods

Направити добар снимак дигиталном камером заиста није никаква тешкоћа, али до сада је често било немогуће снимити све што се пожели јер је за то потребан чврст ослонац. Најзад је и та невоља решена. Направљен је Joby Gorillapods, треножни држач за камеру. Састоји се од низа куглица које могу да се окрећу за 360 степени, ногари држача су савитљиви и лако их је поставити на нераван, рецимо, стеновит терен или обавити око жице, стуба, гране.

Joby Gorillapods израђује се у три модела и сходно томе цена се креће од **21,95 до 49,95 евра**.

За све остале податке о треножном држачу треба погледати адресу:

www.joby.com

107552

НЕОБИЧНИ ТУРИСТИЧКИ ПРОХТЕВИ

Људи се полако враћају с годишњих одмора. Ближи се почетак школске године. Лето, бар у овом делу света, полако измиче. Стиче се утисак да су туристички походи с једног на други крај планете све бројнији, тако да је тешко наћи онај лепо, незагађени и тихи кутак где вас други неће гурати лактом у стомак, фотографисати преко ваше главе, заузимајући последње место на плажи, пропланку или ресторану.

Да не говоримо о славним личностима у чији се живот путем петпарачких медија с неутаживом страшћу уносе такозвани обични људи. Вртоглави развој медија и њихово присуство на сваком педљу земље дозлогрдило је управо тим „омиленим личностима“. Можда је у почетку пријало кад су их стално пратили и фотографисали, али тако нешто – пре или касније – досади. Због тога се богати а славни одлучују за прилично необична летовања. Одлазе тамо где их папараци и знатижељни новинари неће наћи.

Ево и примера: недељу дана у свемиру, у руском броду

је ће редакције да плате исту суму само да фоторепортери сниме неку славну личност у најнепријатнијем тренутку! Да ли ће пипци „великог брата“ стићи и до морског дна? Видећемо за неколико година...

У предузећу које се бави производњом и изнајмљивањем подморница „U. S. Submarine Inc.“, са седиштем у Портланду, у америчкој држави Орегон, овога лета нису знали шта ће од посла. Наиме, било је више од стотину наруџбеница за летовање у подморници. Уговором је предвиђено да туриста остаје непознат. Ко су људи који летују сто осамдесет метара испод морске површине? Где су смештене њихове подморнице? Где урањају? Роман Абрамович, руски милионер и власник фудбалског клуба „Челзи“, признао је да је он један од оних који летују под водом, али је напоменуо: „Ако нађете где ми је подморница у којој ћу летовати, ја ћу вам је откупити и поклонити!“

Још један клијент одао је сам себе: то је Пол Аллен, четврти најбогатији човек на свету и један од оснивача

**СЛАВНИМ
И БОГАТИМ
КАО ДА СУ
ДОДИЈАЛА
СВЕМИРСКА
ПУТЕШЕСТВИЈА,
ПА СУ
ОДЛУЧИЛИ ДА
ПОТРАЖЕ СУВУ
КРПУ ДУБОКО
ДОЛЕ. А ОНИ НИ
СЛАВНИ НИ
БОГАТИ ЗА
МАЛЕ ПАРЕ ЈУРЕ
СВОЈЕ СНОВЕ...**

- Назив: „Феникс 1000“
- Дужина: 65 метара
- Пречник: 13 метара
- Тежина: 1500 тона
- Брзина: 15 чворова, 28 километара на час
- Боравак под водом: 180 часова
- Највећа дубина: 180 метара
- Цена: 80 милиона долара

ЛЕТОВАЊЕ НА ДНУ

„Сојуз“, стаје двадесет пет милиона долара. Ко воли нек изволи. То заиста не звучи незанимљиво за онога ко је храбар. Фотографи ће излетнике у свемир моћи да испрате само до полетања. Међутим, постоји једна препрека. Да би неко летовао у свемиру, у свемирском броду, мора да буде заиста храбар и обучен за то. Осим тога, свемирска „туристичка дестинација“ изашла је из моде још пре неколико година!

Седам дана – 80 милиона долара

Нови „статусни симбол“, како се иначе каже међу новопеченим богатшима, јесте приватно подводно летовање. Ево и цене: седам дана у подморници „Феникс 1000“ – дугачкој шездесет пет метара, а тешкој хиљаду и пет стотина тона – стаје осамдесет милиона долара.

Летовање на „Фениксу“ је као да лично доживљавате „Двадесет хиљада миља под морем“ или „Лов на Црвени октобар“. Сматра се да је приватност такође загарантована. Ко би могао да вас нађе на морском дну? Нико осим добро опремљених новинара чишездесет

„Мајкрософта“. У ствари, он није толико запео да се склопи од јавности, већ да летује у „жутој подморници“, као знак почасте својој обожавамој музичкој групи. Стога је наручио да му подморницу обоје у жуто како би могао да каже да је био у жутој подморници опеваној у песми „Битлса“.

С друге стране, Брус Џонс, оснивач „U. S. Submarine“, каже: „Уколико бих некоме одао листу својих клијента, могао бих одмах да се убијем!“

Особа која се одлучи да недељу дана борави две стотине метара под морем изгледа да је све остало досадило. Исто као што је био случај и са свемирским летелицама. У подморни-

ци је, међутим, знатно удобније. Уместо посматрања небеских тела, туриста ужива у разгледању морских дубина, псковитог или стеновитог дна, необичних риба и коралних гребена. И, што је још важније, нико му засад не смета, а он се башкари у просторијама уређеним као у хотелу с пет звездица.

Раскошне туристичке подморнице веома су сличне војним, бар што се тиче механике. Не носе наоружање, али су, бар тако тврде произвођачи, у сваком тренутку под будним оком тајних полицијских и војних служби, тек толико да се зна где су.

Покушавајући да сазнају ко су људи који летују под мо-

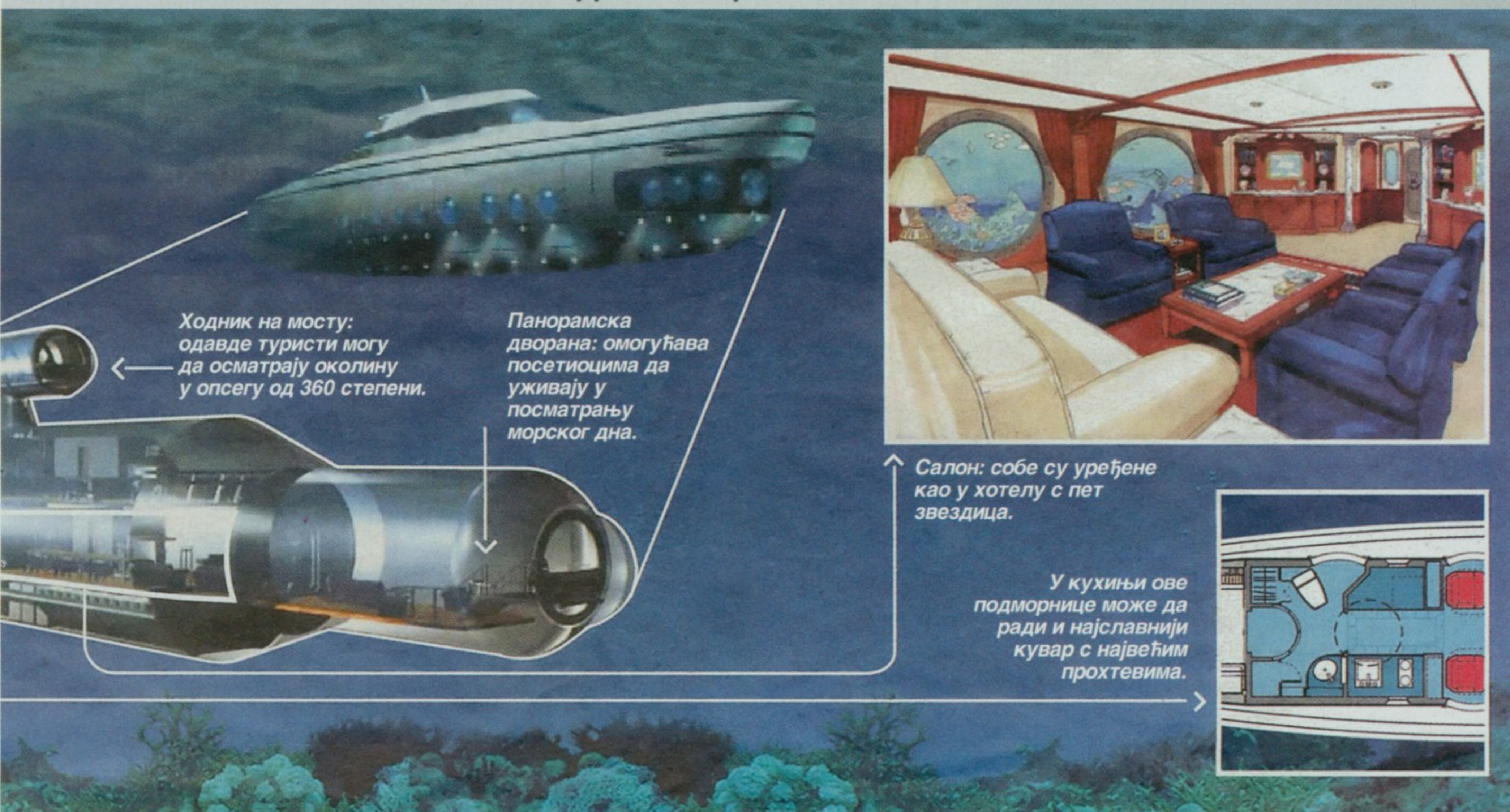
рем, новинари су били упорни распитујући се код славних и богатих људи. Ђанкарло Физикела, возач „формуле 1“, рекао је да би њему било баш драго да борави у подморници, али је изразио уверење да његова жена не би издржала дуже од пола дана. Славни модни креатор Роберто Кавали гнуша се ове нове туристичке страсти. Каже да су и одлазак у свемир и летовање под морем израз само једног осећања: богаташке досаде.

Кућа Раскољникова, урбана легенда

С друге стране, „мали људи“ обилазе, уколико скупе довољно новца, светске престо-

ЛИЧНА КАРТА ТУРИСТИЧКЕ ПОДМОРНИЦЕ

У МОРА

нице носећи у рукама боцицу с водом, а сендвич у ранцу. Сатима стоје стрпљиво испред музеја, фотографишу древне грађевине, купују сувенирчиће... Међутим, ни они нису лишени „мушица“. Уобичајене туристичке туре нису им више довољне. Познато је да путовања распаљују машту и кад се човек нађе на одређеном историјском месту као да губи осећај за разлику између стварног и замишљеног света. Тако бар бива они-ма који посете „Венецију севера“ – Санкт Петербург, руски царски град.

Сем крунисаних глава, овде су живели најславнији руски уметници. Али, туристима више нису занимљиве куће у којима су живели писци, већ оне где су смештали јунаке својих дела. Тако их, на пример, не занима кућа у којој је живео Фјодор Достојевски (1821–1881) крај канала Грибоједов, већ зграда која по опису одговара оној у којој је о свом злочину толико размишљао Родион Раскољников, главни јунак романа „Злочин и казна“. А прича о овој

Поруке на зиду упућене Раскољникову и прочеље куће у којој је „живео“ лик из романа.

кући права је урбана легенда. Непознати читалац је, само на основу „упутстава“ датих у роману, открио зграду „у Улици С с бројем 9“, о којој је писао Достојевски. Затим је ушао кроз гвоздену капију и схватио да се налази у кући у којој је „заиста живео“ Раскољников!

Кад се данас кроз капију уђе у прашњави улаз који мирише на мемлу, посетилац ће угледати бројне графите који досежу до стана на последњем спрату. То је, наводно, стан где је боравио Раскољников. Од приземља до врата на којима стоји зарђали катанац исписане су бројне поруке туриста, приврженика романа Фјодора Достојевског. Стиче се утисак да су они толико уронили у свет „Злочина и казне“ да не виде границу између историјске личности и лика из романа. Ни време ту изгледа не игра никакву улогу. Графити су различити и по садржају и по изгледу. На неким пише: „Не кај се, старица је ужасна“, или: „Не чини то, Рођо, покајаш се!“ Извесни поручују Раскољникову да уради нешто у садашњем тренутку: „Среди мог шефа!“, или: „Убиј наставницу!“, како гласи пору-

ка неких лоших ђака. „Обрачунај се с Берлусконијем!“, вапију недвосмислено италијански читаоци, посетиоци Санкт Петербурга. И тако даље...

Становници ове петроградске куће већ су се навикли на бат корака туриста који тумарају ходником по цео дан. Кућа на којој је спомен-плоча Фјодору Достојевском и у којој је он једно време живео удаљена је неколико минута хода, али њу посетиоци из иностранства ређе посећују. Чини се да је од писца постао славнији његов сопствени јунак: Раскољников ■

М. О.

шездесет један

НАУКА О ЖРТВАМА

Молио бих те да ми одговориш на питање шта је то виктимологија.

ЛУКА ЂУКИЋ
Б. Маглић

Виктимологија (victima – жртва, logia – наука) грана је криминологије која проучава особе и групе које су жртве криминала, рата, верских, расних и политичких прогона, саобраћајних несрећа, елементарних непогода. Ова наука бави се психолошким условима који су, због одређених догађаја који су претходили, утицали да нека особа постане жртва и касније трпи последице. Осим жртава, виктимологија проучава и профил насилника и, радом државних, судских и социјалних служби, настоји да превентивно утиче да се њихов број што више смањи ■

Јагоде су за
Вас

Драги Забавнице,

Зовем се Наташа и мени
важни животиње, а посебно
леопарде, вукове и мачке, па
ако би могао да ми поша-
љеш постер, најбоље од
леопарда. Моја адреса је:
Брате Ракић 144/15 Суботица.
Презивам се Вучићевић!

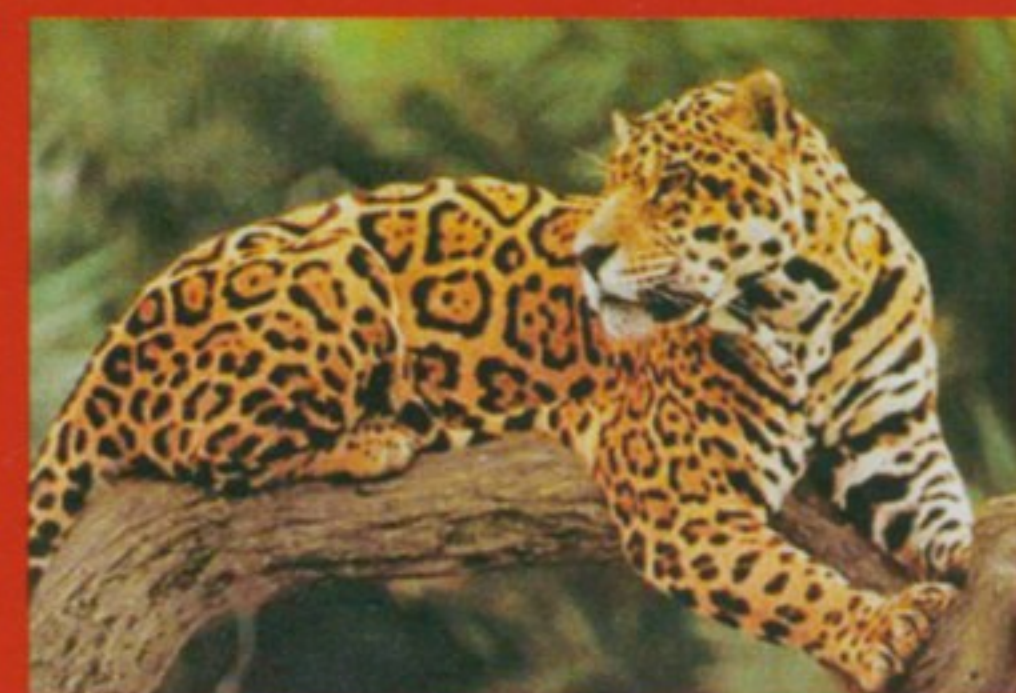
Молба:

Молим те да не пошљаш
леопарда са јаким и ре-
виром, још боље мени по-
шљај, али ја верујем у тебе!
Унапред захвална! Наташа

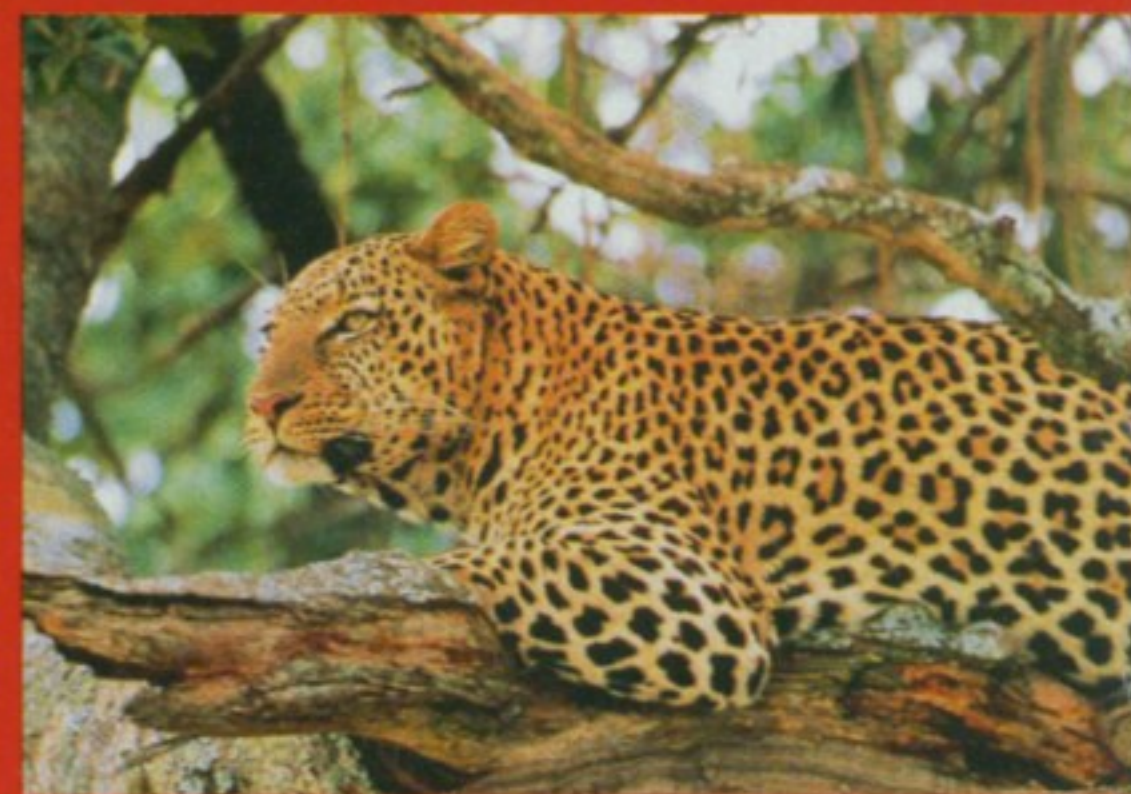
Суботица

ГЕПАРД (Acinonyx jubatus)

ЈАГУАР (Panthera onca)

ЛЕОПАРД (Panthera pardus)

ДЕЈСТВО КРОМПИРА НА СЛИКУ

У неком часопису прочитала сам да се прашина и остала прљавштина са слике урађене уљем на платну може очистити сировим кромпиром. Да ли је то тачно?

НАДИЦА
са Савске падине

Од професора технологије с Факултета ликовних уметности у Београду сазнали смо да ипак није упутно уљу-ну слику чистити сировим кромпиром. Уколико желиш да скинеш прашину с платна направи пену од неког благог детерџента и њом пажљиво опери слику и одмах је обриши ланеном крпом или неком тканином од природног материјала. Ако је платно сувише потамнело, а боје од времена изгубиле сјај, чишћење слике треба поверити стручњаку ■

Поводом ваше приче „Чаробна шума“ шаљем вам неколико сличица из београдске „чаробне шуме“ која се налази у парку изнад Андрићевог венца. Било би занимљиво коментарисати да ли су разлози настанка београдске „чаробне шуме“ и описане у вашем чланку, исти.

Поздрав од читаоца вашег (и нашег) „Забавника“ који је прочитао све „Забавнике“ од 1. до последњег броја.

НИКОЛА АРСЕНИЋ
Београд
Милутина Бојића 9/1

24. VII 2007.
ZA POLITIKIN ZABAVNIK DOPISUJTE SE LJUDI

EVO OPET VAM PIŠEM ALI OVAJ PUT DA ~~PO~~ POPRAVITE GREŠKU VEROVATNO ŠTAMPARSKU.

DAKLE NAPISALISTE POGREŠNO ~~IME~~ IME ZADNJE POŠTE DRAGOBRAČA. ~~AME~~ ZNAČI TREBALISTE DA NAPIŠETE

ZP. DRAGOBRAČA ANE CI TRAGOBRAČA

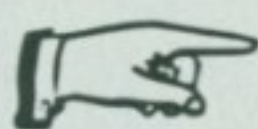
MOLIM VAS DA TO ISPRAVITE NAPIŠETE OPET ONAJ ISTI TEKST SAMO OVAJ PUT SATAČNOM ADRESOM. TO SE DESILO U BROJU 2893 IZDAT 20.7.2007. DOPISUJTE SE LJUDI.

~~ADRESA~~ TAČNA ADRESA:
BRANKO NIKOLIĆ

34234 ĐURISALO ZP. DRAGOBRAČA
KRAGUJEVAC

SRBIJA

UNAPRED HVALA

Дописујте се, људи!

Мало сам ситарији читалац. Захваљујући „Забавнику“ сипео сам бројне пријатеље у ондашњој Југославији, а и у иностранству, најпре дописивањем, поштом и оним правим сусрећима. Пишем вам због једног Интернет сајта посвећеног особама које скупају разгледнице, поштанске марке, траже пријатеље с којима би се дописивале или онима који желе да унапреде знање страног језика. Идеја је да се примају и шаљу разгледнице од поштом нејошних људи из свих крајева планете. Напомињем да је пожељно знање енглеског језика. Наравно да је све поштом беславно. Адреса сајта: www.postcrossing.com

Велики поздрав
Милан Ранисављевић

GDE SI?
ŠTO SE NE JAVLJAŠ?
ČEKAM TE NA
MYPARTYFUSION.COM

MY PARTY
FUSION
.COM

ЗАБАВНИКОВЕ ЛОГИЧКЕ ЗАГОНЕТКЕ

РЕШЕЊА

1. ТРИМИНО

(a)	1	2	3	1	2	3	1	2	2	1	3	2	1	3	2	1
	3	1	2	3	1	2	3	1	1	3	2	1	3	2	1	3
	2	3	1	2	3	1	2	3	3	2	1	3	2	1	3	2
	1	2	3	1	2	3	1	2	2	1	3	2	1	3	2	1
	3	1	2	3	1	2	3	1	1	3	2	1	3	2	1	3
	2	3	1	2	3	1	2	3	3	2	1	3	2	1	3	2
	1	2	3	1	2	3	1	2	2	1	3	2	1	3	2	1
	3	1	2	3	1	2	3	1	1	3	2	1	3	2	1	3

(c)																

Обележимо поља шаховске табле бројевима 1, 2 и 3 како је то учињено на слици (a), а затим као на слици (b). Запажамо да фигура тримина, ма како је поставили, покрива три поља која су обележена различитим бројевима. Исто тако пребројавањем се добија да су у оба случаја на табли исписане 22 јединице, 21 двојка и 21 тројка. Због тога се након

прекривања табле, ма како да се оно изврши, мора показати да је непокривено оно поље на коме је и при једном и при другом обележавању поља записана јединица. То су, као што видимо на слици (c), четири шрафирана поља. Лако је поставити фигуре тримина и распоредити их тако да једно од тих поља остане непокривено. Један од распореда приказан је на слици (d) ■

2. ЛУКА И БРОДОВИ

Сви бродови поново ће бити у луци после 60 дана (најмањи заједнички садржалац за 2, 3, 4, 5, 6 је 60), односно 31. јула ■

3. УМЕСТО СЛОВА

Решење је приказано табелом ■

a	2	4	8	16	32
b	32	16	8	2	1
c	4	8	16	32	64
d	48	24	12	6	3
e	2	4	8	16	32
f	32	16	8	4	2
g	1	2	4	8	4
h	192	96	48	24	12

4. ПОДЕЛИТЕ!
Дајемо једно од решења ■

5. МАРКО И ЈАНКО

Нека је од сусрета прошло x часова. За то време њих двојица заједно су прешли 12 километара. То можемо изразити и овако:
 $4x + 5x = 12$, односно $x = 4/3$ часа.
Марко је прешао $4 \cdot 4/3$ km, односно 5 и $1/3$ km, а то је тражена удаљеност ■

Лето

Ова књига нам сликовито и духовито открива КАКО настају ствари које нас окружују: од фармерица до плаћаних меда, од брода у боци до даске за сурфовање, од гуме за жвакање преко чипса до сладоледа... и још много чудесних трансформација!

Читајте оно што вољите!

Свака од ових кратких филозофских прича садржи оригиналну зен приповетку и моралну поуку. Главни ликови су животиње које носе људске особине. Уче нас како да победимо досаду, остваримо своје циљеве, у свему препознајемо добре стране и уживамо у животу!

Beli Put
Izdavačka kuća
www.beliput.co.yu

ПОСЕТИТЕ НАШУ КЊИЖАРУ!

Zeleni venac, Jug Bogdanova 8a, 11000 Beograd
Radno vreme: 09 - 22h, radnim danom i vikendom

planet
multimedia center

6. СОЛИТЕРИ

	13	10	14	12	11	
5	10	11	12	13	14	
4	11	12	13	14	10	
	12	14	11	10	13	2
	14	13	10	11	12	3

1 2 4

7. ДУЖИНА ДУЖИ
Дуж је дугачка
20 центиметара ■

8. ПОПУНИТЕ
ПРАЗНА ПОЉА!

8	5	7	3
4	5	8	6
5	6	4	8
6	7	4	6

9. УПОТРЕБИТЕ ЗАГРАДЕ! (7 · 9 + 12) : 3 - 2 = 23 ■

10. ДВОЈИЦА МОТОЦИКЛИСТА

Нека је први мотоциклиста путовао x , а други у часова. Тада се први одмарао $u/3$, а други $x/2$ часова. Пошто су обојица провела на путу исто време, то је $x/2 = 2u/3$, одакле је $x = 4u/3$. Дакле, први је на путовању потрошио више времена, то јест други мотоциклиста путовао је брже од првог ■

11. ЛОГИЧКИ ПРОБЛЕМ

	VIII1	VIII2	VIII3
СЛАВИША	-	+	-
ЉИЉАНА	-	-	+
НАДА	+	-	-
МИЛАН	-	-	+
СТАНИМИР	+	-	-
ЈАДРАНКА	-	+	-

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Њир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941); год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952)-... - Београд : Политика Магазини, 1939-1941; 1952- (Београд : Политика АД). - 30 см

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник
(Ћирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

У,
ШТА ЈЕ ТУ
БРОЈЕВА!

РЕШЕЊА

АНАГРАМ

Зубин Мехта

КОЛО

Кокоњеште

ТЕШКА УКРШТЕНИЦА

Зоолог, опустити, Острог, поочим, им, к, острво, љигавци, нос, отиснути, рит, отка, аркаде, Асја, поручник, Љок, ат, лопов, Адок, вајно, ер, мое, авокадо, р, онда, Ритопек, во, Тир, Бари, иколико, ацетати, оје, оцат, ринологија, одано ■

О	З	О	О	Л	О	Г	О	О	П	У	С	Т	И	Т	И
О	С	Т	Р	О	Г	О	П	О	О	Ч	И	М	О	И	М
К	О	О	С	Т	Р	В	О	О	Љ	И	Г	А	В	Ц	И
Н	О	С	О	О	Т	И	С	Н	У	Т	И	О	Р	И	Т
О	Т	К	А	О	А	Р	К	А	Д	Е	О	А	С	Ј	А
О	П	О	Р	У	Ч	Н	И	К	О	Љ	О	К	О	А	Т
Л	О	П	О	В	О	А	Д	О	К	О	В	А	Ј	Н	О
Е	Р	О	М	О	Е	О	А	В	О	К	А	Д	О	О	Р
О	Н	Д	А	О	Р	И	Т	О	П	Е	К	О	В	О	О
Т	И	Р	О	Б	А	Р	И	О	И	К	О	Л	И	К	О
А	Ц	Е	Т	А	Т	И	О	О	Ј	Е	О	О	Ц	А	Т
Р	И	Н	О	Л	О	Г	И	Ј	А	О	Д	А	Н	О	

ИСПУЊАЉКА

Хиландар, Света гора
(хуманост, Милешева,
бајонета, интеграл,
донатори, тартарат) ■

ДОМИНО УКРШТЕНИЦА

Бакрач, осликати, епарх, свуд,
Лувр, Лап, апоен, Кат, в, орао,
антикатада, мт, Рона, трун, рс,
омладина, Енаре, Раиса,
трава, оно, Енрике Иглесијас,
ест, Рики Мартин, Ант, сат,
поворка, степеник, Рангун, Тирол,
Србин, Одо, ан, тикети, сув,
с, ракета, ОРЛ, Дизи,
т, Аријел, аманет, аула,
аранжирати ■

ПОТИРАЉКА

Земун

АНАГРАМ

Еруптивна стена

С. Б.

ствар по закону обавезно означавање имена

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

БРОЈ 2897

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника“ изашао је
28. фебруара 1939. године

Генерални директор Срђан Јанићијевић

Заменик генералног
директора Вернер Херић

Директор Матијас Вајмер

Главни и одговорни
уредник Зефирино Граси

Издаје ПОЛИТИКА Магазини ДОО

Штампа ПОЛИТИКА АД

Графички уредник Горан Војиновић

Редакција Слободанка Делибашић
Јасна Лукић
Петар Милатовић
Мирјана Огњановић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић

Техничка редакција Бранислав Вукомановић
Зорица Милошевић
Јелена Попадић
Митра Тиљев

Секретаријат Зорица Филиповић

Редакција „ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК“
Македонска 29
11001 Београд, П. факс 124

Телефони секретаријат 330-1452; 330-1456

техничка редакција 330-1454

центра 3373-111

преплата 330-1617

Оласни сектор Македонска 29, 3373-349

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец 387,00 дин. 3 месеца 1.160,00 дин.
6 месеци 2.317,00 дин.

Текући рачун код Комерцијалне банке

АД Београд: 205-97096-91

Наш нови текући рачун код RAIFFEISEN BANK

АД Београд је: 265-1100310005857-35

Претплату слати уз обавезну назнаку:

ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ

„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“.

Обавештење о претплати можете добити на тел. 330-1617

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодишња/возом: 109 EUR или противвредност
осталих валута. Полугодишња/авионом: I група –
Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка:
126 EUR. III група – Америка – Аустралија:
132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR

(или противвредност осталих валута)
за иностранство вршити преко:

I DEUTSCHE BANK AG FRANKFURT AM MAIN DE: DEUTDEFF

Korisnička banka: 100 9363029 0000

RAIFFEISENBANK, Resavska 22, Beograd

SWIFT CODE: RZBSRSBG

Korisnik: RS35265100000002543779

POLITIKA MAGAZINI DOO Beograd

II DRESDNER BANK AG Frankfurt am Main,

Germany SWIFT CODE: DRESDEFF

Korisnička banka: KOMERCIJALNA BANKA

AD, Beograd, Sv. Save 14

Serbia

SWIFT - BIC: KOBBSRBGXXX

Korisnik: RS35205002000984500033

POLITIKA MAGAZINI DOO, Beograd

Makedonska 29, Beograd

Код уплате обавезно навести:

Претплата на лист Забавник

Копију уплате и адресу послати на:

ПОЛИТИКА Newspapers and Magazines

– 11000 Београд,

Булевар деспота Стефана 24/1,

Србија или на факс ++ 381 11 330-1234

Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.co.yu

Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

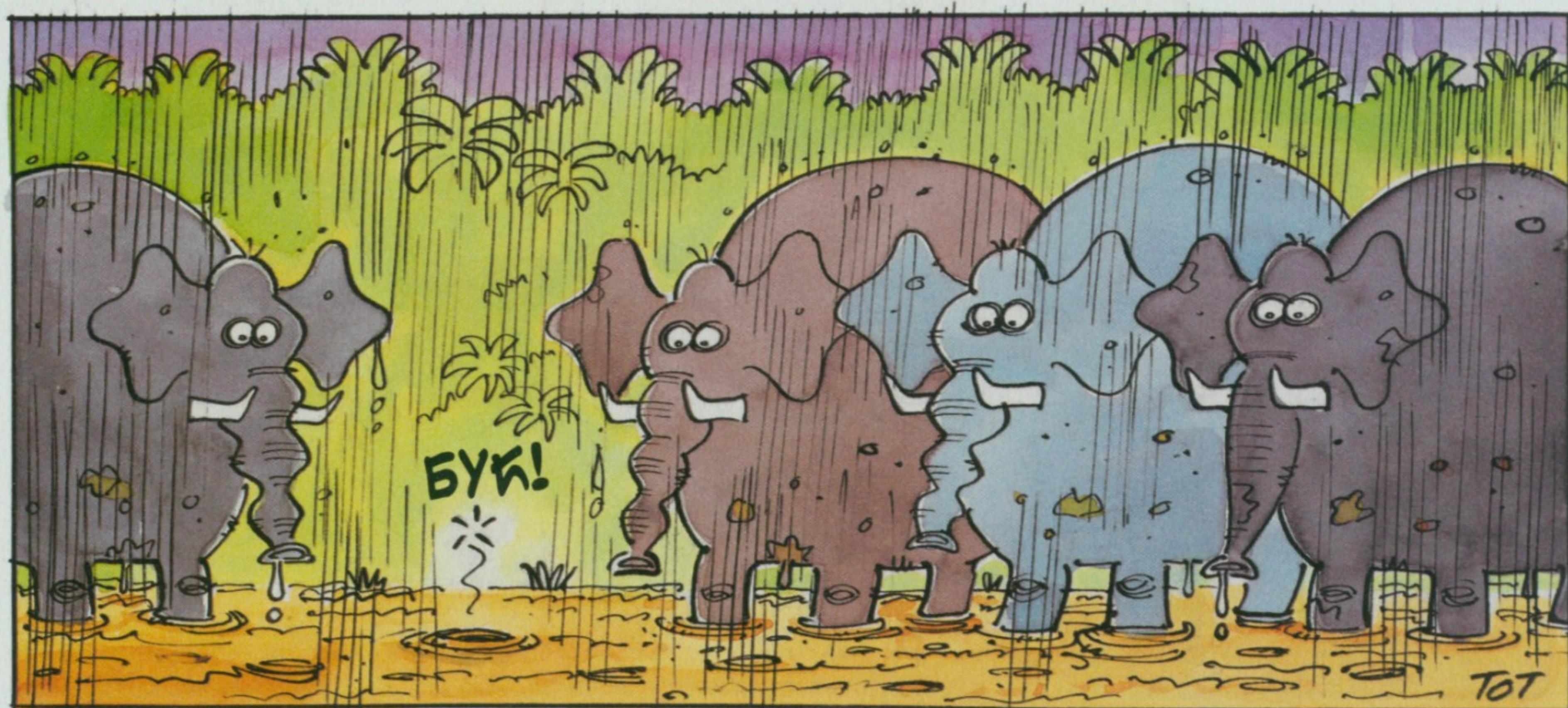
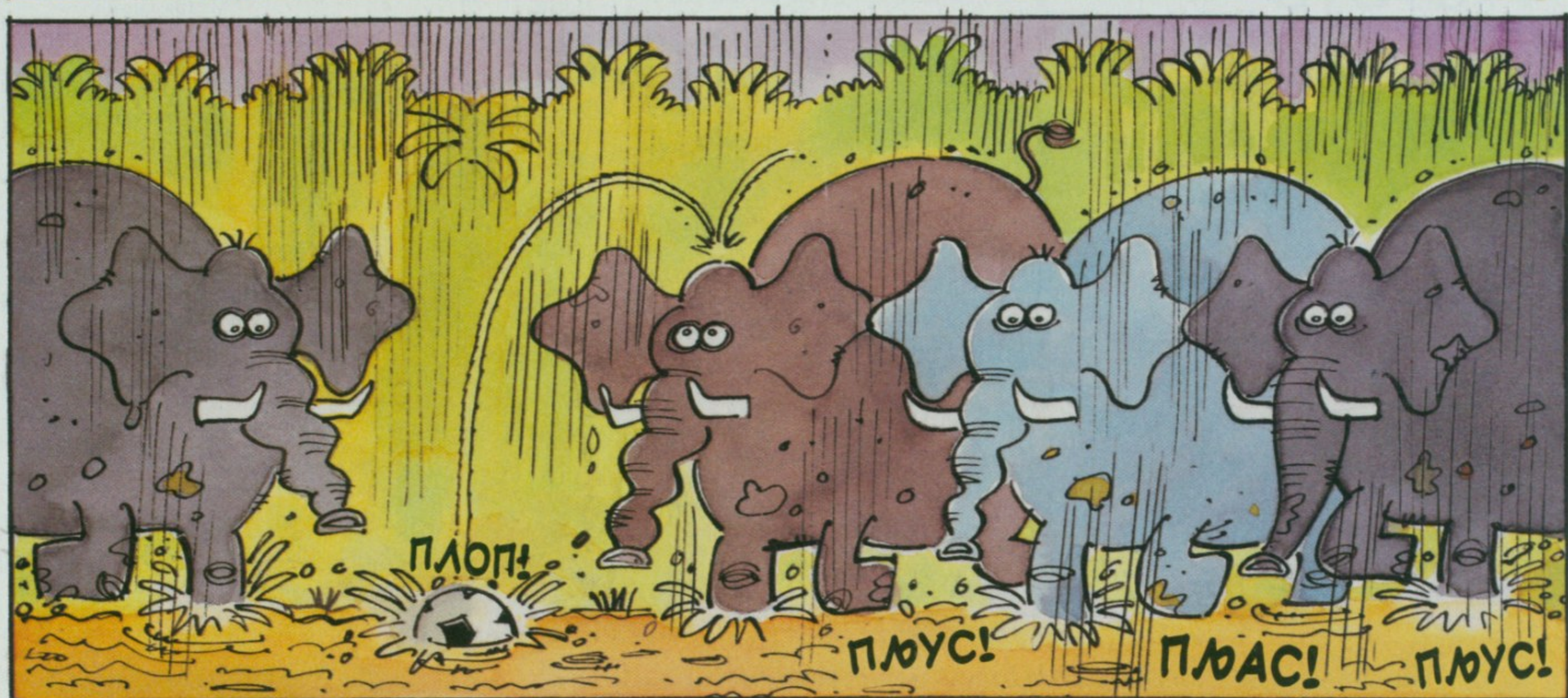
НАСЛОВНА СТРАНА

РАСТКО ЋИРИЋ

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК

10. 8. 2007.

— шездесет пет —

РЕКЛИ

СУ О ДУШИ

**ЧОВЕКОВА ДУША НЕОДВОЈИВА ЈЕ
ОД ТЕЛА. ОНО ШТО НАЗИВАЈУ ТЕЛОМ,
ЈЕСТЕ ДЕО ДУШЕ КОЈИ СЕ РАЗЛИКУЈЕ
ПО ТОМЕ ШТО ИМА ПЕТ ЧУЛА.**

Вилијам Блејк
енглески песник и сликар
(1757–1827)

**САМО МИРУЈУЋИ И ОДМАРАЈУЋИ
ДУША ПОСТАЈЕ МУДРА.**

Семјуел Бекет
ирски књижевник
(1906–1989)

**ЈЕДАН ОД ДОКАЗА О БЕСМРТНОСТИ
ДУШЕ ЈЕСТЕ ЧИЊЕНИЦА ДА СУ
МНОГОБРОЈНИ ЉУДИ ТАКОЂЕ
ВЕРОВАЛИ ДА ЈЕ ЗЕМЉА ПЉОСНАТА.**

Марк Твен
амерички књижевник
(1835–1910)

ВЕЛИКЕ ДУШЕ ПАТЕ У ТИШИНИ.

Фридрих Шилер
немачки песник
(1759–1805)

**ДУША ЈЕ ВЕЧНА – ОНО ШТО НЕ УРАДИ
ДНАС, УЧЕНИЋЕ СУТРА.**

Виталино Бранкати
италијански писац
(1907–1954)

**ОД СВИХ
ОТРОВА,
ДУША ЈЕ
НАЈЈАЧИ.**

Новалис
немачки песник
(1772–1801)

**МОЈУ ДУШУ
ЕРОС ЊИШЕ
КАО ВЕТАР ДРВО
НА ПЛАНИНИ.**

Сапфо
старогрчка песникиња
(650–590. пре н. е)

Амерички научник
Данкан Мекдугал проценио
је 1907. године
да је човекова душа
тешка – 21 грам.
Године 2003. снимљен је
и играни филм „21 грам”

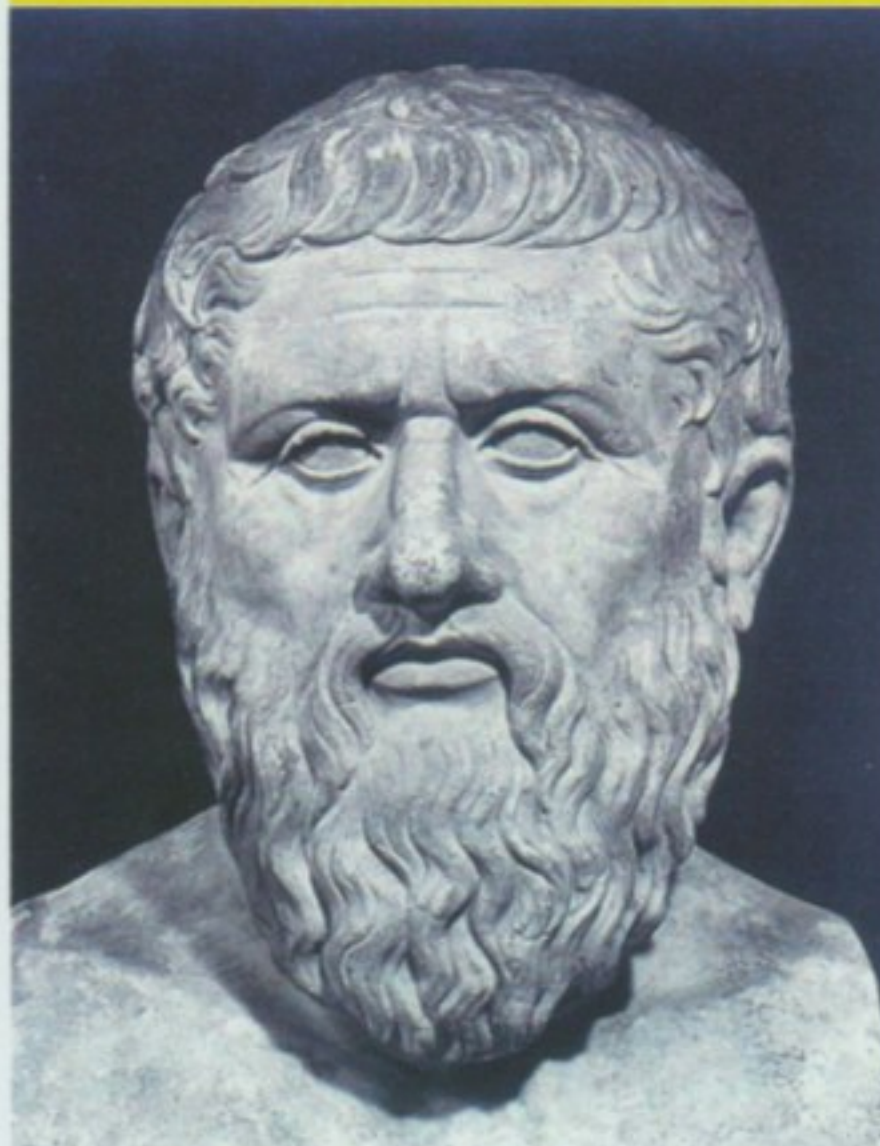

**АКО БИ
ЧОВЕКОВА
СРЕЋА
ЗАВИСИЛА
ОД ЧУЛА,
ЖИВОТИЊЕ
БИ БИЛЕ
СРЕЋНИЈЕ
ОД ЉУДИ.
МЕЂУТИМ,
СЕДИШТЕ
ЉУДСКЕ СРЕЋЕ
НАЛАЗИ СЕ
У ДУШИ.**

Сенека
римски филозоф,
писац и државник
(4. пре н. е–65)

**ЛАЖИ НЕ САМО
ШТО СУ ЛОШЕ
САМЕ ПО СЕБИ,
ВЕЋ ЗАГАЂУЈУ
ДУШУ ЗЛОМ.**

Платон
старогрчки филозоф
(428–347. пре н. е)

**РЕЧ ЈЕ ОГЛЕДАЛО
ДУШЕ. ЧИМ НЕКИ
ЧОВЕК ПРОГОВОРИ,
ОН ОТКРИВА КО ЈЕ.**

Публилијус Сирус
римски писац максима
(1. век пре н. е)

**ХОЛИВУД ЈЕ МЕСТО
КОЈЕ ПРИВЛАЧИ
ЉУДЕ С ВЕЛИКИМ
РУПАМА У ДУШИ.**

Џулија Филипс
амерички филмски продуцент
(1944–2002)

**ЧОВЕК КОЈИ НЕ
МОЖЕ ДА ПРИХВАТИ
УСЛОВ ЉУДСКОГ
ЖИВОТА, ПРОДАЈЕ
СВОЈУ ДУШУ.**

Шарл Бодлер
француски песник
(1821–1867)

**СВАКО УМЕТНИЧКО
ДЕЛО ИЗРАЗ ЈЕ
ПУСТОЛОВИНЕ
УМЕТНИКОВЕ ДУШЕ.**

Вилијам Сомерсет Мом
британски приповедач
(1874–1965)

**ДУША ЈЕ
НАЈУЖАС-
НИЈИ
ШПИЈУН
КОГА
НЕПРИ-
ЈАТЕЉ
МОЖЕ ДА
ПОШАЉЕ.**

**Емили
Дикинсон**
америчка
песникиња
(1830–1886)

**СОБА
БЕЗ
КЊИГА
ЈЕСТЕ
ШТО
И ТЕЛО
БЕЗ
ДУШЕ.**

Цицерон
римски писац,
државник и
оратор
(106–43.
пре н. е)

BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД GARFIELD

